

วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2569
Vol. 11 No. 1 January – June 2026

RMUTP

RESEARCH JOURNAL

HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES



วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
RMUTP RESEARCH JOURNAL Humanities and Social Sciences

ที่ปรึกษา

ดร.ณัฐวรพล รัชสิริวัชรบุล

อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญ์ บุญกนิษฐ

รองอธิการบดี

ดร.ชลากร อุดมรักษาสกุล

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ปาปัดถา

กองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ยุบล	เบญจรงค์กิจ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญนันท์	นิลสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา	ธรรมวิวัฒน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี	ไต้ฟ้าพูล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ลักษณา	คล้ายแก้ว	มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา	พงศ์กิตติวิบูลย์	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุติเทพ	ศิริพิพัฒน์กุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ	ถาวรานุรักษ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิงห์	สิงห์ขจร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุตาสวรรค์	งามมงคลวงศ์	มหาวิทยาลัยเซาธอีสต์บางกอก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อติเทพ	แจ้ดนาลาว	มหาวิทยาลัยศิลปากร

กองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งอรุณ	พรเจริญ	คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณนนท์	แดงสังวาลย์	คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดลพร	ศรีฟ้า	คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิมล	นาคทัต	คณะบริหารธุรกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิงกาญจน์	พิจักษ์ณา	คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ

คณะกรรมการดำเนินการจัดทำรูปแบบวารสาร

รองศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา	ปาปัดถา
นางสาวพัชรนันท์	ยังรวริเชียร
นางสาวณัชชา	ดัดใหม่

สารบัญ

วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2569 E-ISSN 3056-9338 (Online)

หน้า

บทความวิจัย:

- ศึกษาสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ
ของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) 1
- An Investigation into the Current Status and Participation Needs in National
Invention Competitions among Students at Pattaya City School
- อดิทัสน เอี่ยมรักษา และ เกียรติศักดิ์ คงเอี้ยง
- Aditad Eamrucksas and Kiattisak Khongang
- การวางแผนภาษีมีผลต่อการดำเนินงานของบริษัทผ่านทางค่าตอบแทนผู้บริหาร 17
- Tax Planning Affects a Company's Operations Through Executive Compensation
- กนกนันท์ มาลาศรี นวลปรางค์ แจบไธสง และ สมใจ บุญหมื่นไวย
- Kanoknan Malasri Nualprang Chaepthaisong and Somjai Boonmuenwai
- อิทธิพลของสัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นมีผลต่อการบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียน 31
- ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- The Influence of Ownership Structure on Working Capital Management of
Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand
- ศุภราภรณ์ สวาสุ นวลปรางค์ แจบไธสง และ สมใจ บุญหมื่นไวย
- Suparaporn Sawasu Nualprang Chaepthaisong and Somjai Boonmuenwai
- ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษากับการบริหารสถานศึกษา 41
- ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น
- The Relationship between Psychological Well-being of Educational Personnel
and School Administration under the Nonthaburi Secondary Educational
Service Area Office
- ปานภาพ โกมลธรร อรชร วัฒนกุล และ พร้อมภักดิ์ บึงบัว
- Panaphop Komaladhara Orachorn Wattanakul and Promphak Buabua

สารบัญ

วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2569 E-ISSN 3056-9338 (Online)

หน้า

ผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก	53
Result of Using an Administrative Model for Organization of Occupational Innovation to Enhance Application and Responsibility at Satuk Industrial and Community Education College	
รังสรรค์ ทบวอ	
Rangsan Tobwar	
การถ่ายทอดภูมิปัญญางานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบุรินทร์ภัทร ชูวงศ์	69
The Transmission of Fruit and Vegetable Carving Wisdom: Insights from Teacher Burinpattara Choowoong	
ศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ	
Sakarín Hongrattanavorakit	

ศึกษาสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ ในระดับชาติ ของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค)

อดิทัต เอี่ยมรักษา^{1*} และ เกียรติศักดิ์ คงเอียง²

รับบทความ 14 กุมภาพันธ์ 2569 แก้ไขบทความ 24 มิถุนายน 2569 ตอบรับบทความ 25 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ ในการเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ ของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) และ 3) ศึกษาปัจจัยสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) จำนวน 302 คน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการจัดกิจกรรมงานประดิษฐ์อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านองค์ประกอบของการดำเนินกิจกรรมและการประเมินผล ขณะที่ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยต้องการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นและแสดงความสามารถเป็นลำดับแรก ผลการเปรียบเทียบพบว่า 2) เพศและระดับชั้นต่างกันมีความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) สภาพปัจจุบันส่งผลต่อความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ โดยทุกด้านสามารถร่วมกันทำนายความต้องการได้ ร้อยละ 82.9

คำสำคัญ: ความต้องการ, กิจกรรมการแข่งขัน, งานประดิษฐ์, การแข่งขันในระดับชาติ

¹นักศึกษา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

²นักศึกษา คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

*ผู้ประสานงานหลัก : aditad.e@rmutp.ac.th

An Investigation into the Current Status and Participation Needs in National Invention Competitions among Students at Pattaya City School

Aditad Eamrucksak^{1*} and Kiattisak Khongang²

Received 14 February 2026.; Revised 24 June 2026; Accepted 25 June 2026

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the current state and needs for participating in national invention competition activities, 2) compare personal factors with the needs for participating in national invention competition activities among students of Muang Pattaya 7 School (Ban Nong Phang Khae), and 3) investigate current state factors affecting the students' needs for participating in these activities at Muang Pattaya 7 School (Ban Nong Phang Khae). This quantitative research utilized questionnaires to collect data from 302 students at Muang Pattaya 7 School (Ban Nong Phang Khae). The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA, and multiple regression analysis. The research results revealed that 1) the current state of invention activity management was at a high level, particularly in the aspects of activity implementation components and evaluation, while the students' needs for participating in the activities were also at a high level, with developing teamwork skills and showcasing abilities being the top priorities. The comparative results indicated that 2) students with different genders and grade levels had different needs for participating in national invention competition activities with statistical significance at the .05 level. Additionally, 3) the current state factors affected the needs for participating in national invention competition activities, with all aspects together predicting the needs at 82.9 percent.

Keywords: Needs, Competition Activities, Invention, National Competition

¹A student of the, Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon.

² A student of the, Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon.

* Corresponding Author : aditad.e@rmutp.ac.th

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรมได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องในระบบการศึกษาไทย กิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ได้กลายเป็นเวทีสำคัญที่ช่วยพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ทั้งในด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม (วิไลวรรณ อยู่สำราญ, 2562) การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในเวทีการแข่งขันระดับชาติจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมความสามารถและความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายในระดับประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในด้านการคิดวิเคราะห์ การสร้างนวัตกรรม และความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศและระดับโลก ตามนโยบาย “การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) ที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมสะเต็มศึกษา (STEM Education) และกิจกรรมสร้างสรรค์งานประดิษฐ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ตลอดจนการสร้างเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมความพร้อมให้เยาวชนก้าวสู่เวทีระดับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ ในระดับจังหวัดตามแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดชลบุรี (พ.ศ. 2566–2570) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาเยาวชนไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นให้สถานศึกษาทุกระดับส่งเสริมการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้กับการลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) และเน้นพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมด้านการประดิษฐ์และนวัตกรรมถือเป็นกลไกสำคัญที่สามารถเสริมสร้างสมรรถนะเหล่านี้ได้ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี, 2566) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่พัทยาซึ่งเป็นเขตพัฒนาพิเศษที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โรงเรียนในพื้นที่จึงจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและมีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของโลกยุคใหม่ กิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติจึงไม่เพียงเป็นเวทีแสดงความสามารถเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ฝึกฝนทักษะเชิงวิชาชีพและส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีกลไกสนับสนุนในระดับนโยบายทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม แต่ในระดับปฏิบัติการของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) พบว่า ยังขาดข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของนักเรียนต่อการเข้าร่วมกิจกรรมงานประดิษฐ์ระดับชาติ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวถือเป็นหัวใจสำคัญและเป็นสารสนเทศพื้นฐานในการกำหนดแนวทางส่งเสริม การจัดสรรทรัพยากร ตลอดจนการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ศักยภาพ และความพร้อมที่แท้จริงของผู้เรียน (ณัฐธิดา ศรีวิชัย, 2563; กาญจนา อ่อนจันทร์, 2565) หากสถานศึกษายังดำเนินกิจกรรมโดยปราศจากการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อตัวผู้เรียน อาจส่งผลให้การส่งเสริมไม่ตรงจุดและขาดความต่อเนื่อง

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ ของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค)” เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถตอบสนองต่อนโยบายระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนช่วยวางแผนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมได้อย่างตรงจุดและยั่งยืนต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่ประกอบด้วยแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะประชากร ได้แก่ เพศ ระดับชั้น มีลักษณะแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ซึ่งเป็นข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) ซึ่งเป็นข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) ได้แก่ เพศ และข้อมูลระดับมาตรอันดับ (Ordinal Scale) ได้แก่ ระดับชั้น

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีลักษณะแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Interval Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขัน มีลักษณะแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Interval Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิดที่เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้

3. การหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามใน 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ดำเนินการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้วิธีการหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คนกำหนดเกณฑ์ให้ทุกข้อคำถามต้องมีค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป ผลการประเมินพบว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 แสดงถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับแก้ไขข้อคำถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงก่อนจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยกำหนดเกณฑ์ว่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.80 ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .986 ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาก สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามออนไลน์ โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1) จัดเตรียมแบบสอบถามออนไลน์ด้วย Google form

2) แจกแบบสอบถามออนไลน์ด้วยวิธีการฝากถึงคณบดีนักเรียนชั้นประถมศึกษา-มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง 25 กันยายน 2568 – 7 ตุลาคม 2568 โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ให้ได้ครบ 302 ชุด ตามขนาดตัวอย่างที่กำหนดไว้

4) ดาวนโหลดไฟล์ที่นำไปแปลงค่าและทำการวิเคราะห์ข้อมูล

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี ดังนี้

2.1) การทดสอบสมมติฐานที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ ของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ทำการทดสอบค่าที (t-Test) สำหรับตัวแปรที่มีตัวแปรย่อย 2 ตัวแปร ได้แก่ เพศ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) สำหรับตัวแปรย่อยที่มีมากกว่า 2 ตัวแปร โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.2) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อความต้องการการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ ของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ทำการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของลักษณะประชากร จำแนกตามเพศ

ตัวแปรเพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	145	48.01
หญิง	157	51.99
รวม	302	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะประชากร จำแนกตามเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.99 และเพศชาย ร้อยละ 48.01 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของลักษณะประชากร จำแนกตามระดับชั้น

ตัวแปรระดับชั้น	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษาปีที่ 4	38	12.58
ประถมศึกษาปีที่ 5	37	12.25
ประถมศึกษาปีที่ 6	38	12.58
มัธยมศึกษาปีที่ 1	44	14.57
มัธยมศึกษาปีที่ 2	38	12.58
มัธยมศึกษาปีที่ 3	37	12.25
มัธยมศึกษาปีที่ 4	24	7.95
มัธยมศึกษาปีที่ 5	24	7.95
มัธยมศึกษาปีที่ 6	22	7.28
รวม	302	100.00

จากตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะประชากร จำแนกตามระดับชั้น ทุกชั้นปี พบว่า ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าร้อยละ 14.57 รองลงมาคือระดับประถมศึกษาปีที่ 4,6 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าร้อยละเท่ากัน

ร้อยละ 12.58 ส่วนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าร้อยละเท่ากัน คือร้อยละ 12.25 มัธยมศึกษาปีที่ 4 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าร้อยละเท่ากัน ร้อยละ 7.95 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าน้อยที่สุด ร้อยละ 7.28

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันเพื่อเข้าร่วมแข่งขันกิจกรรมงานประดิษฐ์ในระดับชาติ

ด้านการกำหนดกิจกรรม	การแปรผล		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการกำหนดกิจกรรม	4.39	1.21	มาก
1.1 การกำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนสอดคล้องกับการแข่งขันกิจกรรมงานประดิษฐ์ในระดับชาติ	4.37	1.05	มาก
1.2 การส่งเสริมให้ผู้ทรงคุณวุฒิภูมิปัญญาและวิทยากรพิเศษมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนา กิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับการแข่งขันกิจกรรมงานประดิษฐ์ในระดับชาติ	4.40	1.60	มาก
1.3 มีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานอย่างรอบด้านก่อนการกำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียน	4.36	1.10	มาก
1.4 มีการประชุมชี้แจงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจก่อนการจัดกิจกรรม	4.42	1.08	มาก
2. ด้านองค์ประกอบของการดำเนินกิจกรรม	4.48	1.03	มาก
2.1 ครูและวิทยากรเป็นผู้มีความรู้ ความสนใจ ความสามารถเหมาะสมและเพียงพอ	4.42	1.10	มาก
2.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนานักเรียนมีความเหมาะสมเพียงพอ	4.50	0.98	มาก
2.3 งบประมาณที่ใช้สำหรับดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสมเพียงพอ	4.51	1.01	มากที่สุด
2.4 วัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการดำเนินกิจกรรมเหมาะสมและเพียงพอ	4.49	1.00	มาก
2.5 สถานที่สำหรับใช้ปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอ	4.45	1.05	มาก
3. ด้านการดำเนินกิจกรรม	4.38	1.08	มาก
3.1 การกำหนดขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความชัดเจน	4.35	1.11	มาก
3.2 นักเรียนที่ร่วมกิจกรรมได้รับการให้ความรู้ ประชุมชี้แจง สื่อสารประชาสัมพันธ์ เพื่อความเข้าใจ ขั้นตอน และวิธีการดำเนินกิจกรรม	4.42	1.07	มาก
3.3 ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมมีความชัดเจนปฏิบัติได้	4.44	1.04	มาก
3.4 รูปแบบการจัดกิจกรรมช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะงานประดิษฐ์มีความพร้อมเข้าแข่งขันในระดับชาติ	4.29	1.11	มาก
3.5 การกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีความชัดเจน	4.40	1.08	มาก
4. ด้านการประเมินกิจกรรม	4.45	1.04	มาก
4.1 การประเมินขั้นตอนกิจกรรมการพัฒนานักเรียนเพื่อเข้าแข่งขันกิจกรรมงานประดิษฐ์ในระดับชาติ	4.45	1.05	มาก
4.2 การประเมินทักษะนักเรียนภายหลังผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนานักเรียนเพื่อเข้าแข่งขัน กิจกรรมงานประดิษฐ์ในระดับชาติ	4.39	1.08	มาก
4.3 เกณฑ์การประเมินขั้นตอนกิจกรรมการพัฒนานักเรียนเพื่อเข้าแข่งขันกิจกรรมงานประดิษฐ์ใน ระดับชาติมีความชัดเจน	4.49	1.02	มาก
4.4 เกณฑ์การประเมินทักษะนักเรียนภายหลังผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนานักเรียนเพื่อเข้า แข่งขันกิจกรรมงานประดิษฐ์ในระดับชาติมีความชัดเจน	4.48	1.01	มาก
รวม	4.43	1.09	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันเพื่อเข้าร่วมแข่งขันกิจกรรมงานประดิษฐ์ในระดับชาติ พบว่า สภาพปัจจุบันเพื่อเข้าร่วมแข่งขันกิจกรรมงานประดิษฐ์ในระดับชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.43 เมื่อพิจารณาภาพรวมด้านองค์ประกอบของการดำเนินกิจกรรมโดยมีค่าเฉลี่ย 4.48 รองลงมาด้านการประเมินกิจกรรมโดยมีค่าเฉลี่ย 4.45 ด้านการกำหนดกิจกรรมโดยมีค่าเฉลี่ย 4.39 ด้านการดำเนินกิจกรรมโดยมีค่าเฉลี่ย 4.38 เมื่อพิจารณา

รายชื้อคะแนนค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรกได้แก่ งบประมาณที่ใช้สำหรับดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม เพียงพอ มีค่าเฉลี่ย 4.15 ระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนานักเรียนมีความเหมาะสมเพียงพอ มีค่าเฉลี่ย 4.50 วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการดำเนินกิจกรรมเหมาะสมและเพียงพอ และเกณฑ์การประเมินขั้นตอนกิจกรรมการพัฒนานักเรียนเพื่อเข้าแข่งขันกิจกรรมงานประดิษฐ์ในระดับชาติมีความชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.49 เป็นต้น

ตารางที่ 4 ความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ

ด้านการกำหนดกิจกรรม	การแปรผล		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การเข้าร่วมการแข่งขันช่วยสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง	4.43	1.05	มาก
2. ต้องการเข้าร่วมการแข่งขันเพื่อแสดงความสามารถด้านงานประดิษฐ์	4.50	1.00	มาก
3. ต้องการเข้าร่วมการแข่งขันเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.51	0.97	มากที่สุด
4. ต้องการเข้าร่วมการแข่งขันเพื่อเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อ	4.39	1.08	มาก
5. ต้องการเข้าร่วมการแข่งขันเพื่อมีโอกาสได้รับรางวัลหรือทุนการศึกษา	4.45	1.03	มาก
6. รู้สึกภูมิใจและมีแรงบันดาลใจเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขัน	4.43	1.06	มาก
รวม	4.45	1.03	มาก

จากตารางที่ 3 ความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ พบว่า ความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.45 เมื่อพิจารณา 3 อันดับแรก ต้องการเข้าร่วมการแข่งขันเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย 4.51 รองลงมาต้องการเข้าร่วมการแข่งขันเพื่อแสดงความสามารถด้านงานประดิษฐ์มีค่าเฉลี่ย 4.50 และต้องการเข้าร่วมการแข่งขันเพื่อมีโอกาสได้รับรางวัลหรือทุนการศึกษามีค่าเฉลี่ย 4.45

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ จำแนกตามเพศ

ตัวแปรเพศ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ชาย	145	4.31	0.89	-2.23	.03*
หญิง	157	4.53	0.75		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ จำแนกตามเพศ พบว่า เพศต่างกันมีความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ จำแนกตามระดับชั้น

ตัวระดับชั้น	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	15.62	8.00	1.95	2.62	.01*
ภายในกลุ่ม	218.61	293.00	0.75		
รวม	234.23	301.00			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ จำแนกตามระดับชั้น พบว่า ระดับชั้นต่างกันมีความต้องการที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD ดังนี้

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความต้องการการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ โดยเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD

ตัวแปร	$\bar{X}$	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6
ป.4	4.05	-	0.30	0.51*	0.69*	0.42*	0.47*	0.22	0.08	0.27
ป.5	4.35		-	0.20	0.38	0.11	0.16	-0.08	-0.23	-0.03
ป.6	4.55			-	0.18	-0.09	-0.04	-0.28	-0.43	-0.23
ม.1	4.73				-	-0.27	-0.22	-0.46	-0.61*	-0.42
ม.2	4.46					-	0.05	-0.19	-0.34	-0.15
ม.3	4.51						-	-0.24	-0.39	-0.20
ม.4	4.27							-	-0.15	0.05
ม.5	4.13								-	0.19
ม.6	4.32									-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นที่แตกต่างกันมีความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 5 คู่ คือ ระดับชั้น ป.4 มีความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) มากกว่า ป.6 ม.1 ม.2 ม.3 และ ระดับชั้น ม.1 มีความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา (บ้านหนองพังแค) มากกว่า ม.5 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 8 วิเคราะห์ความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขัน

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
สภาพ	ค่าคงที่ (Constant)	0.16	0.12		1.41	.160
ปัจจุบัน	ด้านการกำหนดกิจกรรม (A1)	0.31	0.05	0.31	6.67	.000*
	ด้านองค์ประกอบของการดำเนินกิจกรรม (A2)	0.20	0.06	0.20	3.57	.000*
	ด้านการดำเนินกิจกรรม (A3)	0.16	0.05	0.16	3.03	.000*
	ด้านการประเมินกิจกรรม (A4)	0.31	0.05	0.31	6.03	.000*

R = .910 R² = .829 AdjR² = .827 Std. Error = .367

F = 359.66 df = 301 sig.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 แสดงผลวิเคราะห์ความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขัน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า .910 และกำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า .829 แสดงตัวแปรพยากรณ์ 1 ตัว ร่วมกัน

พยากรณ์ความต้องการต้องการการร่วมกิจกรรมการแข่งขัน มีค่า .910 หรือร้อยละ 91.00 และผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 1 ตัว มีความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรงและสามารถสร้างตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขัน

1) ด้านการกำหนดกิจกรรม (A1) มีอิทธิพลทางบวกกับความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพิ่มขึ้น 0.31 หน่วย หรือร้อยละ 31.00

2) ด้านองค์ประกอบของการดำเนินกิจกรรม (A2) มีอิทธิพลทางบวกกับความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพิ่มขึ้น 0.20 หน่วย หรือร้อยละ 20.00

3) ด้านการดำเนินกิจกรรม (A3) มีอิทธิพลทางบวกกับความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพิ่มขึ้น 0.16 หน่วย หรือร้อยละ 16.00

4) ด้านการประเมินกิจกรรม (A4) มีอิทธิพลทางบวกกับความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพิ่มขึ้น 0.31 หน่วย หรือร้อยละ 31.00

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ ของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันในการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่การแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านองค์ประกอบของการดำเนินกิจกรรม ($\bar{X}=4.48$) รองลงมาคือด้านการประเมินกิจกรรม ($\bar{X}=4.45$) ด้านการกำหนดกิจกรรม ($\bar{X}=4.39$) และด้านการดำเนินกิจกรรม ($\bar{X}=4.38$) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมด้านทรัพยากร กระบวนการดำเนินงาน และระบบการประเมินผลอย่างเหมาะสม ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาทักษะและความพร้อมของนักเรียนในการเข้าร่วมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ ดังนั้น การที่ด้านองค์ประกอบของการดำเนินกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) มีความพร้อมอย่างยิ่งในด้านปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนบุคลากรหรือครูผู้เชี่ยวชาญที่คอยเป็นที่ปรึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นฐานรากสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ สุทธิพงษ์ สันติวัฒนา และคณะ (2566) ที่ระบุว่า ความพร้อมของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้และทรัพยากรสนับสนุนภายในสถานศึกษา เป็นตัวแปรต้นที่ส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนในการสร้างสรรค์ชิ้นงานเพื่อการแข่งขัน นอกจากนี้ การบริหารจัดการที่คำนึงถึงองค์ประกอบที่ครบถ้วนยังสอดคล้องกับโครงสร้างของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้านเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อยกระดับสมรรถนะผู้เรียนให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง (นันทนา อมรินทร์กุล, 2567) ในส่วนของด้านการประเมินกิจกรรมที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงเป็นอันดับสอง ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมีกระบวนการติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ไม่เพียงแต่การประเมินเพื่อตัดสินผล แต่เป็นการประเมินเพื่อการพัฒนา (Formative Assessment) ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รู้จักบทพร่องของงานประดิษฐ์และนำไปปรับปรุงก่อนลงสู่สนามแข่งขันจริง ประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อีรพงษ์ บัวบุชา และศศิธร ชูแก้ว (2565) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมค่าย

วิทยาศาสตร์และสิ่งประดิษฐ์ที่เน้นระบบการสะท้อนคิด (Reflection) และการประเมินผลตามสภาพจริง ช่วยทำให้นักเรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหาขั้นสูงและสามารถพัฒนาชิ้นงานที่มีความซับซ้อนจนสามารถแข่งขันในระดับชาติได้ดีขึ้น และแม้ว่าด้านการกำหนดกิจกรรมและการดำเนินกิจกรรมจะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่ม แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการวางแผนและขั้นตอนการลงมือปฏิบัติ (Process) มีความเป็นระบบและดำเนินไปตามวงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) อย่างไรก็ดี การที่คะแนนในส่วนนี้ค่อนข้างน้อยกว่าด้านโครงสร้างและด้านการประเมิน อาจเป็นเพราะในขั้นตอนการปฏิบัติจริงอาจมีข้อจำกัดด้านเวลาของนักเรียน หรือความยืดหยุ่นในการจัดตารางกิจกรรมที่ต้องไม่กระทบต่อการเรียนในวิชาสามัญ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ พลอยไพลิน ศรีสวัสดิ์ (2568) ที่ระบุว่า ปัญหาสำคัญของการนำนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันในระดับชาติคือการบริหารจัดการเวลาและภาระงานของนักเรียน การออกแบบกิจกรรมในอนาคตจึงควรเน้นการบูรณาการเข้าสู่หลักสูตรสถานศึกษาหรือรายวิชาเพิ่มเติมในรูปแบบของ Active Learning หรือ STEM Education เพื่อลดภาระและเพิ่มความต่อเนื่องในการพัฒนาทักษะของนักเรียนอย่างยั่งยืน จึงสรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันที่อยู่ในระดับมากในทุกด้าน แสดงถึงความพร้อมเชิงระบบของโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ทั้งในแง่ของทรัพยากร กระบวนการ และกลไกการวัดผล ซึ่งเอื้อต่อการเสริมสร้างนิเวศการเรียนรู้ทางนวัตกรรม ส่งผลให้นักเรียนเกิดความพร้อมและมีความมั่นใจในการก้าวเข้าสู่การแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติของนักเรียน พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงกว่า ($\bar{X}=4.53$) นักเรียนเพศชาย ($\bar{X}=4.31$, $t=-2.23$, $Sig.=.03$) นอกจากนี้ระดับชั้นที่แตกต่างกันส่งผลต่อความต้องการร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=2.62$, $Sig.=.01$) โดยนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงสุด ($\bar{X}=4.83$) ขณะที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=4.13$) ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าในบริบทปัจจุบัน นักเรียนเพศหญิงมีความสนใจและต้องการแสดงออกถึงความสามารถในด้านการคิดสร้างสรรค์และการสร้างสรรค์ชิ้นงานประดิษฐ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจเนื่องมาจากลักษณะเฉพาะของงานประดิษฐ์ที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ความประณีต และความอดทนในกระบวนการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรันดร์ กองเงิน และศิริพร พันธุมะโน (2566) ที่ศึกษาพฤติกรรมและการเปิดรับเทคโนโลยีและนวัตกรรมของเยาวชน พบว่าผู้เรียนเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์และงานนวัตกรรมทางสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อได้รับการสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ทักษพร สุขเกษม (2567) ที่ระบุว่า ภาพจำดั้งเดิมที่ว่างานประดิษฐ์หรือเทคโนโลยีเป็นเรื่องของเพศชายได้เปลี่ยนไปในยุคการศึกษาศตวรรษที่ 21 เนื่องจากนโยบายการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) ในโรงเรียน ส่งผลให้เพศหญิงมีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Efficacy) และกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมแข่งขันในเวทีระดับชาติเพื่อพิสูจน์ศักยภาพของตนเอง โดยนักเรียนที่มีระดับชั้นแตกต่างกันมีความต้องการร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงสุด ($\bar{X}=4.83$) ขณะที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=4.13$) ประเด็นนี้สามารถวิเคราะห์ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการและบริบททางการศึกษาได้ว่า นักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นช่วงวัยที่กำลังเติบโตและมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมกลุ่ม ชอบความท้าทาย และมักต้องการการยอมรับจากครูและผู้ปกครอง การเข้าร่วมแข่งขันงานประดิษฐ์จึงเป็นแรงจูงใจภายในที่ผลักดันให้พวกเขารู้สึกภาคภูมิใจ สอดคล้องกับผล

การศึกษาของ วรตล ปิ่นแก้ว และคณะ (2565) ที่พบว่า นักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลายมีระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อการทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์สูงมาก เนื่องจากยังไม่มีแรงกดดันด้านการแข่งขันเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่เข้มข้นเท่ากับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในทางตรงกันข้าม การที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความต้องการต่ำที่สุด สอดคล้องกับข้อสังเกตของ ชลดา วงศ์ประเสริฐ (2568) ที่ระบุว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉพาะมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นช่วงวัยที่ต้องเริ่มเตรียมตัวและเผชิญความกดดันเกี่ยวกับการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย (TCAS) การจัดสรรเวลาเพื่อร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรหรือกิจกรรมการแข่งขันที่ต้องใช้เวลาเก็บตัวฝึกซ้อมยาวนานเช่นงานประดิษฐ์ จึงอาจลดลงตามลำดับความสำคัญของเป้าหมายในชีวิต ขณะนั้น นักเรียนมัธยมปลายจึงมักเลือกเข้าร่วมเฉพาะกิจกรรมที่ส่งผลต่อพอร์ตโฟลิโอ (Portfolio) ในสาขาวิชาที่ตนเองจะศึกษาต่อโดยตรงเท่านั้น จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลทั้งด้านเพศและระดับชั้น เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ความต้องการและแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนแตกต่างกัน โรงเรียนจึงควรนำข้อมูลนี้ไปใช้วางแผนการส่งเสริมที่จำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย (Segmentation) เช่น การสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมกับนักเรียนมัธยมปลาย และการควักโอกาสพัฒนาต่อยอดจากฐานความสนใจที่สูงอยู่แล้วในกลุ่มนักเรียนประถมและนักเรียนหญิง

3. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติของนักเรียน พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมสามารถร่วมกันพยากรณ์ความต้องการได้ร้อยละ 82.90 ($R^2=.829$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านการกำหนดกิจกรรมและด้านการประเมินกิจกรรมมีอิทธิพลสูงที่สุดเท่ากัน ($\beta=.31$) รองลงมาคือด้านองค์ประกอบของการดำเนินกิจกรรม ($\beta=.20$) และด้านการดำเนินกิจกรรม ($\beta=.16$) แสดงให้เห็นว่ายิ่งโรงเรียนมีการวางแผนกิจกรรมที่ชัดเจน จัดทรัพยากรอย่างเหมาะสม ดำเนินกิจกรรมเป็นระบบ และมีการประเมินผลที่ชัดเจน จะยิ่งส่งผลให้นักเรียนมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติมากขึ้น ดังนั้น การที่ด้านการกำหนดกิจกรรมและด้านการประเมินกิจกรรมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุดเท่ากัน ($\beta=.31$) ชี้ให้เห็นว่า "จุดเริ่มต้น" และ "จุดสิ้นสุด" ของกระบวนการจัดกิจกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุดต่อแรงจูงใจและความต้องการของผู้เรียน ในแง่ของการกำหนดกิจกรรม ยิ่งโรงเรียนมีการวางแผนเป้าหมาย ขอบเขต และรูปแบบกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ที่ชัดเจน ตรงกับความสนใจและท้าทายความสามารถของนักเรียน ยิ่งกระตุ้นให้เกิดความต้องการเข้าร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพล เกตุแก้ว (2566) ที่พบว่า การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ และการชี้แจงเกณฑ์รางวัลหรือประโยชน์ที่จะได้รับจากการแข่งขันในระดับชาติ มีผลเชิงบวกอย่างมากต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรของนักเรียน ในขณะเดียวกัน ด้านการประเมินกิจกรรม มีบทบาทควบคู่กันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากระบบการประเมินผลที่มีความยุติธรรม ชัดเจน และเน้นการให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) เพื่อพัฒนาชิ้นงานประดิษฐ์ จะทำให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัยในการเรียนรู้ ไม่กลัวความล้มเหลว และมองเห็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้พร้อมสู่เวทีระดับชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของ พรธินา ตันติวิทกุล (2567) ที่ระบุว่า ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนยุคใหม่ ระบบการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการประเมินระหว่างเรียน (Formative Assessment) เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Efficacy) ให้กับผู้เรียน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความต้องการแสวงหาความท้าทายในการแข่งขันระดับที่สูงขึ้น สำหรับด้านองค์ประกอบของการดำเนินกิจกรรม ($\beta=.20$) และด้านการดำเนินกิจกรรม ($\beta=.16$) แม้จะมีน้ำหนักอิทธิพลรองลงมา แต่ยังคงเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ขาดไม่ได้ โดยองค์ประกอบของการดำเนินกิจกรรม (เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ห้องปฏิบัติการ และครูที่ปรึกษา) เปรียบเสมือนโครงสร้างพื้นฐานที่ทำให้นักเรียนมั่นใจว่าพวกเขามีทรัพยากรเพียงพอ

ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่วนการดำเนินกิจกรรมที่เป็นระบบ (ตามวงจร PDCA) จะช่วยลดอุปสรรคและขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนในระหว่างปฏิบัติงาน ประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ อภิสิทธิ์ แสงตรง และศิริวรรณ ฉัตรมนิรัตน์ (2566) ที่ระบุว่า ความพร้อมด้านปัจจัยเกื้อหนุน (Input) และกระบวนการดำเนินงาน (Process) ของสถานศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นในการเปลี่ยนความต้องการในใจของผู้เรียนให้เกิดเป็นความมุ่งมั่นและการลงมือปฏิบัติจริงในการแข่งขันงานสร้างสรรค์ ดังนั้น ผลจากการที่สภาพปัจจุบันทุกด้านร่วมกันพยากรณ์ความต้องการได้สูงถึงร้อยละ 82.90 สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติของนักเรียนไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพัง แต่เกิดจาก "ระบบนิเวศการเรียนรู้ทางนวัตกรรม" (Innovation Learning Ecosystem) ที่โรงเรียนสร้างขึ้นอย่างครบวงจร ตั้งแต่การวางแผน การจัดเตรียมทรัพยากร การลงมือปฏิบัติ และการวัดประเมินผล สอดคล้องกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของ สุรศักดิ์ จิตต์ชอบธรรม และคณะ (2568) ที่ระบุว่า การยกระดับสมรรถนะและความพร้อมของนักเรียนไทยสู่การเป็นนวัตกรรมในระดับชาติตามนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาจำเป็นต้องบูรณาการทุกองค์ประกอบของการบริหารจัดการให้เป็นเนื้อเดียวกัน เพื่อสร้างแรงผลักดันและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ ของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ในการเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดกิจกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านองค์ประกอบของการดำเนินกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ขณะที่ความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมในการจัดกิจกรรม และนักเรียนมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมการแข่งขันในระดับชาติอย่างเหมาะสม
2. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ ของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ และระดับชั้นส่งผลต่อความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ศึกษาสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติ ของนักเรียนโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) พบว่า สภาพปัจจุบันสามารถร่วมกันพยากรณ์ความต้องการร่วมกิจกรรมการแข่งขันงานประดิษฐ์ในระดับชาติได้ร้อยละ 82.90 ($R^2 = .829$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านการกำหนดกิจกรรมและด้านการประเมินกิจกรรมมีอิทธิพลสูงที่สุด ($\beta = .31$) รองลงมาคือด้านองค์ประกอบของการดำเนินกิจกรรม ($\beta = .20$) และด้านการดำเนินกิจกรรม ($\beta = .16$)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์และทำให้ขั้นตอนกิจกรรมชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจภาพรวมกิจกรรมและแรงจูงใจเพิ่มขึ้น

2. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านงานประดิษฐ์ให้หลากหลาย เพื่อรองรับนักเรียนแต่ละช่วงวัยและความสนใจที่แตกต่างกัน

3. ให้ความสำคัญกับระดับชั้น ม.4-ม.6 มากขึ้น เนื่องจากพบว่ามีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมค่อนข้างต่ำ ควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย เช่น งานประดิษฐ์เชิงนวัตกรรมหรือเชิงอาชีพ

4. พัฒนาระบบประเมินผลให้โปร่งใสและมีมาตรฐาน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นของนักเรียนตามปัจจัยที่พบว่ามียุทธិพลสูงสุด

5. เพิ่มแรงจูงใจ เช่น รางวัลทุนการศึกษา และการนำเสนอผลงานในงานระดับโรงเรียนเพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความท้าทายในการเข้าร่วมแข่งขัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. ศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เช่น ครอบครัว แรงสนับสนุนจากครู หรือประสบการณ์เดิมของนักเรียน
2. ใช้วิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก
3. ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังโรงเรียนอื่นในเมืองพัทยาหรือจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์
4. ศึกษาผลลัพธ์หลังการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ทักษะที่ได้รับ ความสามารถด้านงานประดิษฐ์ หรือแรงจูงใจระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา อ่อนจันทร์. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- จุฑามาศ เจริญสุข. (2560). การส่งเสริมความสามารถพิเศษของนักเรียนผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์งานประดิษฐ์. *วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษา*, 9(2), 45-55.
- ชลดา วงศ์ประเสริฐ. (2568). แรงกดดันทางการศึกษาและความวิตกกังวลในการเตรียมตัวเข้าสู่อุดมศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตเมือง. *วารสารจิตวิทยาและนวัตกรรมการเรียนรู้*, 8(1), 115-129.
- ณัฐธิดา ศรีวิชัย. (2563). บทบาทของครูในการส่งเสริมทักษะนวัตกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 47(1), 112-123.
- ทักษพร สุขเกษม. (2567). การส่งเสริมสมรรถนะความเชื่อมั่นในตนเองด้านสะเต็มศึกษาของนักเรียนหญิงในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารครุศาสตร์และนวัตกรรมการพัฒนา*, 4(2), 67-82.
- ธนพล เกตุแก้ว. (2566). ปัจจัยการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการประกวดแข่งขันทางวิชาการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้*, 6(2), 75-89.
- ธีรพงษ์ บัวบูชา และศศิธร ชูแก้ว. (2565). การพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการสะท้อนคิด. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 45(3), 112-126.
- นันทนา อมรนิรันดร์กุล. (2567). การบริหารจัดการศึกษาเพื่อรองรับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา. สำนักการศึกษา เมืองพัทยา.

- นิรันดร์ กองเงิน และศิริพร พันธะโน. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 15(2), 45–60.
- พรรณีตา ดันตวิฑิตกุล. (2567). การพัฒนาระบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนชั้นพื้นฐาน. *วารสารวัดผลและวิจัยทางการศึกษา*, 16(1), 112–127.
- พลอยไพลิน ศรีสวัสดิ์. (2568). ปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางการส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการเรียนรู้*, 7(1), 45–59.
- พัชรี พันธุ์บุญเกิด. (2564). แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการของนักเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 17(3), 78–89.
- มนัสนันท์ คำวงศ์. (2561). *ความต้องการของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- วรตล ปิ่นแก้ว, ศศิวิมล กล้าหาญ และมนัสวี เลิศวิจิตร. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำกิจกรรมนอกหลักสูตรของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 17(1), 89–103.
- วิไลวรรณ อยู่สำราญ. (2562). การพัฒนาทักษะนวัตกรรมผ่านกิจกรรมสิ่งประดิษฐ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารการศึกษาและนวัตกรรม*, 12(1), 25–36.
- ศิวกร อโนริย์. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน และความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ:
- สกวรุ่งสาย บุญมี. (2556). การศึกษากระบวนการเตรียมนักเรียนเขาแข่งขันเปโยโนกรณีศึกษาการแข่งขันรุ่นเล็กงานยามาฮาไทยแลนด์มิวสิกเฟสติวัล. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 5(1), 23–44.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *นโยบายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ พุทธศักราช 2566*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดชลบุรี (พ.ศ. 2566–2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุทธิพงษ์ สันติวัฒนา, พิมพ์ คำภา และชัยรัตน์ โตเจริญ. (2566). สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรมของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. *วารสารวิชาการครูศาสตร์*, 24(2), 88–101.
- สุรศักดิ์ จิตต์ชอบธรรม, วราภรณ์ ศิริศิลป์ และเมธี วงศ์ประเสริฐ. (2568). การพัฒนานิเวศการเรียนรู้ทางนวัตกรรมในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการศึกษา*, 9(1), 45–60.
- อภิสิทธิ์ แสงตรง และ ศิริวรรณ ฉัตรมนิรัตน์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้กับความมุ่งมั่นตั้งใจในการสร้างสรรค์ผลงานสิ่งประดิษฐ์ของนักเรียนในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารครูศาสตร์และพัฒนารการเรียนรู้*, 3(2), 88–102.

- อักรพล ไชยวงศ์, กาญจนา เพ็ญศรี และอิทธิพล อเนกนรินทร์. (2566). การศึกษากระบวนการเตรียมการประดิษฐ์งานบายศรีสู่ขวัญเพื่อเข้าร่วมแข่งขันทักษะด้านการงานอาชีพในระดับชาติ พัฒนาเทคนิคศึกษา. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและอุตสาหกรรม*, 37(134), 109–120.
- Alderfer, C. P. (1969). An empirical test of a new theory of human needs. *Organizational Behavior and Human Performance*, 4(2), 142–175.
- Arnstein, S. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215. Retrieved from <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Macmillan.
- Freud, S. (1923). *The ego and the id*. London: Hogarth Press.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396. Retrieved from <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- McClelland, D. C. (1961). *The achieving society*. Princeton, NJ: Van Nostrand.
- Murray, H. A. (1938). *Explorations in personality*. New York: Oxford University Press.
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. New York: International Universities Press.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. New York: Macmillan.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

การวางแผนภาษีมีผลต่อการดำเนินงานของบริษัทผ่านทางค่าตอบแทนผู้บริหาร

กนกนันท์ มาลาศรี^{1*} นวลปรารงค์ แจบไรสง² และ สมใจ บุญหมื่นไวย³

รับบทความ 11 กุมภาพันธ์ 2569 แก้ไขบทความ 31 พฤษภาคม 2569 ตอรับบทความ 25 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบการวางแผนภาษีส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัทผ่านค่าตอบแทนผู้บริหาร โดยมีค่าตอบแทนผู้บริหารเป็นตัวแปรสื่อกลาง กลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2564–2566 จำนวน 569 บริษัท โดยยกเว้นกลุ่มธุรกิจการเงิน กลุ่มกองทุน และบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน รวมทั้งสิ้น 1,335 ชุดข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการวางแผนภาษีกับผลการดำเนินงานของบริษัท ผลการวิจัยพบว่าการวางแผนภาษีที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยลดภาระภาษีของบริษัทโดยไม่ส่งผลกระทบต่อกำไรสุทธิ และยังส่งผลเชิงบวกต่อค่าตอบแทนผู้บริหาร ซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจในการบริหารงาน โดยเฉพาะในด้านอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE) และอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (Earnings per Share: EPS) นอกจากนี้ อัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX_ASSET) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าตอบแทนผู้บริหาร สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการวางแผนภาษีในฐานะกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของบริษัทในระยะยาว ทั้งนี้ การวางแผนภาษีควรดำเนินการภายใต้ความโปร่งใสและการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เนื่องจากการใช้ช่องว่างทางกฎหมายหรือการขาดความโปร่งใสอาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อชื่อเสียงองค์กรและลดความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะยาว (Hanlon & Heitzman, 2010; Desai & Dharmapala, 2006)

คำสำคัญ: การวางแผนภาษี; ค่าตอบแทนผู้บริหาร; ผลการดำเนินงานของบริษัท

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

²อาจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

³อาจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

*ผู้ประสานงานหลัก : kanoknan.ma@rmu.ac.th

Tax Planning Affects a Company's Operations Through Executive Compensation

Kanoknan Malasri^{1*} Nualprang Chaepthaisong² and Somjai Boonmuenwai³

Received 11 February 2025.; Revised 31 May 2026; Accepted 25 June 2026

Abstract

This study aims to examine the impact of tax planning on corporate performance, with executive compensation acting as a mediating variable. The sample consists of 569 companies listed on the Stock Exchange of Thailand during the period 2021–2023, excluding firms in the financial sector, mutual funds, and companies with incomplete data, resulting in a total of 1,335 observations. Data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis to investigate the relationship between tax planning variables and corporate performance. The findings indicate that effective tax planning can reduce the corporate tax burden without adversely affecting net profit and also has a positive impact on executive compensation, thereby creating appropriate incentives for managerial performance. This effect is particularly evident in terms of Return on Equity (ROE) and Earnings per Share (EPS). Furthermore, the tax-to-asset ratio (TAX_ASSET) is positively associated with executive compensation, highlighting the role of tax planning as an important strategic tool in enhancing long-term corporate sustainability. However, tax planning should be conducted with transparency and strict compliance with regulations, as excessive exploitation of legal loopholes or lack of transparency may lead to reputational risks and reduce stakeholders' confidence in the long run (Hanlon & Heitzman, 2010; Desai & Dharmapala, 2006).

Keywords: Tax Planning; Executive Compensation; Company Performance

¹ Master's degree students Master of Accounting Program, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Isan

² Lecturer for the Master of Accounting Program, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Isan

³ Lecturer for the Master of Accounting Program, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Isan

*Corresponding Author : E-mail: kanoknan.ma@rmuti.ac.th

บทนำ

การค้าในปัจจุบันมีการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กิจการต้องเผชิญกับปัจจัยหลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค ภาวะเงินเฟ้อ อัตราแลกเปลี่ยน และแรงกดดันจากนโยบายและกฎระเบียบที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้บริหารต้องวางแผนเชิงกลยุทธ์ การบริหารต้นทุนและการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันขององค์กร โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินธุรกิจในทุกอุตสาหกรรม ทั้งในด้านการผลิต การจัดการข้อมูล และการเข้าถึงตลาด ส่งผลให้การแข่งขันทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น (OECD, 2021) กิจการจึงต้องให้ความสำคัญกับการบริหารต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และการวางแผนภาษีเพื่อลดภาระต้นทุนและเพิ่มโอกาสในการสร้างกำไร นอกจากนี้ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น ความขัดแย้งทางการค้าและนโยบายภาษีนำเข้า ยังคงส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานและต้นทุนของธุรกิจในระดับโลก ทำให้กิจการต้องปรับกลยุทธ์ด้านการจัดซื้อ การบริหารความเสี่ยง และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน (World Bank, 2022)

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นกลุ่มตัวแทนของบริษัทขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยกลุ่มตัวแทนของบริษัทขนาดใหญ่มีโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการที่มีความซับซ้อน จึงต้องมีข้อกำหนดด้านธรรมาภิบาลของการเปิดเผยข้อมูลการรายงานทางการเงินต่อสาธารณะอย่างเข้มงวด (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2566) ด้วยเหตุนี้การศึกษาการวางแผนภาษีในกลุ่มตัวแทนของบริษัทขนาดใหญ่หรือก็คือกลุ่มบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จึงมีความสำคัญในการสะท้อนถึงประสิทธิภาพทางการเงินของกิจการและการใช้นโยบายทางภาษีของภาครัฐได้อย่างโปร่งใส และปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมทางธุรกิจ ดังนั้น การวางแผนภาษี (Tax Planning) เป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์ที่กิจการใช้ในการบริหารจัดการภาระทางภาษีของกิจการอย่างเป็นระบบอยู่ในระดับที่เหมาะสม และอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายภาษีที่กำหนด (กรมสรรพากร, 2551) ซึ่งสามารถช่วยลดต้นทุน เพิ่มกระแสเงินสด และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของกิจการ (OECD, 2021) อย่างไรก็ตาม การวางแผนภาษีจำเป็นต้องดำเนินการอย่างโปร่งใสและสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงด้านกฎหมายและชื่อเสียงองค์กรในระยะยาว

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการวางแผนภาษี (Tax Planning) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ อัตราภาษีที่แท้จริง (ETR: Effective Tax Rate) อัตราภาษีต่อกระแสเงินสดสุทธิ (TAX_CFO) และอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX_ASSET) (กรรณิกา และจิราพัชร, 2564) เป็นตัวแปรอิสระ และเพื่อให้การวางแผนภาษีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงต้องมีปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กิจการรักษาความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว โดยช่วยลดต้นทุนทางภาษี การเพิ่มผลกำไรได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงได้นำมาเป็นตัวแปรตามเพื่อหาความสัมพันธ์ของความสามารถที่จะส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัทในด้านอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานของบริษัทในเชิงการเงิน โดยค่า ROE เป็นตัวบ่งชี้วัดประสิทธิภาพในการสร้างผลตอบแทนผู้บริหารโดยสัมพันธ์กับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ ค่า EPS แสดงกำไรต่อหุ้นสามัญซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญสำหรับนักลงทุน ทั้งสองตัวแปรนี้สะท้อนความสามารถในการสร้างมูลค่าและความยั่งยืนของบริษัทในระยะยาว (Richardson et al., 2013) นอกจากนี้ค่าตอบแทนผู้บริหาร (Compensation) ตัวแปรแทรกกลาง (Mediating Variable) เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการเชื่อมโยงการวางแผนภาษีกับผลการดำเนินงานของบริษัท ผู้บริหารที่ได้รับค่าตอบแทนสูงจะมีแรงจูงใจในการจัดการภาษีอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มผลกำไรและผลตอบแทนผู้บริหารในระยะยาว (Richardson et al., 2013)

ส่งผลให้บริษัทมีความมั่นคงทางการเงินและเพิ่มโอกาสในการลงทุนใหม่ๆ ที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับบริษัท และยกระดับความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

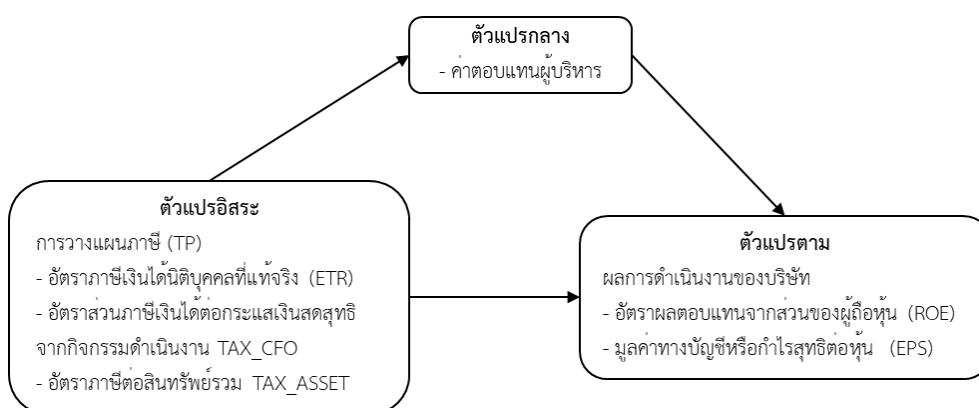
ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการวางแผนภาษีมีผลต่อการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผ่านทางคำตอบแทนผู้บริหารเป็นตัวแปรแทรกกลาง เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องการวางแผนภาษี เพื่อพัฒนาแนวทางที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังมุ่งหวังว่าจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินและยกระดับความยั่งยืนของบริษัทในระยะสั้น และระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการวางแผนภาษีต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาผลของการวางแผนภาษีต่อคำตอบแทนผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาผลของคำตอบแทนผู้บริหารต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของคำตอบแทนผู้บริหารในฐานะตัวแปรส่งผ่านระหว่างการวางแผนภาษีกับผลการดำเนินงานของบริษัท

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาความสัมพันธ์การวางแผนภาษีมีผลต่อการดำเนินงานของบริษัทผ่านทางคำตอบแทนผู้บริหารสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยตามตัวแปรอิสระส่งผ่านตัวแปรกลางไปยังตัวแปรตาม ภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 (H1) การวางแผนภาษี (TP) มีความสัมพันธ์เชิงบวกผลการดำเนินงานของบริษัท

สมมติฐานที่ 2 (H2) การวางแผนภาษี (TP) ส่งผลต่อตัวแปรกลางคำตอบแทนผู้บริหาร (COM)

สมมติฐานที่ 3 (H3) คำตอบแทนผู้บริหาร (COM) ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัท (ROE และ ESP)

สมมติฐานที่ 4 (H4) การวางแผนภาษี ส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัท ผ่านคำตอบแทนผู้บริหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้วิจัย คือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2564 – 2566 โดยยกเว้นกลุ่มบริษัทการเงิน กลุ่มบริษัทกองทุน และบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน จำนวน 569 บริษัท

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัย คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2564 – 2566 โดยยกเว้นกลุ่มบริษัทการเงิน กลุ่มบริษัทกองทุน และบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน ข้อมูล 1,335 ชุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลถูกนำมาวิเคราะห์เบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) จากนั้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Data Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ต่อมาได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยสถิติการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ โดยมีการวัดค่าตัวแปรวิจัยดังต่อไปนี้

3. การวัดค่าตัวแปรวิจัย

ตารางที่ 1 การวัดค่าตัวแปรวิจัย

ตัวแปร	สัญลักษณ์	การวัดค่า	อ้างอิง
ตัวแปรอิสระ			
อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR)	ETR	สูตรคำนวณ ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ ÷ กำไรทางบัญชีก่อนภาษีเงินได้	พันธ์แสน (2565) รสนา (2562)
อัตราส่วนภาษีเงินได้ต่อกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน (TAX_CFO)	TAX_CFO	สูตรคำนวณ ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ ÷ กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน	รสนา (2562)
อัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX_ASSET)	TAX_ASSET	สูตรคำนวณ ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ ÷ สินทรัพย์รวม	รสนา (2562)
ตัวแปรกลาง			
ค่าตอบแทนผู้บริหาร (Compensation)	COM	สูตรคำนวณ ระบบฐานข้อมูลตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย ข้อมูลเงินเดือน สวัสดิการต่างๆ โบนัส เบี้ยประชุมและผลประโยชน์อื่นๆ	SETSMART (2568)
ตัวแปรตาม			
อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)	ROE	สูตรคำนวณ กำไรสุทธิ ÷ ส่วนของผู้ถือหุ้น	CFI (2025) Jason Fernando (2024)
อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS)	EPS	สูตรคำนวณ (กำไรสุทธิ – เงินปันผลบริมสิทธิ์) ÷ จำนวนหุ้นสามัญเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักที่ออก	Troy Segal (2024) Jean Folger (2024)

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าต่ำสุด (Minimum), ค่าสูงสุด (Maximum), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

4.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบความสัมพันธ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และสถิติการถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์สมมติฐานในการวิจัยและสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง อัตราส่วนภาษีเงินได้ต่อกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน อัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม และค่าตอบแทนผู้บริหาร ทำการวิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง อัตราส่วนภาษีเงินได้ต่อกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน อัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม และค่าตอบแทนผู้บริหาร

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน	ค่าต่ำสุด (Minimum)	ค่าสูงสุด (Maximum)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation)
ETR (หน่วย : เท่า)	1,335	-8.98	5.62	-0.05	0.54
TAX_CFO (หน่วย : เท่า)	1,335	-16.85	7.86	-0.09	1.10
TAX_ASSET (หน่วย : เท่า)	1,335	-0.19	0.10	-0.01	0.19
COM (หน่วย : บาท)	1,335	263,333.33	503,590,000	46,582,605.69	53,865,763.45
ROE (หน่วย : เท่า)	1,335	-147.96	106.68	7.82	17.27
EPS (หน่วย : เท่า)	1,335	-15.93	58.61	1.19	3.80
จำนวนรายการ	1,335				

จากตารางที่ 2 จะแสดงให้เห็นถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ข้อมูลตัวแปรอิสระ โดยมีอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR) มีค่าต่ำสุด (Minimum) เท่ากับ -8.98 ค่าสูงสุด (Maximum) เท่ากับ 5.62 มีค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ -0.05 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation) เท่ากับ 0.54 โดยที่อัตราส่วนภาษีเงินได้ต่อกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน (TAX_CFO) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -16.85 ค่าสูงสุดเท่ากับ 7.86 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.09 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10 และอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX_ASSET) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -0.19 ค่าสูงสุดเท่ากับ 0.10 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.01 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.19 ในขณะที่ตัวแปรกลางคือ ค่าตอบแทนผู้บริหาร มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 263,333.33 บาท ค่าสูงสุดเท่ากับ 503,590,000 บาท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 46,582,605.69 บาท และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 53,865,763.45 บาท และข้อมูลตัวแปรตาม โดยมีด้านผลการดำเนินงานทางการเงินการบัญชีอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -147.96 ค่าสูงสุดเท่ากับ 106.68 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.82 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 17.27 ในระหว่างที่อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -15.93 ค่าสูงสุดเท่ากับ 58.61 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.19 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.80 อย่างไรก็ตาม พบว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ ได้แก่ ETR, TAX_CFO และ TAX_ASSET มีค่าเป็นลบ ซึ่งอาจเกิดจากการที่บางบริษัทมีผลขาดทุนทางบัญชี การรับรู้ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี (Deferred Tax) หรือได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี ส่งผลให้ภาระภาษีที่แสดงในงบการเงินมีค่าติดลบ สอดคล้องกับการศึกษาของ Christensen et al. (2022) ซึ่งพบว่าบริษัทจำนวนมากมีค่า (ETR) ต่ำหรือใกล้ศูนย์ เนื่องจากการใช้สิทธิขาดทุนสะสม เพื่อลดภาระภาษีในอนาคต รวมถึงการศึกษาของ Hanlon and Heitzman (2010) ที่ชี้ให้เห็นว่าการรับรู้รายการทางบัญชี เช่น deferred tax และ valuation allowance สามารถส่งผลให้ค่า ETR มีแนวโน้มลดลง

หรือเป็นลบได้ ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการวิจัย เนื่องจากช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมการบริหารภาษีของกิจการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษีกับผลการดำเนินงานของบริษัทในขั้นตอนถัดไป

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน (Inferential data analysis) สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlations Coefficient)

ตัวแปรที่ศึกษา	ETR	TAX_ CFO	TAX_ ASSET	COM	ROE	EPS	Collinearity Statistics	
							Tolerance	VIF
ETR	1						0.986	1.014
TAX_CFO	0.030	1					0.997	1.003
TAX_ASSET	0.113**	0.039	1				0.978	1.023
COM	0.006	-0.023	-0.091**	1			0.991	1.009
ROE	-0.077**	-0.048	-0.357**	0.148**	1			
EPS	-0.004	-0.039	-0.075**	0.090**	0.235**	1		

หมายเหตุ ** นัยสำคัญที่ระดับ .01 * นัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์เบื้องต้นด้วยสัมพัทธ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlations Coefficient) แสดงให้เห็นว่าอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR) มีความสัมพันธ์กับ ROE อย่างมีนัยสำคัญ ($r=-0.077$ $p<.01$) แต่มีความสัมพันธ์ต่อ COM ($r=0.006$, $p>.05$) และ EPS อย่างไม่มีนัยสำคัญ ($r=-0.004$, $p<.05$) ด้านอัตราส่วนภาษีเงินได้ต่อกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน (TAX_CFO) มีความสัมพันธ์กับ ROE ($r=-0.048$, $p<.05$) และ (EPS) อย่างไม่มีนัยสำคัญ ($r=-0.039$, $p<.05$) ด้านอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX_ASSET) มีความสัมพันธ์กับ (COM) ($r=-0.091$ $p<.01$) (ROE) ($r=0.357$, $p>.01$) และ (EPS) ($r=-0.075$, $p>.01$) อย่างมีนัยสำคัญ และด้านค่าตอบแทนผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์กับ (ROE) ($r=-0.148$, $p<.01$) และ (EPS) ($r=-0.090$, $p<.01$) อย่างมีนัยสำคัญ โดยความสัมพันธ์เชิงลบแสดงให้เห็นว่าตัวแปรมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงสวนทางกัน กล่าวคือ เมื่อค่าของตัวแปรหนึ่งเพิ่มขึ้น อีกตัวแปรหนึ่งมีแนวโน้มลดลง เช่น TAX_ASSET มีความสัมพันธ์เชิงลบกับ ROE และ EPS อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อป้องกันปัญหาการมีสัมพันธ์ร่วมกันจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ (ETR, TAX_CFO และ TAX_ASSET) ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบค่า VIF และค่า Tolerance โดยพบว่าค่า VIF ของตัวแปรอิสระ แสดงค่าระหว่าง 1.003 – 1.023 และค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.978 – 0.997 ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดของค่า VIF ที่สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์ได้อย่างน่าเชื่อถือโดยจะต้องมีค่าน้อยกว่า 10 และค่า Tolerance จะต้องมีความมากกว่า 1 (Hair, Babin, Black & Anderson, 2019) สรุปผลการทดสอบนี้แสดงให้เห็นว่าข้อมูลไม่เกิดปัญหา Multicollinearity จึงสามารถนำไปวิเคราะห์ได้

ผลการวิเคราะห์การวางแผนภาษี (TP) กับผลการดำเนินงานของบริษัท (ROE และ EPS) ด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ : Multiple Regression Analysis สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณระหว่างการวางแผนภาษี (TP) กับผลการดำเนินงานของบริษัท (ROE และ EPS)

ตัวแปรที่ศึกษา	ROE		EPS	
	Unstandardized B	t	Unstandardized B	t
ETR	-1.150	-1.405	0.40	0.209
TAX_CFO	-0.517	-1.292	-0.124	-1.314
TAX_ASSET	-320.337*	-13.672	-14.822*	-2.690

หมายเหตุ ** นัยสำคัญที่ระดับ .01 * นัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลวิจัยพบว่าอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างไม่มีนัยสำคัญ ($B=-1.150$, $P<0.05$) แต่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างไม่มีนัยสำคัญ ($B=0.40$, $P>0.05$) อัตราส่วนภาษีเงินได้ต่อกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน (TAX_CFO) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างไม่มีนัยสำคัญ ($B=-0.517$, $P<0.05$) และกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างไม่มีนัยสำคัญ ($B=-0.124$, $P<0.05$) อัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX_ASSET) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญ ($B=-320.337$, $P<0.05$) และกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญ ($B=-14.822$, $P<0.05$) ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนภาษีมีความสัมพันธ์ผลการดำเนินงานบางส่วน แสดงว่าภาระภาษีที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ผลการดำเนินงานลดลง โดยค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นลบสะท้อนความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือเมื่อภาษีเพิ่ม กำไรมีแนวโน้มลดลง ซึ่งสอดคล้องกับ Hanlon and Heitzman (2010) และ Chen et al. (2010) ที่ชี้ว่าภาษีเป็นต้นทุนที่กระทบผลการดำเนินงาน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H1 การวางแผนภาษี (TP) มีความสัมพันธ์เชิงบวกผลการดำเนินงานของบริษัท

ผลการวิเคราะห์การวางแผนภาษี (TP) กับค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) ด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ : Multiple Regression Analysis สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณระหว่างการวางแผนภาษี (TP) กับค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM)

ตัวแปรที่ศึกษา	COM	
	Unstandardized B	t
ETR	0.029	0.016
TAX_CFO	-0.017	-0.020
TAX_ASSET	-4.645*	-3.336

หมายเหตุ ** นัยสำคัญที่ระดับ 0.01 * นัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลวิจัยการวางแผนภาษีกับค่าตอบแทนผู้บริหาร พบว่าอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) อย่างไม่มีนัยสำคัญ ($B=0.029$, $p>.05$) อัตราส่วนภาษีเงินได้ต่อกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน (TAX_CFO) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) อย่างไม่มีนัยสำคัญ ($B=-0.017$, $p<.05$) และด้านอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX_ASSET) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) อย่างมีนัยสำคัญ ($B=-4.645$, $p<.05$) ผลวิจัยพบว่า การวางแผนภาษี (TP) ส่งผลต่อค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) แสดงให้เห็นว่าบริษัทที่สามารถลดภาระภาษีเมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวมได้ดี มีแนวโน้ม

ได้รับประโยชน์จากการวางแผนภาษีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Hanlon and Heitzman (2010) ที่ระบุว่า การวางแผนภาษีช่วยเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่กิจการผ่านการลดภาระภาษีอย่างถูกต้องตามกฎหมาย. นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกา ศรีบุญเรือง และ จิราพัชร สุทธิ (2564) ที่พบว่าการวางแผนภาษีที่มีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มมูลค่ากิจการและเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของบริษัท ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน H2 การวางแผนภาษี (TP) ส่งผลต่อตัวแปรกลางค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM)

ผลการวิเคราะห์ค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) ต่อผลการดำเนินงานของบริษัท (ROE และ EPS) ด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ : Multiple Regression Analysis สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณระหว่างค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) ต่อผลการดำเนินงานของบริษัท (ROE และ EPS)

ตัวแปรที่ศึกษา	ROE		EPS	
	Unstandardized B	t	Unstandardized B	t
COM	2.654*	5.454	0.354*	3.286

หมายเหตุ ** นัยสำคัญที่ระดับ .01 * นัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 ผลวิเคราะห์ค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) ต่อผลการดำเนินงานของบริษัท (ROE และ EPS) พบว่าค่าตอบแทนผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น (ROE) ($B=2.654, p>.01$) และกำไรต่อหุ้น (EPS) ($B=0.354, p>.01$) อย่างมีนัยสำคัญ ผลวิจัยพบว่าค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) ส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัท (ROE และ EPS) ดังนั้นจึงยอมรับ H3 ค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัท (ROE และ EPS)

ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานของบริษัท (ROE, EPS) ผ่านค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) ด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ : Multiple Regression Analysis สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 7 การวางแผนภาษี (TP) ส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัท (ROE, EPS) ผ่านค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM)

ตัวแปรที่ศึกษา	ROE		EPS	
	Unstandardized B	t	Unstandardized B	t
ETR	-1.210	-1.490	0.031	0.160
TAX_CFO	-0.482	-1.212	-0.118	-1.258
TAX_ASSET	-310.631*	-13.301	-13.301*	-2.411
COM	2.090*	4.564	0.327*	3.028
F=46.50	R=0.31	AdjR ² = 0.09		

หมายเหตุ ** นัยสำคัญที่ระดับ .01 * นัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 ผลวิจัยการวางแผนภาษี (TP) ส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัท (ROE, EPS) ผ่านค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) พบว่า การวางแผนภาษีไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัทโดยตรงแต่ต้องผ่านค่าตอบแทนผู้บริหารที่ทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลาง คือ ผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าตอบแทนผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญ ($B=2.090, P>0.05$) เช่นเดียวกับ กำไรต่อหุ้น (EPS) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าตอบแทนผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญ ($B=0.327, P>0.05$) แสดงให้เห็นว่าการวางแผนภาษี (TP) ไม่มีความสัมพันธ์

โดยตรงกับผลการดำเนินงาน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) ทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางอย่างสมบูรณ์ (Full mediator) ผลวิจัยการวางแผนภาษีส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัทโดยผ่านค่าตอบแทนผู้บริหาร โดยตัวแปรการวางแผนภาษีวัดค่าจาก อัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX_ASSET) ดังนั้นค่าตอบแทนตัวแปรคั่นกลางได้ ดังนั้นยอมรับสมมติฐาน H4 การวางแผนภาษี ส่งผลต่อการดำเนินงานของบริษัท ผ่านค่าตอบแทนผู้บริหาร

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า บริษัทมีการวางแผนภาษี (TP) ที่ดีจะผลต่อความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัท โดยการวางแผนภาษีช่วยเพิ่มผลการดำเนินงานในด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้พบว่าอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR) ต่อค่า ROE และ EPS ($B = -1.150, P < 0.05$) และ ($B = 0.40, P > 0.05$) อัตราส่วนภาษีเงินได้ต่อกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน (TAX_CFO) ต่อค่า ROE และ EPS ($B = -0.517, -0.124, P < 0.05$) และอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX_ASSET) ต่อค่า ROE และ EPS ($B = -320.337, -14.822, P < 0.05$) มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนว่าการลดภาระภาษีมีส่วนช่วยเพิ่มกำไรสุทธิและประสิทธิภาพทางการเงินของบริษัท ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Mihir A. Desai และ Dhammika Dharmapala (2009) ที่ระบุว่า การวางแผนภาษีสามารถเพิ่มมูลค่ากิจการ รวมถึงงานของ Scott D. Dyreng และคณะ (2008) ที่พบว่าการลดภาระภาษีมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยในของศิวกรานต์ พันแจ่ง และคณะ (2567) ที่พบว่าการวางแผนภาษีช่วยเพิ่มกำไรสุทธิ และลดอัตราภาษีที่แท้จริงได้ อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของการวางแผนภาษีขึ้นอยู่กับความโปร่งใสและการปฏิบัติตามกฎหมาย หากมีการใช้ช่องโหว่ทางกฎหมายมากเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะยาว

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า การวางแผนภาษีมีความสัมพันธ์กับค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) โดยพบว่าอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงต่อค่าตอบแทนผู้บริหาร (ETR) ($B = 0.029, P > 0.01$) และอัตราส่วนภาษีเงินได้ต่อกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน (TAX_CFO) ($B = -0.017, P < 0.05$) มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อค่าตอบแทนผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่อัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX_ASSET) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) อย่างมีนัยสำคัญ ($B = -4.645, P < 0.05$) ซึ่งสะท้อนว่าบริษัทที่สามารถบริหารภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพจะมีทรัพยากรทางการเงินเพิ่มขึ้น และสามารถนำไปใช้ในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้บริหารในรูปแบบเงินเดือน โบนัส หรือสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ได้สูงขึ้น ผลลัพธ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีตัวแทนของ Michael C. Jensen และ William H. Meckling (1976) ที่มองว่าค่าตอบแทนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริหารดำเนินงานเพื่อเพิ่มมูลค่าบริษัท และยังสอดคล้องกับงานของ Kevin J. Murphy (1999) ที่พบว่าค่าตอบแทนมีความเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจขององค์กร รวมถึงงานของดวงวารี เรือง โสภา และนิติภากรณ สันธุ์รุญศักดิ์ (2564)

ในส่วนของการสัมพันธ์ระหว่างค่าตอบแทนผู้บริหารกับผลการดำเนินงาน พบว่าค่าตอบแทนผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ROE และ EPS อย่างมีนัยสำคัญ โดยค่าตอบแทนผู้บริหารต่อ ROE และ EPS ($B = 2.654, B = 0.354, P > 0.01$) แสดงให้เห็นว่าค่าตอบแทนเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารในการเพิ่มผลกำไรและการเติบโตของรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ John E. Core และคณะ (1999) รวมถึงงานของอานันท์ หยกพิทักษ์โชค และวัลลภ บัวชุม (2562) อย่างไรก็ตาม หากค่าตอบแทนสูงเกินไปโดยไม่สอดคล้องกับผลการ

ดำเนินงาน อาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และนำไปสู่การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่มีความเสี่ยงในระยะยาว

สุดท้าย ผลการวิจัยในแบบจำลองที่มีตัวแปรตัวกลางค่าตอบแทนผู้บริหารมีความสัมพันธ์เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างการวางแผนภาษีกับผลการดำเนินงานของบริษัท โดยพบว่าอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR) ต่อ ROE และ EPS ($B = -1.210, -1.490, P < 0.05$) อัตราส่วนภาษีเงินได้ต่อกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน (TAX_CFO) ต่อ ROE และ EPS ($B = -0.482, -0.118, P < 0.05$) และอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX_ASSET) ต่อ ROE และ EPS ($B = -310.631, -14.822, P < 0.05$) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกันค่าตอบแทนผู้บริหาร (COM) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ROE ($B = 2.090, P > 0.05$) และ EPS ($B = 0.327, P > 0.05$) ซึ่งสะท้อนว่าการวางแผนภาษีที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงช่วยเพิ่มกำไรสุทธิและลดภาระภาษีเป็นหนึ่งในกลไกที่ช่วยเพิ่มกระแสเงินสดและผลกำไรสุทธิ ดังนั้น เมื่อการวางแผนภาษีที่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทดีขึ้น ในทางกลับกัน หากภาระภาษีสูงจะลดทรัพยากรที่สามารถนำไปใช้ในการลงทุนและสร้างผลตอบแทน ทำให้ผลการดำเนินงานลดลง (ศิริวรรณต์ พันแจ้ง และคณะ, 2567) และนำไปสู่การปรับปรุงผลการดำเนินงานผ่านแรงจูงใจของผู้บริหาร ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Mihir A. Desai และ Dhammika Dharmapala (2006) ที่ชี้ให้เห็นว่าการวางแผนภาษีมีความเชื่อมโยงกับแรงจูงใจของผู้บริหารและโครงสร้างค่าตอบแทน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า การวางแผนภาษี (TP) มีผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัท โดยเฉพาะในด้านการเพิ่มกำไรสุทธิ และความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรขององค์กร ทั้งนี้การเพิ่มอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX_ASSET) สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ควบคู่กับการบริหารภาระภาษี ซึ่งช่วยให้บริษัทสามารถควบคุมต้นทุนได้อย่างเหมาะสม และเกิดการประหยัดค่าใช้จ่ายโดยรวม การวางแผนภาษีที่มีประสิทธิภาพจึงมีบทบาทสำคัญในการลดภาระภาษีโดยไม่ส่งผลกระทบต่อกำไรสุทธิ ส่งผลให้บริษัทมีกระแสเงินสดคงเหลือเพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการลงทุน ขยายธุรกิจ และสร้างมูลค่าเพิ่มในระยะยาว สอดคล้องกับทฤษฎีตัวแทนที่อธิบายว่าผู้บริหารในฐานะตัวแทนของผู้ถือหุ้นจะดำเนินการบริหารทรัพยากรของกิจการเพื่อเพิ่มมูลค่าและผลตอบแทนให้แก่เจ้าของกิจการ รวมถึงการวางแผนภาษีอย่างเหมาะสมเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงินขององค์กร นอกจากนี้ ค่าตอบแทนผู้บริหารมีความสอดคล้องกับผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบโครงสร้างค่าตอบแทนที่เหมาะสมสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริหารตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และสร้างผลตอบแทนผู้บริหารในระยะยาว นอกจากนี้ การวางแผนภาษีและค่าตอบแทนผู้บริหารยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กร และสนับสนุนให้บริษัทสามารถบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่าการวางแผนภาษีอาจมีข้อจำกัดหรือข้อบกพร่องในบางประการ เช่น ความโปร่งใสทางภาษี และการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่มากเกินไป ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงของบริษัท และความเชื่อมั่นของนักลงทุนในระยะยาว ดังนั้น การดำเนินนโยบายด้านภาษีควรอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและหลักธรรมาภิบาล เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเพิ่มผลตอบแทนทางการเงินและความยั่งยืนขององค์กร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งหวังว่าจะช่วยเพิ่มความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของการวางแผนภาษีต่อการดำเนินงานของบริษัทและคำตอบแทนผู้บริหาร โดยสนับสนุนการพัฒนากลยุทธ์การวางแผนภาษีที่มีประสิทธิภาพและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีสำหรับบริษัทอื่น ๆ และเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับภาครัฐในการพัฒนานโยบายภาษีที่โปร่งใสเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจในอนาคต นอกจากนี้ยังมุ่งหวังว่าจะช่วยเพิ่มเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินและความยั่งยืนของบริษัทในระยะสั้น และระยะยาว รวมถึงเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริหารผ่านคำตอบแทน เช่น เงินเดือน, โบนัส, รายได้จากหุ้น และสวัสดิการต่าง ๆ และการเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้นและนักลงทุน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การศึกษากลุ่มข้อมูลในระยะยาว เพื่อใช้ในการระบุแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงในด้วยการวางแผนภาษีให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การวิเคราะห์เจาะจงกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ จะช่วยให้เห็นถึงความแตกต่างด้านกลยุทธ์ของการวางแผนภาษีของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมได้ ซึ่งอาจจะสามารถนำไปปรับใช้ให้กับแต่ละอุตสาหกรรมอย่างเหมาะสม

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมหรือภาษีสีเขียว โดยมุ่งเน้นปัญหาหรือความท้าทายใหม่ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยมีการเชื่อมโยงการวางแผนภาษีกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและภาษีสีเขียวให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านความยั่งยืนระดับโลก ซึ่งเป็นกฎระเบียบใหม่ที่ต้องมีการมาปรับใช้ในการเป็นตัวกระตุ้นให้องค์กรบริหารจัดการทรัพยากรให้คุ้มค่ามากขึ้น ลดของเสียและมลภาวะ ให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพากร. (2551). *คู่มือการยื่นภาษีและสิทธิประโยชน์ทางภาษี*. กรุงเทพฯ: กรมสรรพากร. ค้นจาก <https://shorturl.asia/xoaLU>
- กรรณิกา ศรีบุญเรือง และจิราพัชร สุทธิ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับมูลค่ากิจการ กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชื่น*. 3(3) 59-74
- ดวงเรือง โสภ และธิดาภาภรณ์ สินธุ์จรรยศักดิ์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของผู้ถือหุ้นและการวางแผนภาษีที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายการจ่ายเงินปันผลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 11(3), กันยายน-ธันวาคม.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2566). *รายชื่อบริษัทจดทะเบียนและข้อมูลพื้นฐาน*. ค้นจาก <https://www.set.or.th>
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2569). *SETSMART: ระบบฐานข้อมูลตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. ค้นจาก <https://www.setsmart.com>
- พันธ์แสน ใจชื่น, ปกสุวรรณ ภูสุวรรณ และคณะ. (2565). ปัจจัยการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อการวางแผนภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 12(3), 23-32.

- รสนา โชติสุวรรณ และสุภา ทองคง. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับราคาหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *RMUTT Global Business and Economics Review*, 14(1), 23-36.
- ศิวกรานต์ พันแจ้, จิราภา ซาลาธราวัฒน์, จิรัชฎกาล วุฒิพันธุ์, สมินทร เบ้าธรรม และกนกนภัส โสเชียว. (2567). อิทธิพลของคุณลักษณะคณะกรรมการตรวจสอบที่มีต่อผลการดำเนินงานและบทบาทของการวางแผนภาษีในฐานะตัวแปรส่งผ่าน: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนี SET 100. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 16(3), กรกฎาคม-กันยายน, 2567.
- อานันท์ หยกพิทักษ์โชค และวัลลภ บัวชุม. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารกำไรกับค่าตอบแทนผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI). วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี. ค้นจาก <https://shorturl.asia/sJidW>
- SET Invest Now. (2023). *สงครามการค้า เมื่อภาษีนำเข้าสินค้าคลอนเครษฐกิจโลก*. ค้นจาก <https://shorturl.asia/L48td>
- CFI. Corporate Finance Institute. (n.d.). *What is Return on Equity (ROE)?* Retrieved from <https://shorturl.asia/LZ8gk>
- Chen, S., Chen, X., Cheng, Q., & Shevlin, T. (2010). Are family firms more tax aggressive than non-family firms? *Journal of Financial Economics*, 95(1), 41–61.
- Christensen, D. M., Floyd, E., Liu, L. Y., & Maffett, M. (2022). The real effects of corporate tax loss carryforwards. *The Accounting Review*, 97(3), 223–251.
- Deloitte. (2022). *Tax transformation trends: 2022*. Retrieved from <https://www2.deloitte.com>
- Folger, J. (2024). *What Is the Formula for Calculating Earnings per Share (EPS)?* Retrieved from <https://shorturl.asia/xaEFo>
- Hair, J. F., Babin, B. J., Black, W. C., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate Data Analysis* (8th ed.). England: Pearson Prentice.
- Hanlon, M., & Heitzman, S. (2010). A review of tax research. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2–3), 127–178.
- Jason Fernando. (2024). *Investopedia. Return on equity (ROE)*. Retrieved from <https://www.investopedia.com/terms/r/returnonequity.asp>
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305–360. doi:10.1016/0304-405X(76)90026-X
- Murphy, K. J. (1999). Executive compensation. In O. Ashenfelter & D. Card (Eds.), *Handbook of labor economics*, 3, 2485–2563. Elsevier. doi:10.1016/S1573-4463(99)30024-9
- OECD. (2021). *Corporate tax statistics 2021*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2023). *Tax policy reforms 2023: OECD and selected partner economies*. Paris: OECD Publishing.

PwC. (2023). *Worldwide tax summaries: Corporate taxes 2023*. Retrieved from
<https://www.pwc.com>

Richardson, G., Taylor, G., & Lanis, R. (2013). The impact of financial distress on corporate tax avoidance spanning the global financial crisis: Evidence from Australia. *Economic Modelling*, 36, 491–512. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2013.10.021>

Scholes, M. S., Wolfson, M. A., Erickson, M., Hanlon, M., Maydew, E. L., & Shevlin, T. J. (2015). *Taxes and business strategy: A planning approach* (5th ed.). Pearson Education.

อิทธิพลของสัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นมีผลต่อการบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ศุภราภรณ์ สวาสุ^{1*} นวลปรานค์ แจบไรสง² และ สมใจ บุญหมื่นไวย³

รับบทความ 26 มกราคม 2569 แก้ไขบทความ 21 มิถุนายน 2569 ตอรับบทความ 25 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของสัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้น ส่งผลต่อการบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นการศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2566-2567 จำนวน 634 บริษัท รวบรวมข้อมูลทั้งหมด 1,268 ข้อมูล โดยยกเว้นบริษัทกลุ่มธุรกิจการเงินที่มีหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างจากกลุ่มบริษัททั่วไป รวมถึงบริษัทที่มีข้อมูลงบการเงินไม่ครบถ้วนและข้อมูลไม่สมบูรณ์ จำนวน 227 ข้อมูล รวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 1,041 ข้อมูล ผลการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ ผู้ถือหุ้นสถาบัน ภาครัฐ นักลงทุนต่างชาติ บุคคลธรรมดา และกลุ่มครอบครัวหรือกรรมการ ผู้บริหารส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2=0.537$, Adjusted $R^2=0.536$, F-statistic=856.380) โดยสัดส่วนผู้ถือหุ้นภาครัฐมีอิทธิพลเชิงบวกมากที่สุด ($\beta=0.076$, $p<.05$) รองลงมาคือกลุ่มนักลงทุนต่างชาติ ($\beta=0.057$, $p<.10$) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนในไทยภายใต้โครงสร้างการถือหุ้นที่หลากหลายมีแนวโน้ม กำหนดนโยบายการบริหารจัดการแบบระมัดระวัง โดยการรักษาระดับสินทรัพย์หมุนเวียนในสัดส่วนที่สูงเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากสภาพคล่องและรองรับความผันผวนทางเศรษฐกิจ ตามแนวคิดการถือครองสภาพคล่องเพื่อป้องกันความเสี่ยง (Risk Prevention Hypothesis) และสอดคล้องกับกรอบทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ข้อค้นพบนี้สนับสนุนสมมติฐานเพื่อป้องกันความเสี่ยง และชี้ให้เห็นว่าประเภทของเจ้าของกิจการเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์สำคัญที่กำหนดนโยบายสภาพคล่องขององค์กร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความอยู่รอดในระยะยาวท่ามกลางภาวะเศรษฐกิจที่มีความไม่แน่นอนสูง

คำสำคัญ: โครงสร้างผู้ถือหุ้น , การบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียน, บริษัทจดทะเบียน, ทฤษฎีตัวแทน

¹นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

²อาจารย์, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะบริหาร, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

*ผู้ประสานงานหลัก : suparaporna.sa@rmu.ac.th

The Influence of Ownership Structure on Working Capital Management of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand

Suparaporn Sawasu^{1*} Nualprang Chaepthaisong² and Somjai Boonmuenwai³

Received 26 January 2026.; Revised 21 June 2026; Accepted 25 June 2026

Abstract

This study employs a quantitative research design utilizing secondary data to analyze the influence of ownership structure on the working capital management of companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET). The initial sample comprised listed companies during the fiscal years 2023 to 2024, yielding a baseline of 1,268 observations from 634 firms. After applying explicit exclusion criteria specifically omitting financial institutions due to their distinct regulatory frameworks and operational guidelines, alongside companies with incomplete or deficient financial records totaling 227 observations the final analytical framework consisted of 1,041 observations. The empirical findings from multiple regression analysis indicate that all five dimensions of ownership structure namely institutional, government, foreign, individual, and family/executive ownership exert a statistically significant positive impact on the working capital to total assets ratio ($R^2=0.537$, Adjusted $R^2=0.536$, F-statistic=856.380) Notably, government ownership exhibits the most substantial positive influence on the ratio ($\beta=0.076$, $p<.05$), followed by foreign ownership ($\beta=0.057$, $p<.10$). These results demonstrate that under diverse corporate ownership structures, Thai listed companies tend to adopt conservative liquidity policies, maintaining a high proportion of current assets to mitigate liquidity risks and absorb economic volatility. This operational behavior strictly aligns with the risk prevention hypothesis and agency theory. Conclusively, these findings substantiate the risk prevention framework, indicating that corporate ownership characteristics serve as a pivotal strategic determinant of organizational liquidity policies, thereby fostering market confidence and long-term survival amidst highly uncertain macroeconomic conditions.

Keywords: Ownership Structure, Working Capital Management, Listed Companies, Agency Theory

¹Graduate students, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Isan.

²Lecturer, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Isan.

³Assistant Professor, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Isan.

* Corresponding Author : suparaporna.sa@rmuti.ac.th

บทนำ

ในปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจโลกมีความผันผวน การที่กิจการสามารถกำหนดนโยบายทางการเงินและการบริหารเงินทุนหมุนเวียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือเป็นหนึ่งปัจจัยสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรได้ บริษัทที่กำหนดระดับการถือครองเงินสดที่เหมาะสมที่สุดเพื่อลดความเสี่ยงจากภาวะวิกฤตทางการเงินของบริษัท และสามารถรักษาโอกาสในการลงทุนของบริษัท แม้ว่าบริษัทจะมีต้นทุนค่าเสียโอกาสที่สูงกว่าในการถือครองสินทรัพย์สภาพคล่อง และหรือมีต้นทุนเงินทุนภายนอกที่สูงกว่า (Phaiboonvessawat & Thanatawee, 2020) การตัดสินใจว่าบริษัทควรมีเงินทุนหมุนเวียนมากหรือน้อยเพียงใดมักขึ้นอยู่กับนโยบายและความเสี่ยงที่ยอมรับได้ที่กำหนดโดยคณะกรรมการและผู้ถือหุ้น โดย Chamaiporn Kumpamool (2025) ได้ศึกษาโครงสร้างความเป็นเจ้าของ ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการบริหารการเงินทุนหมุนเวียน (WCM) อย่างไร พบว่า การเป็นเจ้าของโดยครอบครัวที่สูงขึ้นส่งผลให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนลดลง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความขัดแย้งที่เพิ่มขึ้นระหว่างครอบครัวและผู้ถือหุ้นรายย่อยในบริษัทที่เป็นเจ้าของโดยครอบครัว เนื่องจากผู้ถือหุ้นที่เป็นเจ้าของโดยครอบครัวแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีตัวแทน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าการเป็นเจ้าของโดยรัฐที่สูงขึ้นก็ลดประสิทธิภาพการบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนเช่นกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ถือหุ้นที่เป็นรัฐจำเป็นต้องแสวงหาเป้าหมายทางสังคมและการเมืองหลายประการ นำไปสู่ความขัดแย้งที่เพิ่มขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ตามทฤษฎีตัวแทน ซึ่งนอกจากโครงสร้างผู้ถือหุ้นแบบครอบครัวและผู้ถือหุ้นโดยรัฐแล้ว ยังมีผู้ถือหุ้นประเภทอื่นที่อาจมีนโยบายเกี่ยวกับการบริหารเงินทุนที่แตกต่างกัน

การบริหารจัดการการเงินทุนหมุนเวียนคือการรักษาสภาพคล่องทางการเงินในช่วงระยะเวลาหนึ่งของกิจการ ช่วยลดความเสี่ยงจากการดำเนินงาน และเพิ่มความสามารถในการทำกำไรให้กับกิจการ ซึ่งความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงบทบาทและความสำคัญของการบริหารการเงินทุนหมุนเวียนที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรและการสร้างความมั่งคั่งสูงสุดแก่ผู้ถือหุ้นนั้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อกิจการในสภาวะสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่สูงมากดังเช่นในปัจจุบัน ดังนั้นหนทางหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนให้กิจการมีการเติบโตก้าวหน้าไปได้ด้วยดีก็คือผลจากการกำหนดกลยุทธ์และการวางแผนด้านการจัดการการเงินทุนหมุนเวียนอย่างเหมาะสม (สุรนัย ช่วยเรือง 2567)

โครงสร้างผู้ถือหุ้นเป็นหนึ่งในปัจจัยในการกำหนดทิศทางของนโยบายการเงิน โดยเฉพาะในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งมีความหลากหลายของโครงสร้างผู้ถือหุ้น ซึ่งโครงสร้างความเป็นเจ้าของที่แตกต่างกัน ทำให้แนวทางและวิธีการบริหารงานที่ต่างกันตามทฤษฎีตัวแทน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประสิทธิภาพการบริหารการเงินทุนหมุนเวียนแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า โครงสร้างของผู้ถือหุ้นแต่ละประเภทมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการการเงินทุนหมุนเวียนอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของสัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีผลต่อการบริหารจัดการการเงินทุนหมุนเวียน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กรอบแนวคิด

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นมีผลต่อการบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีกรอบแนวคิดดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2566 – 2567 จำนวน 634 บริษัท จำนวน 634 บริษัท รวบรวมข้อมูลทั้งหมด 1,268 ข้อมูล โดยยกเว้นบริษัทกลุ่มธุรกิจการเงินที่มีหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างจากกลุ่มบริษัททั่วไป รวมถึงบริษัทที่มีข้อมูลงบการเงินไม่ครบถ้วนและข้อมูลไม่สมบูรณ์ จำนวน 227 ข้อมูล รวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 1,041 ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ใช้ข้อมูลเพื่อการศึกษาจากฐานข้อมูลตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ บทวิเคราะห์ ข้อมูลต่าง ๆ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวบรวมข้อมูลจากรายงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นรายปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2566 - 2567 (ระยะเวลา 2 ปี) จำนวน 634 บริษัท รวบรวมข้อมูลจากสรุปข้อมูลหลักทรัพย์ของบริษัทที่ซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ณ วันสิ้นปี ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2566 - 2567 จำนวน 634 บริษัท เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครบแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล นำข้อมูลที่ตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการนำข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตามโครงสร้างสัดส่วนผู้ถือหุ้น โดยดูจากผู้ถือหุ้น 10 อันดับแรก มาแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำมาอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างสัดส่วนผู้ถือหุ้นส่งผลกับอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม โดยการนำข้อมูลไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งก่อนก่อนการทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อมูลให้เป็นไปตามข้อตกลงของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณดังนี้ 1) ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อน = 0 2) ค่าความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงแบบปกติ 3) ความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระจากกัน ผลการ

ทดสอบด้วยค่า Durbin-Watson มีค่าอยู่ที่ 1.959 ถือว่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระจากกัน 4) ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนต้องคงที่ (กลยา วานิชย์บัญชา, 2559) ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบการกระจายของข้อมูลพบว่าการกระจายของค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีรูปแบบใด ๆ แสดงว่าค่าความแปรปรวนคงที่ 5) การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) พบว่า ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.095 – 2.992 และค่า Tolerance มีค่าอยู่ระหว่าง 0.334 – 0.913 ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนด ผลการทดสอบพบว่าข้อมูลทั้งหมดในการนำมาวิเคราะห์เป็นไปตามข้อตกลงทุกเงื่อนไขจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์อิทธิพลของสัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นมีผลต่อการบริหารจัดการการเงินทุนหมุนเวียน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าสถิติเชิงพรรณนา

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด Minimum	ค่าสูงสุด Maximum	ค่าเฉลี่ย Mean	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std. Deviation
โครงสร้างผู้ถือหุ้นสถาบัน (x1)	0.00	91.24	20.43	24.19
โครงสร้างผู้ถือหุ้นภาครัฐ (x2)	0.00	77.39	1.02	6.11
โครงสร้างผู้ถือหุ้นนักลงทุนต่างชาติ (x3)	0.00	88.00	10.06	16.53
โครงสร้างผู้ถือหุ้นบุคคล (x4)	0.00	80.52	8.28	10.16
โครงสร้างผู้ถือหุ้นแบบกรรมการผู้บริหารหรือครอบครัว (x5)	0.00	90.00	28.81	25.56
อัตราส่วนทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม	-76.48	0.84	0.10	2.39

จากตารางที่ 1 แสดงค่าสถิติเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2566 -2567 สรุปได้ดังนี้อัตราส่วน จำนวน 1,041 ตัวอย่าง พบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้นสถาบัน (x1) มีค่าสูงสุด 91.24 เปอร์เซนต์ ค่าเฉลี่ย 20.43 เปอร์เซนต์ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 24.19 โครงสร้างผู้ถือหุ้นภาครัฐ (x2) มีค่าสูงสุด 77.39 เปอร์เซนต์ ค่าเฉลี่ย 1.0226 เปอร์เซนต์ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.11 โครงสร้างผู้ถือหุ้นนักลงทุนต่างชาติ (x3) มีค่าสูงสุด 88.00 เปอร์เซนต์ ค่าเฉลี่ย 10.06 เปอร์เซนต์ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 16.53 โครงสร้างผู้ถือหุ้นบุคคล (x4) มีค่าสูงสุด 80.52 เปอร์เซนต์ ค่าเฉลี่ย 8.2781 เปอร์เซนต์ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.16 โครงสร้างผู้ถือหุ้นแบบกรรมการผู้บริหารหรือครอบครัว (x5) มีค่าสูงสุด 90.00 เปอร์เซนต์ ค่าเฉลี่ย 28.81 เปอร์เซนต์ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 25.56 และอัตราส่วนทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (WCR) มีค่าต่ำสุด -76.48 เท่า มีค่าสูงสุด 0.84 เท่า ค่าเฉลี่ย .10 เปอร์เซนต์ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 20.43

ตารางที่ 2 การทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation)

	Y (WCR)	X1 (IO)	X2 (GO)	X3 (FO)	X4 (PO)	X5 (FAO)	Tolerance	VIF
Y (WCR)	1	.111**	.831**	.336**	-.005	-.360**	.356	2.809
X1 (IO)		1	.038	-.135**	-.265**	-.576**	.913	1.095

	Y (WCR)	X1 (IO)	X2 (GO)	X3 (FO)	X4 (PO)	X5 (FAO)	Tolerance	VIF
X2 (GO)			1	-.012	-.093**	-.181**	.592	1.690
X3 (FO)				1	-.206**	-.349**	.618	1.619
X4 (PO)					1	-.066*	.334	2.992
X5 (FAO)						1		

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 2 การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (WCR) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัว คือ โครงสร้างผู้ถือหุ้นสถาบัน ($r=0.111$, $p<.01$) สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นภาครัฐ ($r=0.831$, $p<.01$) สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นนักลงทุนต่างชาติ ($r=0.336$, $p<.01$) สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นบุคคล ($r=-0.005$, $p>.05$) สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นแบบกรรมการผู้บริหารหรือครอบครัว ($r=-0.360$, $P<0.01$) และนอกจากนี้พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ($r=-0.206$, $p<.01$) ($r=-0.093$, $p<.01$) ($r=-0.265$, $p<.01$) ($r=-0.135$, $p<.01$) เพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์ที่มากเกินไป (Multicollinearity) ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบค่า VIF ผลการทดสอบพบว่า ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.095 – 2.992 และค่า Tolerance มีค่า VIF อยู่ระหว่าง 0.334 – 0.913 ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดของค่า VIF ที่สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างน่าเชื่อถือ โดยจะต้องมีค่าไม่เกิน 10 และค่า Tolerance ไม่ควรเกิน 1 ซึ่งจากการทดสอบพบว่าข้อมูลเป็นไปตามเงื่อนไขดังนั้นจึงไม่เกิดปัญหา Multicollinearity (Hair et al., 2019)

ตารางที่ 3 ตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระ

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig.
	B	Std. Error	Beta			
1 ค่าคงที่ (Constant)	.028	.444			.063	.950
สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นสถาบัน(x1)	.050	.006	.182		7.743	.000**
สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นภาครัฐ (x2)	2.247	.039	.843		57.593	.000**
สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นนักลงทุนต่างชาติ (x3)	.202	.009	.410		22.571	.000**
สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นบุคคล(x4)	.106	.012	.152		8.541	.000**
สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นแบบกรรมการผู้บริหารหรือครอบครัว(x5)	.014	.006	.055		2.292	.022*

a. Dependent Variable: Y

b. F-statistics 856.380***

c. R-square 0.537

d. Adjusted r-square 0.536

* $p<.05$, ** $p<.01$

จากการศึกษาความสัมพันธ์พบว่า:

สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นสถาบัน (x1) ($B=.050$, $p<.05$) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (WCR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1

สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นภาครัฐ (x2) ($B=2.247$, $p<.05$) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (WCR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 2

สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นนักลงทุนต่างชาติ (x3) ($B=.202$, $p<.05$) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (WCR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3

สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นบุคคล (x4) ($B=.106$, $p<.05$) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (WCR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 4

สัดส่วนโครงสร้างผู้ถือหุ้นแบบกรรมการผู้บริหารหรือครอบครัว (x5) ($B=.014$, $p<.05$) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่ออัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (WCR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 5

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้นทั้ง 5 ประเภท มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กับอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (WCR) โดยกลุ่มที่มีอิทธิพลสูงที่สุดคือ ผู้ถือหุ้นภาครัฐ รองลงมาคือผู้ถือหุ้นนักลงทุนต่างชาติ และผู้ถือหุ้นบุคคล ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า นักลงทุนทุกกลุ่ม ให้ความสำคัญกับการมีเงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอเพื่อลดความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Distress Risk) และสร้างความมั่นใจได้ว่าการกิจการจะสามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

โดยการที่ภาครัฐถือหุ้นสูงมักเชื่อมโยงกับรัฐวิสาหกิจหรือบริษัทที่มีความมั่นคงสูงซึ่งจะถูกถือหุ้นโดยผู้ถือหุ้นสถาบัน มักจะมีนโยบายการสำรองเงินทุนหมุนเวียนที่รัดกุม หรือได้รับสิทธิพิเศษในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ทำให้มี WCR สูงกว่ากลุ่มอื่นอย่างเห็นได้ชัด สอดคล้องกับ Ben-Nasr (2016) ได้ทำการตรวจสอบว่าการถือหุ้นโดยรัฐและการถือหุ้นโดยชาวต่างชาติ ส่งผลต่อลักษณะของเส้นกราฟความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่ากิจการและเงินทุนหมุนเวียนสุทธิ (Net Working Capital: NWC) หรือไม่ พบว่าการมีผู้ถือหุ้นต่างชาติช่วยเพิ่มมูลค่าของการบริหารเงินทุนหมุนเวียน และ Phaiboonvessawat & Thanatawee (2020) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการถือครองหุ้นโดยสถาบันต่างชาติและการถือครองเงินสดของบริษัทในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลสำหรับช่วงปี 2556-2559 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การถือครองหุ้นโดยสถาบันต่างชาติที่มากขึ้นมีความสัมพันธ์กับการถือครองเงินสดที่สูงขึ้น ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าการถือครองหุ้นโดยสถาบันต่างชาติส่งผลกระทบสำคัญต่อการตัดสินใจในการถือครองเงินสดของบริษัทไทย นอกจากนี้ดูเหมือนว่าจะกระตุ้นให้ผู้บริหารถือครองเงินสดเพียงพอเพื่อใช้ในการลงทุน ลดต้นทุนโอกาสจากการละทิ้งโครงการลงทุนที่มีคุณค่า และครอบคลุมความเสี่ยงจากการขาดแคลนเงินสดในอนาคต Kieschnick, Laplante & Mardan (2013) ระบุว่าผู้ถือหุ้นสถาบันที่มีการกำกับดูแลที่ดีจะช่วยให้บริษัทรักษาระดับเงินทุนหมุนเวียนที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มมูลค่ากิจการ และการมีเงินทุนหมุนเวียนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้น โดยเฉพาะในบริษัทที่มีข้อจำกัดทางการเงิน แสดงให้เห็นว่า บริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะช่วยให้การบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เชื่อมโยงกับบทบาทของผู้ถือหุ้นสถาบันมีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อ

สินทรัพย์รวม (WCR) เนื่องจากการมีส่วนหุ้นสถาบันสูง ทำให้บริษัทต้องรักษา "สภาพคล่อง" (Liquidity) ให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน

ในขณะเดียวกัน ผู้ถือหุ้นแบบกรรมการผู้บริหารหรือครอบครัว แม้จะมีอิทธิพลน้อยที่สุด แต่ยังเป็นบวกแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของเจ้าของช่วยลดปัญหาตัวแทน (Agency Problem) ทำให้การบริหารจัดการเงินทุนที่ระมัดระวัง ไม่ปล่อยให้สภาพคล่องต่ำเกินไปจนเสี่ยงต่อการขาดสภาพคล่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vieira (2018) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะของคณะกรรมการบริษัทและการบริหารเงินทุนหมุนเวียน ผลการวิจัยพบว่า การถือหุ้นโดยครอบครัวความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการรักษาระดับเงินทุนหมุนเวียน โดยผู้ถือหุ้นครอบครัว จึงเลือกใช้ "นโยบายแบบระมัดระวัง" (Conservative Policy) โดยการสำรองสินทรัพย์หมุนเวียน (WCR) ไว้ในระดับสูง เพื่อเป็นเกาะป้องกันหากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ จะได้ไม่ต้องพึ่งพาเงินกู้ภายนอกที่อาจมีเงื่อนไขยากลำบากเนื่องจากต้องการรักษาความอยู่รอดของธุรกิจในระยะยาว (Long-term Survival) เพื่อส่งต่อมรดกและชื่อเสียงของตระกูล

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้นและอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (WCR) พบว่า โครงสร้างผู้ถือหุ้นทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ ผู้ถือหุ้นภาครัฐ, ผู้ถือหุ้นต่างชาติ, ผู้ถือหุ้นบุคคล, ผู้ถือหุ้นสถาบัน และผู้ถือหุ้นผู้ถือหุ้นกรรมการผู้บริหารหรือครอบครัว มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม (WCR) อย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มผู้ถือหุ้นภาครัฐมีอิทธิพลต่อการกำหนดระดับเงินทุนหมุนเวียนสูงที่สุดในขณะที่กลุ่มผู้ถือหุ้นครอบครัวแม้จะมีอิทธิพลน้อยที่สุดแต่ยังคงรักษาความสัมพันธ์ในทิศทางบวก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า โครงสร้างการถือหุ้นที่แตกต่างกันมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบายสภาพคล่องของกิจการ และแสดงให้เห็นว่า บริษัทในประเทศไทยให้ความสำคัญกับการสร้างเสถียรภาพทางการเงิน โดยการสำรองสินทรัพย์หมุนเวียน ไว้ในระดับที่เหมาะสมเพื่อให้กิจการยังคงมีสภาพคล่องและสามารถดำเนินต่อไปได้

จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มตลาดเกิดใหม่ (Emerging Markets) มีข้อจำกัดทางการเงิน (Financial Constraints) และความผันผวนของกระแสเงินสดในระดับสูง การกำหนดนโยบายเงินทุนหมุนเวียนแบบระมัดระวัง (Conservative Working Capital Policy) โดยการถือครองสินทรัพย์หมุนเวียนสุทธิในสัดส่วนที่สูง จึงเป็นกลไกเชิงกลยุทธ์ทางเศรษฐศาสตร์ในการสร้าง "เบาะรองรับทางการเงิน (Financial Buffer)" เพื่อป้องกันต้นทุนที่เกิดจากการขาดแคลนสภาพคล่อง (Cost of Liquidity Shortage) ในการดำเนินงานประจำวัน

จากการศึกษานี้การค้นพบว่าภายใต้บริบทของตลาดทุนไทย โครงสร้างผู้ถือหุ้น ทุกรูปแบบไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่กลไกในการลดหรือเพิ่มต้นทุนตัวแทนในลักษณะทั่วไปเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนสำคัญ ในการกำหนดทิศทางนโยบายการบริหารสภาพคล่องขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยชิ้นนี้ได้ทำลายข้อจำกัดของวรรณกรรมเดิมที่มักศึกษาโครงสร้างผู้ถือหุ้นเพียงประเภทใดประเภทหนึ่งโดด ๆ โดยการพิสูจน์ให้เห็นภาพรวมเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Framework) ของอิทธิพลจากผู้ถือหุ้นทั้ง 5 ประเภทพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับเชิงประจักษ์ที่ชี้ว่าผู้ถือหุ้นภาครัฐ มีอิทธิพลต่อการเพิ่มขึ้นของอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวมมากที่สุด ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่า ทฤษฎีตัวแทนดั้งเดิมของตะวันตก อาจไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมองค์กรในตลาดเกิดใหม่ได้ทั้งหมด หากแต่ต้อง

พิจารณาผ่านมุมมองความขัดแย้งระหว่างผู้ถือหุ้นรายใหญ่และรายย่อย (Principal-Principal Conflict) และเป้าหมายเชิงสังคมควบคู่กันไป ซึ่งถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยขยายขอบเขตของทฤษฎีบรรษัทภิบาลและการเงินองค์กรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดบางประการคือใช้ข้อมูลในการศึกษาเพียง 2 ปี ซึ่งถือเป็นช่วงเวลาสั้นส่งผลให้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยสะท้อนพฤติกรรมขององค์กรในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น และการวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาอิทธิพลโดยตรงของโครงสร้างการถือครองหุ้นทั้ง 5 ประเภทที่มีต่อสัดส่วนการหมุนเวียนของเงินทุน เพื่อตอบคำถามวิจัยหลักว่ากลุ่มผู้ถือหุ้นแต่ละประเภทมีนโยบายที่แตกต่างกันอย่างไรในบริบทของตลาดไทย จึงไม่ได้มีการกำหนดตัวแปรควบคุมและไม่ได้แยกผลตามอุตสาหกรรม อาจส่งผลผู้ใช้อ้างอิงข้อมูลต่อการตัดสินใจในการใช้ข้อมูล

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร นักลงทุน และหน่วยงานกำกับดูแล

ประการที่หนึ่ง ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างผู้ถือหุ้นมีอิทธิพลต่อระดับเงินทุนหมุนเวียนสุทธิของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารสภาพคล่องให้สอดคล้องกับลักษณะและความคาดหวังของกลุ่มผู้ถือหุ้นหลัก ในกรณีที่บริษัทมีสัดส่วนการถือหุ้นโดยภาครัฐหรือนักลงทุนต่างชาติในระดับสูง ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการรักษาระดับสินทรัพย์หมุนเวียนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม แม้ว่านโยบายการถือครองสภาพคล่องในระดับสูงจะช่วยลดความเสี่ยงด้านสภาพคล่องและเพิ่มความสามารถในการรองรับความไม่แน่นอนทางธุรกิจ แต่การถือครองสินทรัพย์หมุนเวียนมากเกินไปอาจก่อให้เกิดต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการไม่ได้ใช้ทรัพยากรดังกล่าวเพื่อสร้างผลตอบแทน ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการประเมินและกำหนดระดับเงินทุนหมุนเวียนที่เหมาะสม (Optimal Working Capital) อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสมดุลระหว่างความปลอดภัยทางการเงินและประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรขององค์กร ประการที่สอง นักลงทุนสามารถใช้ข้อมูลโครงสร้างผู้ถือหุ้นเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการประเมินนโยบายทางการเงินและระดับความเสี่ยงของบริษัท โดยเฉพาะในด้านการบริหารสภาพคล่องและเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างผู้ถือหุ้นสามารถสะท้อนแนวโน้มการดำเนินนโยบายทางการเงินของกิจการได้

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ เอกสะพัง และพิเชษฐ์ โสภางษ์ (2563). *การวิเคราะห์อิทธิพลของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่มีต่อมูลค่าข้อมูลทางบัญชีของบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีปทุม. กรุงเทพฯ.
- ฐิติพร ไตรอด (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้นกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- พรปวีณ์ เล็กสุธี (2567). *ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเงินทุนหมุนเวียนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- พรรณภา มหากิจ (2557). *สัดส่วนการถือหุ้นของครอบครัวกับคุณภาพกำไร*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.

สุนัย ช่วยเรือง (2567). ผลกระทบของการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มดัชนี SET100. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 44(4), 26–55.

Abramov, A., Radugina, R., Chernova, M., & Akhmedov, A. (2017). State-owned enterprises in the Russian market: Ownership structure and their performance. *Russian Journal of Economics*, 3(2), 175-197.

Attig, N., Boubakri, N., El Ghouli, S., & Guedhami, O. (2016). The governance value of family ownership: Evidence from working capital management. *International Journal of Corporate Governance*, 7(2), 119-142.

Ben-Nasr, Hamdi. (2016). State and foreign ownership and the value of working capital management. *Journal of Corporate Finance, Elsevier*, 41(C), 114–140.

Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., and Anderson, R.E. (2019). *Multivariate and analysis*. (8th ed.) Cengage.

Jensen, Michael C., and William H. Meckling. "Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure." *Journal of Financial Economics* 3, 4(1976): 305-360.

Kieschnick, R., Laplante, M., & Mardan, N. M. (2013). Working capital management and shareholder wealth. *Review of Finance*, 17(5), 1827–1852.

Kumpamool, C. (2025). Do family and state ownership impact working capital management? Evidence from Thailand. *Management Research Review*, 48(7), 1043- 1063.

Phaiboonvessawat, W., & Thanatawee, Y. (2020). Foreign institutional ownership and cash holdings in Thai capital market. *Development Economic Review*, 14(1), 40–56.

Vieira, E. S. (2018). Board of directors' characteristics and working capital management. *International Journal of Managerial and Financial Accounting*, 10(1), 1–18.

Young, M. N., Peng, M. W., Ahlstrom, D., Bruton, G. D., & Jiang, Y. (2008). Corporate governance in emerging economies: A review of the principal–principal perspective. *Journal of Management Studies*, 45(1), 196-220.

ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษากับการบริหาร สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว

ปาณภพ โกมลธร^{1*} อรชร วัฒนกุล² และ พร้อมภักดิ์ บึงบัว³

รับบทความ 20 กุมภาพันธ์ 2569 แก้ไขบทความ 21 มิถุนายน 2569 ตอรับบทความ 25 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสุขภาวะของบุคลากรทางการศึกษา 2) ศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษากับการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ บุคลากรทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 350 คน จากสถานศึกษา จำนวน 18 โรงเรียน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำสัมภาษณ์เปิด ผลการวิจัยพบว่า 1) สุขภาวะทางจิตของครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความมั่นใจในตนเองและการรับรู้คุณค่ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านสังคมและความสัมพันธ์ ด้านอารมณ์และความรู้สึก และด้านการทำงานและความสมดุลในชีวิตมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนว่าบุคลากรยังประสบปัญหาเรื่องภาระงานที่มากและการจัดสรรเวลาระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว 2) การบริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้ก้าวหน้าในวิชาชีพ และ 3) สุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับการบริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=0.92$) ข้อมูลเชิงคุณภาพยืนยันว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์แบบสองทางเป็นวงจรเสริมแรงซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ: สุขภาวะทางจิต, การบริหารสถานศึกษา, บุคลากรทางการศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว

¹ นิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

* ผู้ประสานงานหลัก: patimagift120428@gmail.com

The Relationship between Psychological Well-being of Educational Personnel and School Administration under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office

Panaphop Komaladhara^{1*} Orachorn Wattanakul² and Promphak Buabua³

Received 20 February 2026.; Revised 21 June 2026; Accepted 25 June 2026

Abstract

This research aimed to 1) study the level of psychological well-being of teachers and educational personnel, 2) study the level of school administration, and 3) examine the relationship between psychological well-being of teachers and educational personnel and school administration under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office. The sample consisted of 350 teachers and educational personnel from 18 schools, selected by Stratified Random Sampling, Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson product moment correlation coefficient, along with qualitative analysis of open-ended responses. The findings revealed that 1) the overall psychological well-being of teachers and educational personnel was at a high level, with self-confidence and self-worth perception ranking highest, followed by social well-being and relationships, emotional well-being, and work-life balance ranking lowest, indicating that personnel still faced challenges with excessive workload and balancing work with personal life; 2) the overall school administration was at a high level, with academic administration ranking highest, followed by educational quality assurance, general administration, administrator leadership, budget administration, and personnel administration ranking lowest, particularly in terms of professional development opportunities; and 3) psychological well-being of teachers and educational personnel had a very high positive correlation with school administration at the .05 significance level ($r=0.92$). Qualitative data confirmed a bidirectional positive relationship forming a reinforcing cycle between the two variables.

Keywords: Psychological Well-being, School Administration, Educational Personnel, Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office

¹ M.Ed. student in Educational Administration, Rattana Bundit University

² Assistant Professor Dr., Rattana Bundit University

³ Assistant Professor, Rattana Bundit University

* Corresponding Author: patimagift120428@gmail.com

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ และบุคลากรทางการศึกษาอันประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรสายสนับสนุน เป็นกลไกหลักที่ขับเคลื่อนระบบการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ในสภาวะที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม บุคลากรทางการศึกษาต้องแบกรับภาระอันหนักหน่วง ส่งผลให้สภาวะทางจิตกลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากนักวิชาการผู้กำหนดนโยบาย และองค์กรระดับนานาชาติ ดังที่องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้พัฒนารอบแนวคิดสภาวะของครูเพื่อใช้ในการสำรวจ PISA โดยระบุว่าสภาวะของบุคลากรทางการศึกษามีความสัมพันธ์โดยตรงกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Viac & Fraser, 2020) ในขณะเดียวกัน คณะทำงานว่าด้วยครูขององค์การสหประชาชาติ (UN Teacher Task Force) ได้ให้ความสำคัญกับสภาวะของบุคลากรทางการศึกษาในฐานะปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อปัญหาการขาดแคลนครูในระดับโลก (UNESCO, 2023)

จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลกชี้ให้เห็นว่า ประชากรโลกกว่า 280 ล้านคนประสบปัญหาภาวะซึมเศร้า และอีกกว่า 300 ล้านคนมีปัญหาลักษณะความวิตกกังวล (World Health Organization, 2023) การศึกษาระดับนานาชาติพบว่าบุคลากรทางการศึกษามีความเสี่ยงต่อการเกิดความเครียดสูงกว่าอาชีพอื่นถึง 3 เท่า (Johnson et al., 2022) จากการสำรวจของ RAND Corporation ในปี 2024 พบว่าร้อยละ 60 ของครูระดับ K-12 ในสหรัฐอเมริกา รายงานว่าตนเองประสบภาวะหมดไฟ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีอายุน้อยกว่า 5 ปีมีอัตราการลาออกสูงถึงร้อยละ 44 โดยสาเหตุหลักมาจากความเครียดและการขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร (National Education Association, 2023) ในประเทศไทย กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข รายงานว่าประชากรไทยประมาณ 8-10 ล้านคนประสบปัญหาสุขภาพจิต โดยบุคลากรทางการศึกษาเป็นหนึ่งในกลุ่มอาชีพที่มีความเสี่ยงสูง (กรมสุขภาพจิต, 2566)

การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ผู้บริหารดำเนินการกิจอย่างเป็นระบบเพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2554) นอกจากนี้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษายังเป็นมิติสำคัญที่ส่งผลต่อสภาวะของบุคลากร ดังที่ Bass and Avolio (1994) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขในการทำงานของครู ความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารสถานศึกษากับสภาวะทางจิตได้รับการยืนยันจากทฤษฎี Job Demands-Resources (JD-R) Model ของ Bakker and Demerouti (2017) ที่อธิบายว่าทรัพยากรในการทำงานสามารถส่งเสริมสภาวะของบุคลากร ในขณะที่ความต้องการในงานที่มากเกินไปอาจส่งผลเสียต่อสภาวะ

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่ามีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารหรือภาวะผู้นำของผู้บริหารกับสภาวะและความสุขในการทำงานของครูอยู่บ้าง โดย Ertürk (2021) พบว่าพฤติกรรมสนับสนุนของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างเข้มแข็งกับสภาวะทางจิตของครู และ Zhang et al. (2023) พบว่าภาระงานมีความสัมพันธ์เชิงลบ ในขณะที่การสนับสนุนจากองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสภาวะของครู สอดคล้องกับ Harding et al. (2019) ที่ชี้ว่าสภาวะทางจิตของครูเชื่อมโยงกับสภาวะและผลลัพธ์ของนักเรียน ส่วนในบริบทไทย

กัมพล ชัยทอง 1 ชนมณี ศิลาณกิจ (2568) พบว่าภาวะผู้นำและการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับความสุขและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู อย่างไรก็ตาม Hascher and Waber (2021) ซึ่งทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบสรุปว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะของครูยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์แบบองค์รวมในบริบทที่หลากหลาย จะเห็นได้ว่ายังขาดการศึกษาที่เป็นระบบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษา 'ทั้ง 6 ด้าน' กับสุขภาวะทางจิตของบุคลากรในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ปริณทลที่มีลักษณะเฉพาะอย่างจังหวัดนนทบุรี ข้อมูลที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในต่างประเทศซึ่งอาจปรับใช้กับบริบทไทยได้ไม่โดยตรง อันเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ที่นำมาสู่การวิจัยครั้งนี้

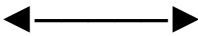
ในบริบทของจังหวัดนนทบุรีซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาและขยายตัวอย่างรวดเร็วใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร บุคลากรทางการศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายเพิ่มเติม เช่น ค่าครองชีพที่สูงขึ้น การแข่งขันทางการศึกษา และความคาดหวังจากผู้ปกครอง จากข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรีพบว่าจำนวนผู้พยายามฆ่าตัวตายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จาก 298 คนในปี 2564 เป็น 404 คนในปี 2566 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี, 2567) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรีจึงได้ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของบุคลากร โดยสนองนโยบาย สพฐ. “องค์กรคุณภาพ สร้างคนดี มีความสุข” จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษากับการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการที่ส่งเสริมสุขภาวะของบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับสุขภาวะของครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตของครูและบุคลากรทางการศึกษากับการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยกำหนดตัวแปรออกเป็น 2 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรต้น คือ การบริหารสถานศึกษา ซึ่งสังเคราะห์จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแนวคิดทฤษฎีการบริหารการศึกษา ครอบคลุม 6 ด้าน และตัวแปรตาม คือ สุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสังเคราะห์จากแนวคิดของ Ryff, Seligman (PERMA Model) และแบบจำลอง JD-R ครอบคลุม 4 ด้าน โดยกำหนดสมมติฐานว่าการบริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะทางจิตของบุคลากร ดังแสดงด้วยลูกศรสองทิศทางในแผนภาพที่ 1

ตัวแปรต้น : การบริหารสถานศึกษา 1. ด้านการบริหารงานวิชาการ 2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ 3. ด้านการบริหารงานบุคคล 4. ด้านการบริหารงานทั่วไป 5. ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร 6. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา		ตัวแปรตาม : สุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษา 1. ด้านอารมณ์และความรู้สึก 2. ด้านความมั่นใจในตนเองและการรับรู้คุณค่า 3. ด้านสังคมและความสัมพันธ์ 4. ด้านการทำงานและความสมดุลในชีวิต
---	---	--

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 18 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,963 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 322 คน และเพื่อป้องกันแบบสอบถามสูญหายจึงเพิ่มเป็น 350 คน จากนั้นดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้นภูมิ (Strata) และจัดสรรจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงเรียนแบบเป็นสัดส่วน (Proportional Allocation) ตามจำนวนบุคลากรของแต่ละโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาทั้ง 18 แห่งมีขนาดและจำนวนบุคลากรที่แตกต่างกัน การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิจึงช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นตัวแทนของประชากรในแต่ละขนาดโรงเรียนได้ดีกว่าการสุ่มอย่างง่ายซึ่งเหมาะกับกรณีที่ประชากรมีลักษณะใกล้เคียงกัน (Creswell & Creswell, 2018) จากนั้นจึงสุ่มผู้ตอบภายในแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 7 ข้อ

ตอนที่ 2 สุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษา 20 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำแนกเป็น 4 ด้าน ตัวอย่างข้อคำถามจำแนกตามด้าน เช่น (1) ด้านอารมณ์และความรู้สึก เช่น “ท่านสามารถผ่อนคลาย มีความสงบทางอารมณ์ และไม่วิตกกังวลมากเกินไป” (2) ด้านความมั่นใจในตนเองและการรับรู้คุณค่า เช่น “ท่านรู้สึกภาคภูมิใจในวิชาชีพครู” (3) ด้านสังคมและความสัมพันธ์ เช่น “ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน” (4) ด้านการทำงานและความสมดุลในชีวิต เช่น “ท่านมีการนอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอ”

ตอนที่ 3 การบริหารสถานศึกษา 27 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำแนกเป็น 6 ด้าน ตัวอย่างข้อคำถามจำแนกตามด้าน เช่น (1) ด้านการบริหารงานวิชาการ เช่น “สถานศึกษานำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน” (2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ เช่น “สถานศึกษาจัดสรรงบประมาณอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม” (3) ด้านการบริหารงานบุคคล เช่น “สถานศึกษามีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้ก้าวหน้า

ในวิชาชีพ” (4) ด้านการบริหารงานทั่วไป เช่น “มีการสื่อสารและประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างฝ่ายบริหารและครู” (5) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร เช่น “ผู้บริหารมีความเป็นธรรมและรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร” (6) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา เช่น “สถานศึกษามีการพัฒนาและปรับปรุง

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด 6 ข้อ

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เป็นรายข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับ 59 ข้อ มีค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.80–1.00 ซึ่งทุกข้อมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ 0.50 จึงผ่านเกณฑ์ทุกข้อ

2) ความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่าแบบสอบถามตอนที่ 2 สุขภาวะทางจิต มีความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ .946 และตอนที่ 3 การบริหารสถานศึกษา มีความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ .974 โดยค่าความเชื่อมั่นรายด้านอยู่ระหว่าง .694–.948 ซึ่งโดยรวมอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ใช้เกณฑ์ของ Guilford (1956) ดังนี้ ค่า 0.90–1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก, 0.70–0.89 ระดับสูง, 0.50–0.69 ระดับปานกลาง, 0.30–0.49 ระดับค่อนข้างต่ำ และ 0.00–0.29 ระดับต่ำมาก

3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษากับการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตบุรีรัมย์” เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ระดับสุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับสุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษา (n = 350)

สุขภาวะทางจิต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านความมั่นใจในตนเองและการรับรู้คุณค่า	4.40	0.63	มาก
ด้านสังคมและความสัมพันธ์	4.36	0.65	มาก
ด้านอารมณ์และความรู้สึก	4.20	0.68	มาก
ด้านการทำงานและความสมดุลในชีวิต	3.97	0.81	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด	4.30	0.67	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.67) โดยด้านความมั่นใจในตนเองและการรับรู้คุณค่ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการทำงานและความสมดุลในชีวิตมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ระดับการบริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารสถานศึกษา (n = 350)

การบริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการบริหารงานวิชาการ	4.37	0.65	มาก
ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	4.32	0.64	มาก
ด้านการบริหารงานทั่วไป	4.29	0.67	มาก
ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร	4.27	0.74	มาก
ด้านการบริหารงานงบประมาณ	4.25	0.71	มาก
ด้านการบริหารงานบุคคล	4.21	0.77	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด	4.29	0.76	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.76) โดยด้านการบริหารงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการบริหารงานบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตกับการบริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตกับการบริหารสถานศึกษา (n = 350)

ตัวแปร	ค่า r	ระดับความสัมพันธ์	การตีความ
สุขภาวะทางจิต × การบริหารสถานศึกษา	0.92*	สูงมาก	มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า สุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับการบริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = 0.92$)

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำถามปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามปลายเปิดพบว่า สุขภาวะทางจิตกับการบริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกแบบสองทาง (Bidirectional Positive Relationship) เป็นวงจรเสริมแรงซึ่งกันและกัน (Reinforcing Cycle) ทั้งมุมมองของครูและผู้บริหารเห็นพ้องต้องกันว่าสุขภาวะทางจิตเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และการบริหารที่เน้นความเป็นธรรม ความเมตตา และการมีส่วนร่วมจะส่งเสริมสุขภาวะทางจิตของบุคลากร อย่างไรก็ตามมีความแตกต่างที่น่าสนใจ กล่าวคือ ครูมองปัญหาจากประสบการณ์ส่วนตัว เน้นเรื่องภาระงานและบรรยากาศการทำงาน ขณะที่ผู้บริหารมองปัญหาในเชิงระบบและเชิงยุทธศาสตร์ โดยเชื่อมโยงเข้ากับแนวคิดทุนทางจิตวิทยา (Psychological Capital) ภาวะหมดไฟ (Burnout Syndrome) และความปลอดภัยเชิงจิตวิทยา (Psychological Safety)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับสุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษา

ผลการวิจัยที่พบว่าสุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$) นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเพราะบุคลากรรับรู้สุขภาวะของตนในเชิงบวก อันอาจเนื่องมาจากสถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตปริมณฑลที่มีความเจริญและสิ่งอำนวยความสะดวกเอื้อต่อการดำรงชีวิต ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปและอยู่ในวัยทำงานที่มีประสบการณ์ จึงมีทรัพยากรทางปัญญาในการจัดการกับความเครียด ผลนี้สอดคล้องกับทฤษฎีสุขภาวะทางจิตของ Ryff (1989) ซึ่งอธิบายว่าสุขภาวะทางจิตเป็นผลรวมของมิติเชิงบวกหลายมิติ เช่น การยอมรับตนเองและการมีจุดมุ่งหมายในชีวิต การที่บุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงทุกด้านจึงสะท้อนว่ามีคุณลักษณะเชิงบวกครอบคลุมตามแนวคิดดังกล่าว สำหรับด้านความมั่นใจในตนเองและการรับรู้คุณค่าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับทฤษฎีความสามารถแห่งตน (Self-Efficacy) ของ Bandura (1997) ที่ระบุว่าผู้มีประสบการณ์ความสำเร็จและได้รับการยอมรับจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และทฤษฎีการกำหนดตนเองของ Deci and Ryan (1985) ในความต้องการด้านความสามารถ (Competence) ส่วนด้านการทำงานและความสมดุลในชีวิตที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดนั้น สอดคล้องกับแบบจำลอง JD-R ของ Bakker and Demerouti (2017) ที่อธิบายว่าเมื่อความต้องการของงาน (ภาระงาน เวลา) สูงกว่าทรัพยากรในงาน จะนำไปสู่กระบวนการบั่นทอนสุขภาพ และสอดคล้องกับทฤษฎีความเหนื่อยหน่ายของ Maslach and Jackson (1981) ในมิติความอ่อนล้าทางอารมณ์ ผลการวิจัยในภาพรวมสอดคล้องกับ Zhang et al. (2023) ที่พบว่าภาระงานสัมพันธ์เชิงลบกับสุขภาวะของครู Harding et al. (2019) ที่พบว่าสุขภาวะของครูสัมพันธ์กับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ และในบริบทไทยสอดคล้องกับ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536) ที่พบว่าสุขภาวะทางจิตของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. ระดับการบริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัยที่พบว่าการบริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$) ผู้วิจัยเห็นว่าสะท้อนถึงการดำเนินงานตามกรอบการกระจายอำนาจของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล โดยด้านการบริหารงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับภารกิจหลักด้านการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับนโยบาย Quick Win ของ สพฐ. และหลักการที่ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษาเพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ในทางตรงข้ามด้านการบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยเฉพาะข้อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้ก้าวหน้าในวิชาชีพที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในทุกด้าน ($\bar{x} = 4.06$, S.D. = 0.90) และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด แสดงว่าบุคลากรมีความเห็นแตกต่างกันมาก ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นผลจากข้อจำกัดด้านอัตราค่าจ้าง ระบบแรงจูงใจ และความยุ่งยากของกระบวนการบริหารงานบุคคลตามระเบียบราชการ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดตนเองของ Deci and Ryan (1985) ที่ระบุว่าหากองค์กรไม่ตอบสนองความต้องการด้านความก้าวหน้าจะทำให้แรงจูงใจภายในลดลง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Ertürk (2021) ที่พบว่า การสนับสนุนของผู้บริหารสำคัญต่อสุขภาวะและประสิทธิภาพการทำงานของครู และ สมพร เชื้อเมืองพาน (2565) ที่พบว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางจิตกับการบริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัยที่พบว่าสุขภาวะทางจิตมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับการบริหารสถานศึกษา ($r=0.92$, $p<0.05$) ผู้วิจัยอภิปรายได้ว่าตัวแปรทั้งสองพึ่งพากันอย่างแนบแน่น โดยอธิบายได้จากหลายทฤษฎี

ประการแรกตามแบบจำลอง PERMA ของ Seligman (2011) การบริหารที่มีประสิทธิภาพทั้ง 6 ด้านเอื้อต่อองค์ประกอบสุขภาวะทั้ง 5 กล่าวคือ การบริหารวิชาการที่สร้างความหมายในงาน (Meaning) การบริหารงานบุคคลที่เป็นธรรมสร้างอารมณ์เชิงบวก (Positive Emotions) และภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมสร้างความผูกพัน (Engagement) ประการที่สอง ตามแบบจำลอง JD-R ของ Bakker and Demerouti (2017) การบริหารที่ดีถือเป็น “ทรัพยากรในงาน” ที่ทั้งบรรเทาผลกระทบจากภาระงานและกระตุ้นแรงจูงใจภายใน ประการที่สาม ตามทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass and Avolio (1994) คุณลักษณะผู้นำทั้ง 4 ประการ (การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล) ล้วนส่งเสริมสุขภาวะตามทฤษฎีของ Ryff (1989) ทุกมิติที่น่าสนใจคือ การบริหารงานบุคคลซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในตัวแปรต้น เชื่อมโยงโดยตรงกับด้านการทำงานและความสมดุลในชีวิตซึ่งต่ำสุดในตัวแปรตาม สะท้อนว่าการพัฒนาจุดอ่อนของทั้งสองด้านควรดำเนินไปพร้อมกัน ค่าสหสัมพันธ์ที่สูงมากจึงสะท้อนวงจรเชิงบวก (Positive Spiral) สอดคล้องกับแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Senge (1990) ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Harding et al. (2019) และ Ertürk (2021) ในระดับนานาชาติ และในบริบทไทยสอดคล้องกับ สุรีย์ ทองคง (2565) ที่พบว่าภาวะผู้นำสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขในการทำงานของครู และวิภาดา จิรพุทธร และมัทนา วัฒนอมศักดิ์ (2566) ที่พบว่าการบริหารสถานศึกษาสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สุขภาวะทางจิตของบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนทุปรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.67) โดยด้านความมั่นใจในตนเองและการรับรู้คุณค่ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ด้านการทำงานและความสมดุลในชีวิตมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เช่นเดียวกับการบริหารสถานศึกษาที่โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.76) โดยด้านการบริหารงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการบริหารงานบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด นอกจากนี้ สุขภาวะทางจิตของบุคลากรยังมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับการบริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = 0.92$) ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพยืนยันว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์เชิงบวกแบบสองทางในลักษณะวงจรเสริมแรงซึ่งกันและกัน กล่าวคือ เมื่อบุคลากรมีสุขภาวะทางจิตที่ดีย่อมส่งผลให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการบริหารที่ดีก็ย้อนกลับมาส่งเสริมสุขภาวะของบุคลากรเช่นกัน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

1) ด้านการส่งเสริมสุขภาวะด้านการทำงานและความสมดุลในชีวิต ผู้บริหารสถานศึกษาควรลดภาระงานที่ไม่จำเป็น นำเทคโนโลยีมาช่วยลดขั้นตอนงานธุรการ กำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับเวลาทำงานและเวลาส่วนตัว และจัดให้มีนักจิตวิทยาหรือที่ปรึกษาประจำสถานศึกษา

2) ด้านการพัฒนาการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลให้เป็นธรรม โปร่งใส และสร้างโอกาสในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

3) ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ควรจัดโครงการพัฒนาผู้บริหารด้านทักษะความฉลาดทางอารมณ์ภาวะผู้นำแบบรับใช้ (Servant Leadership) และการบริหารแบบ Empowerment

4) ด้านการบูรณาการสุขภาวะทางจิตเข้ากับการบริหารสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดทำ “แผนพัฒนาสุขภาวะทางจิตบุคลากร” เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาสถานศึกษา และกำหนดตัวชี้วัดด้านสุขภาวะทางจิตในแผนปฏิบัติการประจำปี

2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุโดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อยืนยันทิศทางของความสัมพันธ์

2) ควรศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวแปรกลางหรือตัวแปรกำกับ เช่น วัฒนธรรมองค์กร ความปลอดภัยเชิงจิตวิทยา

3) ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาในเขตเมืองและเขตชนบท

4) ควรศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานที่ให้น้ำหนักกับข้อมูลเชิงคุณภาพมากขึ้น

5) ควรศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาวะทางจิตในสถานศึกษา โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาและให้คำปรึกษาอย่างดียิ่ง พร้อมทั้งคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองเครื่องมือและจัดเก็บข้อมูลวิจัยอย่างครบถ้วน สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณครอบครัว ตลอดจนเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่คอยสนับสนุนและเป็นที่กำลังใจอันสำคัญยิ่งตลอดการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. (2536). ปัจจัยที่เกี่ยวกับการบริการที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.

กรมสุขภาพจิต. (2566). รายงานสถานการณ์สุขภาพจิตคนไทย. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

กัมพล ชัยทอง1ชนมณี ศิลาณิกิจ. (2568). การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารนครรัฐ, 2(1), 1-10.

จอมพงศ์ มงคลนิน. (2554). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิกานดา จิรพุทธกร และมัทนา วัฒนอมศักดิ์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 5(2), 257-268.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี. (2567). รายงานสถานการณ์สุขภาพจิตจังหวัดนนทบุรี ปีงบประมาณ 2567. นนทบุรี: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี.
- Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2017). Job demands-resources theory: Taking stock and looking forward. *Journal of Occupational Health Psychology, 22*(3), 273–285.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership*. Sage Publications.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). Sage.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Springer.
- Ertürk, R. (2021). The effect of school administrators' supportive behaviors on teachers' psychological well-being. *International Journal of Progressive Education, 17*(1), 389–403.
- Guilford, J. P. (1956). *Fundamental statistics in psychology and education*. McGraw-Hill.
- Harding, S., Morris, R., Gunnell, D., Ford, T., Hollingworth, W., Tilling, K., & Kidger, J. (2019). Is teachers' mental health and wellbeing associated with students' mental health and wellbeing? *Journal of Affective Disorders, 242*, 180–187.
- Hascher, T., & Waber, J. (2021). Teacher well-being: A systematic review of the research literature from the year 2000–2019. *Educational Research Review, 34*, 100411.
- Johnson, S., Cooper, C., Cartwright, S., Donald, I., Taylor, P., & Millet, C. (2022). The experience of work-related stress across occupations. *Journal of Managerial Psychology, 20*(2), 178–187.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Organizational Behavior, 2*(2), 99–113.
- National Education Association. (2023). *Survey on educator well-being and workforce challenges*.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology, 57*(6), 1069–1081.
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Doubleday.
- UNESCO. (2023). *Global report on teachers: Addressing teacher shortages*. UNESCO.

- Viac, C., & Fraser, P. (2020). Teachers' well-being: A framework for data collection and analysis. *OECD Education Working Papers, No. 213*.
- World Health Organization. (2023). *World mental health report: Transforming mental health for all*. WHO.
- Zhang, L., Yu, S., & Liu, H. (2023). The impact of workload, organizational support, and work engagement on secondary school teachers' psychological well-being in China. *Frontiers in Psychology, 14*, 1105214.

ผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก

รังสรรค์ ทบวอ^{1*}

รับบทความ 24 พฤษภาคม 2569 แก้ไขบทความ 28 มิถุนายน 2569 ตอรับบทความ 29 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ และ 2) ประเมินรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้น ประชากรคือครูผู้สอนสังกัดวิทยาลัยการอาชีพสตึก สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ในช่วงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 52 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนที่ 1 แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ผลงานหรือชิ้นงาน และ 4) การประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบของผู้เรียน นอกจากนี้ยังมี ส่วนที่ 2 แบบประเมินประสิทธิภาพของตัวรูปแบบการบริหาร สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการใช้รูปแบบการบริหารมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำไปใช้เป็นแกนหลักเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบของผู้เรียน ตลอดจนสามารถใช้เป็นแนวทางต้นแบบในการพัฒนาสถานศึกษาแห่งอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, องค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, ความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ

¹รองผู้อำนวยการ วิทยาลัยการอาชีพสตึก สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

*ผู้ประสานงานหลัก: neoblueict@gmail.com

Result of Using an Administrative Model for Organization of Occupational Innovation to Enhance Application and Responsibility at Satuk Industrial and Community Education College

Rangsan Tobwar^{1*}

Received 25 May 2026.; Revised 28 June 2026; Accepted 29 June 2026

Abstract

The objectives of this study aimed to 1) examine the implementation outcomes of an administrative model for occupational innovation organization designed to enhance learners' application and responsibility, and 2) evaluate the developed administrative framework. The target population providing research data consisted of 52 teachers at Satuk Industrial and Community Education College, under the Buriram Provincial Office of Vocational Education, during the second semester of the 2024 academic year. The research instruments were categorized into two main components: Part I: an assessment form measuring model implementation behavior, which encompassed four key areas including 1) active learning lesson plans, 2) active learning management, 3) student assignments/projects, and 4) learners' application and responsibility and Part II: an evaluation form assessing the efficiency of the administrative model itself. Descriptive statistics, specifically mean and standard deviation, were utilized for data analysis. The research findings revealed that 1) the overall implementation outcomes of the aforementioned administrative model achieved the highest level based on the evaluation criteria, and 2) the assessment of the developed administrative model was also rated at the highest level. These discoveries reflect that the newly established framework is highly appropriate for execution as a core mechanism to cultivate students' application and responsibility. Furthermore, it can effectively serve as an exemplary prototype for institutional development in other educational organizations.

Keywords: An Administrative Model, Organization of Occupational Innovation, Active Learning, Application and Responsibility

Deputy director, Satuk Industrial and Community Education College under Vocational Education

*Corresponding Author: neoblueict@gmail.com

บทนำ

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันและทวีความซับซ้อนของบริบทโลกในศตวรรษที่ 21 ส่งผลกดดันให้องค์กรทุกภาคส่วนต้องเร่งขับเคลื่อนตนเองไปสู่การเป็น "องค์กรแห่งนวัตกรรม" เพื่อรักษาและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งทิศทางการดังกล่าวมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับยุทธศาสตร์ "ประเทศไทย 4.0" ที่ปักหมุดหมายในการพัฒนาประเทศด้วยฐานปัญญา เทคโนโลยีร่วมสมัย และความคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560; สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2561) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยกลไกการนำของผู้บริหารยุคใหม่ที่มีความเป็นมืออาชีพ เพื่อพลิกโฉมสถาบันการศึกษาให้แปรสภาพเป็นพื้นที่บ่มเพาะนวัตกรรมอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2553) การตระหนักในคุณค่านี้ได้นำไปสู่การตราพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 (2562) ซึ่งมุ่งเน้นการกระจายอำนาจควบคู่กับการมอบอิสระในการดำเนินงานแก่สถานศึกษานำร่อง ทั้งในด้านการบริหารงานบุคคล การพัฒนาหลักสูตรแกนกลาง และกลไกการวัดประเมินผล เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการรังสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และบริบทที่แท้จริงของแต่ละพื้นที่ อันเป็นการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำและวางรากฐานการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างยั่งยืนผ่านกลไกความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555) ได้ชี้ให้เห็นความจำเป็นของการผสานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ากับพัฒนาองค์ความรู้และทักษะความชำนาญของประชากร เพื่อให้สามารถแปรสภาพระบบการศึกษาเป็นกลไกสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีสมรรถนะสูงในระดับสากล และเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมฐานความรู้ แต่ในทางตรงกันข้าม รังสรรค์ ทบวง และคณะ (2565) ได้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างและสภาพปัญหาองค์รวมของการผลิตกำลังคนภาคอาชีวศึกษาในปัจจุบันว่า ผู้เรียนยังขาดความรับผิดชอบและแรงจูงใจในการเรียนรู้ หลักสูตรวิชาชีพไม่สอดคล้องกับความต้องการทางเทคโนโลยี มีวิกฤตการณ์ขาดแคลนครูผู้สอน และมักเน้นการจัดการเรียนรู้รวมถึงการฝึกภาคปฏิบัติในรูปแบบเดิม รวมทั้งผู้เรียนยังเผชิญปัญหาสำคัญในด้านทักษะสังคมและการทำงาน เช่น การแก้ปัญหาวิกฤต การปฏิสัมพันธ์เพื่อทำงานร่วมกัน และการขาดโอกาสในการเรียนรู้จากสภาพการณ์จริง ด้วยเหตุนี้ แนวทางการปฏิรูปอาชีวศึกษายุคใหม่จึงต้องมุ่งเป้าไปที่การจัดการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะที่มีความยืดหยุ่น การขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) มาปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรม และการสานพลังร่วมกับภาคเอกชนอย่างใกล้ชิด เพื่อร่วมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานและยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน

การทลายข้อจำกัดในระบบการผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษา จำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์การยกระดับสถานศึกษาให้ก้าวไปสู่การเป็น "องค์กรแห่งนวัตกรรม" โดยต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ในการหล่อหลอมวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันและออกแบบโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่นพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง ยิ่งไปกว่านั้นต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตรตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) และเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษา พ.ศ. 2562 ที่มุ่งหมุดหมายคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาผ่านผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ใน 3 มิติหลัก ได้แก่ ด้านความรู้ (Knowledge) ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจในข้อเท็จจริง หลักการ และทฤษฎีในสาขาวิชาชีพ ด้านทักษะ (Skills) ที่ครอบคลุมความสามารถในเชิงปฏิบัติและการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาในการทำงาน และ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ (Application and Responsibility) ซึ่งหมายรวมถึงศักยภาพที่หล่อหลอมจากกระบวนการเรียนรู้ การบูรณาการทักษะทางสังคมเพื่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น การต่อยอดนวัตกรรมสู่ธุรกิจ ตลอดจนการแสดงออกถึงภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และมีอิสระในการปฏิบัติงาน ซึ่งการดำเนินงานเทียบเคียงคุณวุฒิตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ไปจนถึงระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีนี้ จะเป็นพื้นที่พื้ที่สำคัญใน

การสร้างมาตรฐานการศึกษาที่เชื่อมโยงกัน เพื่อผลิตกำลังคนที่มีสมรรถนะสูงตรงตามความต้องการของประเทศอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562)

จากประเด็นความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก กล่าวคือ ความสำคัญของรูปแบบนั้นมีกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนที่จำแนกออกเป็น 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) หลักการ (Outcome-Based Principles) มีจุดเน้นและสาระสำคัญ คือ เป็นองค์ประกอบในการขับเคลื่อนกลไกการบริหารด้วยกระบวนการร่วมมือรวมพลังและพลังของการทำงานเป็นทีม เพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสภาพจริง โดยมีจุดหมายสูงสุดคือคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน 2) วัตถุประสงค์ (Objectives) มีจุดเน้นและสาระสำคัญ คือ (1) เสริมสร้างและพัฒนาทักษะของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พร้อมทั้งสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนอย่างเป็นระบบ และ (2) ยกระดับคุณภาพรวมถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด 3) กระบวนการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ (Organization of Occupational Innovation Development Process) มีจุดเน้นและสาระสำคัญ คือ การดำเนินงานผ่าน 6 มิติย่อยสำคัญ ได้แก่ (1) โครงสร้างองค์กร (Organizational Structure) (2) ความสำคัญของบุคลากร (Importance of Personnel) (3) การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) (4) การพัฒนามูลฐาน (Personnel Development) (5) ระบบการสื่อสารภายใน (Communication) และ (6) บรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม (Innovation-Conducive Environment) 4) กระบวนการเรียนรู้ (Operational Learning) มีจุดเน้นและสาระสำคัญ คือ การดำเนินงานผ่าน 5 ขั้นตอนปฏิบัติการเชิงระบบ ได้แก่ (1) ขั้นวิเคราะห์บริบท (Analyze) (2) ขั้นวางแผนการจัดการเรียนรู้ (Plan) (3) ขั้นเปิดชั้นเรียนและการสังเกตการณ์ (Acting and Observation) (4) ขั้นสะท้อนคิดเพื่อการพัฒนา (Reflect) และ (5) ขั้นสรุป แก้ไขปรับปรุง และพัฒนาต่อเนื่อง (Revise) 5) การวัดและประเมินผล (Outcome Evaluation) มีจุดเน้นและสาระสำคัญ คือ การดำเนินงานครอบคลุมชุดเกณฑ์ตรวจวัดผลลัพธ์ใน 4 มิติ คือ 1) การประเมินเล่มแผนการจัดการกิจกรรมเชิงรุกของครู 2) การประเมินพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การประเมินคุณภาพของผลงานหรือชิ้นงานสร้างสรรค์ของผู้เรียน และ 4) การประเมินสมรรถนะด้านการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ และองค์ประกอบที่ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ (Optimal Success Conditions) มีจุดเน้นและสาระสำคัญ คือ เป็นปัจจัยเกื้อหนุน ประกอบด้วย 1) การขับเคลื่อนงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร 2) การสนับสนุนปัจจัยเอื้อและทรัพยากรที่จำเป็นต่อระบบการบริหารจัดการ 3) ผู้นำและคณะครูมีความสามัคคี ทำงานเป็นทีม และเชื่อมั่นในแนวทางการพัฒนาองค์กรร่วมกัน และ 4) ครูผู้สอนมีความเข้าใจ และสามารถนำรูปแบบบริหารไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา ครู บุคลากร และผู้เรียนตามรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้น คาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะจะเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและการยอมรับ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ การใช้ความรู้ และทักษะสังคมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลไกนี้ นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการแก้ปัญหาวิกฤตการผลิตกำลังคน ยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยผ่านนวัตกรรม และผลักดันให้สถานศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

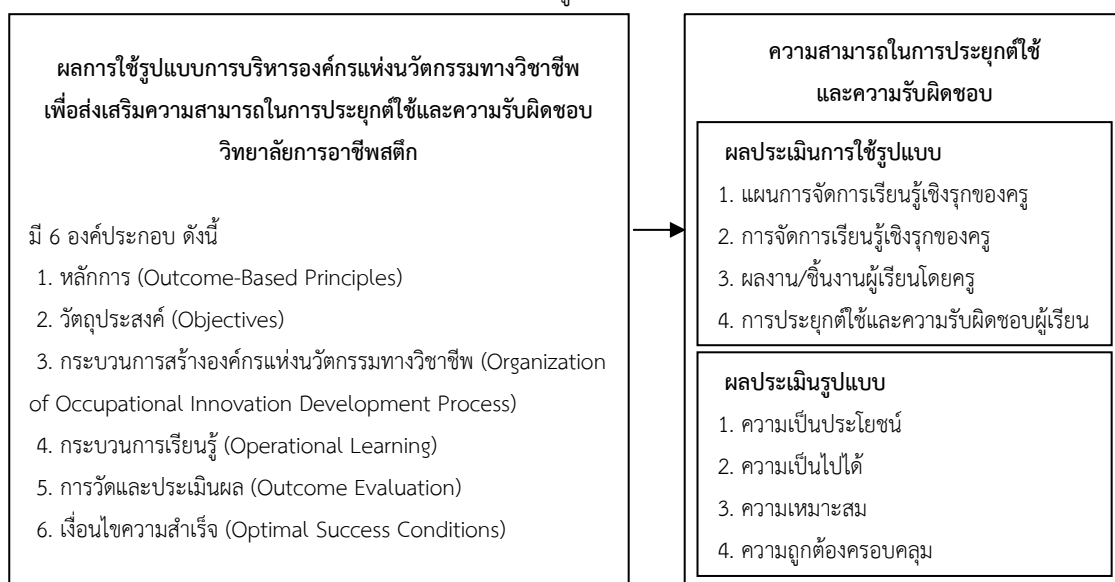
1. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก

2. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก

กรอบแนวคิด

ในการวิจัยและศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการบริหารจัดการ โดยนำหลักการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของ Taylor (1911) มาเป็นฐานคิดเริ่มต้น ซึ่งหลักการนี้ให้ความสำคัญกับการยกระดับประสิทธิภาพการทำงานผ่านกระบวนการที่มีมาตรฐาน การพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ และการสร้างความร่วมมืออย่างเป็นระบบระหว่างผู้บริหารกับผูปฏิบัติงาน แนวคิดดังกล่าวได้วางรากฐานการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนระหว่างการวางแผนเชิงบริหารและการปฏิบัติงานจริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นในรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้น ผ่านองค์ประกอบด้านโครงสร้างองค์กรและกระบวนการเรียนรู้ที่มีทิศทางชัดเจนตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ควบคู่กับแนวคิดของ Follett (อ้างถึงใน Koontz & O'Donnell, 1976) ที่มองการบริหารจัดการในฐานะกระบวนการทางสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยความร่วมมือและการประสานงานระหว่างบุคคล แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพขององค์กรไม่ได้เกิดจากการควบคุมสั่งการจากบนลงล่างเพียงอย่างเดียว ต้องอาศัยการสื่อสารและการวางระบบร่วมกันอย่างต่อเนื่องในทุกระดับ หลักการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะในองค์ประกอบด้านระบบการสื่อสารภายในและบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ซึ่งเน้นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอนเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนองค์กร จากนั้นจึงได้เชื่อมโยงเข้าสู่ทฤษฎีและนวัตกรรมการบริหารจัดการร่วมสมัย ซึ่งมุ่งเน้นการระดมสติปัญญาและรูปแบบการจัดการสมัยใหม่มาขับเคลื่อนทรัพยากรบุคคล เพื่อสร้างข้อได้เปรียบเชิงการแข่งขันและยกระดับสมรรถนะองค์กร (ชวน ภารังกุล, 2556; เสน่ห์ จัยโต, 2548; Hamel, 2007)

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งนวัตกรรมเพื่อกำหนดคุณลักษณะและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของสถานศึกษา จนตกผลึกเป็นมิติการพัฒนา 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างองค์กร มิติความสำคัญของบุคลากร การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ระบบการสื่อสาร และการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษากับประชากรทั้งหมด คือ ครู วิทยาลัยการอาชีพสติก สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 52 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อกำหนดหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีรายละเอียดของเครื่องมือแต่ละประเภทดังนี้

3.1 แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสติก สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โครงสร้างข้อคำถามจำแนกออกเป็น 7 มิติสำคัญ ได้แก่ ด้านสาระสำคัญ ด้านสมรรถนะประจำหน่วย ด้านจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล เครื่องมือมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2557) โดยผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วงคะแนน 0.80–1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานความเที่ยงตรง และนำแบบประเมินไปทดลอง (Try Out) เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรในการวิจัย นำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient Method) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

3.2 แบบประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพสติก สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ โครงสร้างแบบประเมินแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ประกอบด้วย ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านการจัดบรรยากาศและการบริหารจัดการชั้นเรียน และด้านการวัดและประเมินผล ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2557) ผลจากการคำนวณค่าความสอดคล้องพบว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC อยู่ในช่วงคะแนน 0.80–1.00 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาอย่างสมบูรณ์ และนำแบบประเมินไปทดลอง (Try Out) เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรในการวิจัย นำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient Method) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

3.3 แบบประเมินผลงานและชิ้นงานของผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพสติก สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ เครื่องมือฉบับนี้มีข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 10 ข้อ มีลักษณะการวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2557) เมื่อนำผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหาพบว่าได้ค่า IOC อยู่ในช่วงคะแนน 0.80–1.00 ในทุกข้อคำถาม ซึ่งจัดเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพและเกณฑ์ความเที่ยงตรงสามารถนำไปทดลอง (Try Out) เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรในการวิจัย นำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient Method) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93

3.4 แบบประเมินความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบของผู้เรียนวิทยาลัยการอาชีพสตึก สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแบบประเมินสมรรถนะผู้เรียนจำนวน 4 ประเด็นหลัก รวมทั้งสิ้น 20 ข้อคำถาม กำหนดระดับคะแนนในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พิชิต ฤทธิ์จรรย์, 2557) โดยผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญปรากฏค่า IOC อยู่ในช่วงคะแนน 0.80–1.00 ทุกข้อคำถาม บ่งชี้ว่าเครื่องมือมีความตรงเชิงเนื้อหาและมีความพร้อมในการนำแบบประเมินไปทดลอง (Try Out) เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรในการวิจัย นำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient Method) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

3.5 แบบประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก โครงสร้างการประเมินครอบคลุมมาตรฐาน 4 ประเด็นตามหลักการประเมินโครงการ ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องครอบคลุม โดยใช้เกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พิชิต ฤทธิ์จรรย์, 2557) สรุปผลการคำนวณดัชนีความสอดคล้องพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ในช่วงคะแนน 0.80–1.00 ซึ่งจัดเป็นเครื่องมือที่มีความตรงเชิงเนื้อหาจากนั้นนำแบบประเมินไปทดลอง (Try Out) เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรในการวิจัย นำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient Method) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 และพร้อมสำหรับการนำไปประเมินรูปแบบในขั้นสุดท้าย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การรวบรวมผลประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยการอาชีพสตึก

4.2 รวบรวมผลการประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยการอาชีพสตึก

4.3 รวบรวมผลการประเมินผลงาน/ชิ้นงานของผู้เรียนวิทยาลัยการอาชีพสตึก

4.4 รวบรวมผลการประเมินการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบของผู้เรียนวิทยาลัยการอาชีพสตึก

4.5 ดำเนินการรวบรวมและสรุปผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบของครูวิทยาลัยการอาชีพสตึก จากผลการประเมินทั้ง 4 ประเด็นการประเมิน ข้างต้น คือ แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน และการประเมินการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ

4.6 รวบรวมผลประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยการอาชีพสตึก

5.2 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยผลการประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยการอาชีพสตึก

5.3 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยผลการประเมินผลงาน/ชิ้นงานของผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพสตึก

5.4 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยผลการประเมินการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบของผู้เรียน วิทยาลัยการอาชีพสตึก

5.5 ดำเนินการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยผลสรุปผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก จากผลการประเมินทั้ง 4 ประเด็นการประเมิน ข้างต้น

5.6 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยผลประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก

5.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย เป็นสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550)

ผลการวิจัย

1. ผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบวิทยาลัยการอาชีพสตึก

ตารางที่ 1 สรุปโดยรวมผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการ ประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก

รายการ	N = 52		ระดับ
	μ	σ	ความเหมาะสม
ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู	4.72	0.20	มากที่สุด
ผลการประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู	4.62	0.22	มากที่สุด
ผลการประเมินผลงาน/ชิ้นงานผู้เรียนโดยครู	4.61	0.26	มากที่สุด
ผลการประเมินการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบผู้เรียนโดยครู	4.55	0.21	มากที่สุด
เฉลี่ยโดยรวม	4.63	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 สรุปโดยรวมผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.23$) และทุกรายการมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ($\mu = 4.72$, $\sigma = 0.20$) รองลงมาคือผลการประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.22$) ผลการประเมินผลงาน/ชิ้นงานผู้เรียนโดยครู ($\mu = 4.61$, $\sigma = 0.26$) และผลการประเมินการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบผู้เรียนโดยครู ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.21$) ตามลำดับ

2. ผลประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก

ตารางที่ 2 ผลประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก

รายการ	N = 52		ระดับ
	μ	σ	ความเหมาะสม
ด้านความเป็นประโยชน์	4.85	0.34	มากที่สุด
ด้านความเป็นไปได้	4.85	0.35	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสม	4.73	0.43	มากที่สุด
ด้านความถูกต้องครอบคลุม	4.74	0.42	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.79	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.79$, $\sigma = 0.37$) และทุกรายการมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\mu = 4.85$, $\sigma = 0.34$) รองมา คือ ด้านความเป็นไปได้ ($\mu = 4.85$, $\sigma = 0.35$) ด้านความเหมาะสม ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.43$) และ ด้านความถูกต้องครอบคลุม ($\mu = 4.74$, $\sigma = 0.42$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลจากการศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ โดยเป็นผลการประเมินภายหลังการนำรูปแบบไปใช้

จากการศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก ค้นพบสำคัญว่า ผลการประเมินโดยรวมและรายประเด็นทั้ง 4 มิติ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถอภิปรายผลแยกตามองค์ประกอบย่อยได้ดังนี้

1.1 ด้านแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มีผลการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยสำคัญเกิดจากกระบวนการทำงานที่เป็นระบบและเน้นการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน โดยมีการร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตลอดจนเลือกสรรสื่อและเครื่องมือวัดประเมินผลที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง (Active Learning) สะท้อนผ่านมิติสำคัญ 7 ด้าน คือ ด้านสาระสำคัญ สมรรถนะประจำหน่วย จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ยิ่งไปกว่านั้น ครูยังได้รับข้อมูลป้อนกลับและการชี้แนะ (Coaching & Mentoring) ผ่านกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อปรับปรุงแผนการสอนให้สมบูรณ์ก่อนนำไปปฏิบัติจริงในชั้นเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันในลักษณะชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีการร่วมมือกันวิเคราะห์หลักสูตรและออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครูและช่วยเพิ่มคุณภาพของนวัตกรรมการสอนได้อย่างดีอย่างเป็นระบบ

สภาพการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ชวน ภาวังกุล (2556) ที่ระบุว่า บรรยายกาศสร้างสรรค์ในสถานศึกษาจะเกิดขึ้นเมื่อผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ริเริ่มสิ่งใหม่ๆ และปรับปรุงแก้ไขความผิดพลาดในการทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสร้างขวัญกำลังใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) และ นิรดา เวชญาติลักษณ์ (2561) ที่เน้นย้ำว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ผ่านการคิด การพูด และการลงมือทำ มีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ของ Bonwell และ Eison (1991) รวมถึง Silberman (1996) ที่ระบุว่า การเรียนรู้เชิงรุกขับเคลื่อนด้วยปฏิสัมพันธ์ และการร่วมมือกันของผู้เรียน โดยแปรสภาพจากผู้ฟังเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและใช้ทักษะการคิดขั้นสูงเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และนอกจากนี้แล้วยังสอดคล้องกับสมมติฐาน Heads-and-Hearts ของ Theobald และคณะ (2020) ที่เสนอว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะประสบความสำเร็จและลดช่องว่างการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญ การลดช่องว่างความสำเร็จทางการศึกษาอย่างมีความหมายและเห็นผลจริง จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ การออกแบบหลักสูตรนั้นมีการผสมผสานระหว่าง "การฝึกฝนอย่างจดจ่อเจาะจง" (Deliberate Practice - ส่วนของ Heads) ควบคู่ไปกับ "การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมและไม่ทอดทิ้งใคร" (Inclusive Teaching - ส่วนของ Hearts)

1.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกของครู ผลการประเมินโดยรวมปรากฏในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนมีความตื่นตัวและนำเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การใช้กรณีศึกษา เกม การแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง การทำงานกลุ่ม และการเขียนผังความคิด ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ช่วยเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนให้กลายเป็นผู้สร้างความรู้ (Constructivist) ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และทักษะการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง เจตคติดังกล่าวได้รับการบ่มเพาะผ่านวัฒนธรรมองค์กรแบบร่วมแรงร่วมใจ (Collaboration) ที่ครูพี่เลี้ยง ครูแกนนำ และเพื่อนครูร่วมกันสังเกตการณ์ชั้นเรียน (Open Class) แล้วนำผลมาสรุปผ่านกระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้จากเดิมที่ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ (Passive Receiver) มาสู่การที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติ (Active Learner) การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เป็นการสร้างสภาวะแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เสมือนจริง (Authentic Learning Environment) ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตั้งศักยภาพในการคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาในการปฏิบัติจริงออกมาได้อย่างเต็มที่

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับหลักการของ Marlowe และ Page (2005) ตลอดจน พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข (2561) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาสมรรถนะขั้นสูงและสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และยังสอดคล้องอย่างยิ่งกับผลการวิจัยของ สุภัสสา โพธิ์เงิน (2562) ในรูปแบบการสร้างความรู้ร่วมเข้าสู่งานอาชีพ (CCR) รวมถึงงานวิจัยของ กรณ์ภูฏ์ สกฤตฤติ (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่า นวัตกรรมการบริหารสถาบันการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคณาจารย์ควบคู่กับการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่สอดคล้องกันกับผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะการทำงาน ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะส่วนบุคคล (W-K-P Skills)

1.3 ด้านผลงานและชิ้นงานของผู้เรียน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าแผนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนอย่างชัดเจน กระบวนการกลุ่มและการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในชั้นเรียนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตั้งศักยภาพและประสบการณ์ตรงมาบูรณาการเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม ชิ้นงาน หรือโครงการวิชาชีพ การลงมือปฏิบัติจริงทำให้นักเรียนเรียนรู้จากความผิดพลาดและพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาจนเกิดเป็นชิ้นงานเชิงประจักษ์ที่มีคุณภาพสูง สอดคล้องกับแนวคิดของ ปรีชาญ์ เดชศรี (2545) และ วชิร เกษพิชัยณรงค์ และคณะ (2555) ที่สรุปว่ากิจกรรมเชิงรุกช่วยกระตุ้นการคิดขั้นสูง การสื่อสาร และการสร้างสรรค์ผลงานผ่านประสบการณ์ตรง สอดรับกับผลการวิจัยของ พัฒน์ มาศนิยม และเดน ชะเนติยัง (2560) ที่เน้นย้ำถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นนวัตกรรมโดยอาศัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งเน้นผลงานเป็นฐานมุ่งให้ผู้เรียนจะสร้างความรู้และเข้าใจด้วยการได้ลงมือ

ปฏิบัติ ประกอบกับการเรียนรู้ด้านการอาชีวศึกษานั้นเน้นการเผชิญหน้ากับปัญหาในงานที่ต้องปฏิบัติจริง ด้วยเหตุนี้ ปัจจัยจากการหนุนเสริมของระบบบริหารจัดการและกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกดังกล่าว จึงส่งผลให้ผลงานและชิ้นงานของผู้เรียนประสบความสำเร็จและมีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.4 ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบของผู้เรียน ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยสนับสนุนหลักคือการออกแบบตัวชี้วัดและสมรรถนะที่ผูกติดกับผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ตามกรอบคุณวุฒิต่าง ๆ อย่างมีทิศทาง ตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ไปจนถึงระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยี การจัดเนื้อหาสาระวิชาชีพที่มีความเชื่อมโยง ไม่ซ้ำซ้อน และไต่ระดับความยากง่ายตามเกณฑ์มาตรฐาน ช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีอิสระในการตัดสินใจปฏิบัติงาน และสามารถบูรณาการทักษะสังคมเพื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางและเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดด้านการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education) และผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Outcomes) เป็นสำคัญ การวางโครงสร้างหลักสูตรตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพอย่างเป็นระบบ ช่วยให้เกิดกระบวนการที่เรียกว่า "การจัดลำดับการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง" (Learning Progression) ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเป็นขั้นตอน ประกอบกับการพัฒนาคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเกิดแรงจูงใจภายใน เกิดความรับผิดชอบขั้นสูง และมีความรู้สึกเชื่อมโยงกับกลุ่มหรือสังคมในการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการปฏิบัติงานและบูรณาการทักษะร่วมกับผู้อื่น จึงเป็นการบ่มเพาะคุณลักษณะที่พึงประสงค์และความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นจากภายในตัวผู้เรียนอย่างเป็นธรรมชาติ ปัจจัยเชิงโครงสร้างหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เกื้อหนุนกันนี้ จึงส่งผลให้ผลการประเมินในด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบของผู้เรียนปรากฏในระดับมากที่สุดดังกล่าว

ผลการวิจัยในด้านการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบของผู้เรียนจะอยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวเป็นการประเมินผ่านมุมมองและพฤติกรรมที่สังเกตโดยครูผู้สอน จำนวน 52 คน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในพัฒนาการและความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด จึงไม่มีข้อมูลเชิงลึกในมุมมองสะท้อนกลับ (Feedback) จากผู้เรียน

2. อภิปรายผลการประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ วิทยาลัยการอาชีพสตึก มีผลการประเมินองค์รวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านความถูกต้องครอบคลุม ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้

ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบผ่านกระบวนการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบเชิงโครงสร้างที่สมบูรณ์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ 4) กระบวนการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ รูปแบบดังกล่าวเป็นกลไกเชิงระบบที่ช่วยขับเคลื่อนสมรรถนะครูในด้านการพัฒนาหลักสูตร การออกแบบแผนการสอนเชิงรุก และการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุน มีการสื่อสารที่ชัดเจน และทำงานร่วมกันเป็นทีม ผลลัพธ์จึงส่งตรงไปยังคุณภาพผู้เรียน และตัวสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ทฤษฎีระบบ ที่มีการออกแบบองค์ประกอบเชิงโครงสร้างอย่างเป็นระบบครบถ้วนทั้ง 6 ด้าน มีการ

เชื่อมโยง ปัจจัยนำเข้า (หลักการและวัตถุประสงค์) กระบวนการ (กระบวนการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ กระบวนการเรียนรู้ และการวัดผล) ไปจนถึงผลลัพธ์ที่คาดหวัง ส่งผลให้รูปแบบนี้มีโครงสร้างที่ชัดเจนและขับเคลื่อนได้อย่างเป็นพลวัต นอกจากนี้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ทำงานร่วมกันเป็นทีมและการสื่อสารที่ชัดเจน เปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่แห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพที่ครูพร้อมใจกันพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ปัจจัยเชิงระบบที่สมบูรณ์และการขับเคลื่อนบนฐานวัฒนธรรมองค์กรที่เกื้อหนุนกันนี้ จึงเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้รูปแบบการบริหารมีคุณภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ในท้ายที่สุด

จากผลการประเมินรูปแบบมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี (2560) และ ขวัญชนก แสงท้านัง (2563) ที่พบว่ารูปแบบสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมที่มีการกำหนดองค์ประกอบเชิงระบบ (หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ ผลผลิต และเงื่อนไขความสำเร็จ) คู่ขนานไปกับคู่มือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน จะช่วยให้องค์กรบริหารการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประโยชน์ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวพล สมบูรณ์สิน (2564) ที่ชี้ว่ากระบวนการจัดการนวัตกรรมการภายในโรงเรียนต้องผสานคุณลักษณะของผู้นำ วัฒนธรรม นวัตกรรม และกระบวนการประเมินผลที่รัดกุม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ พรทิพย์ โอษฐ์วิเศษ (2566) รวมถึง Thurlings et al. (2015) และ Serdyukov (2017) ที่ร่วมยืนยันว่า ความสำเร็จในการก้าวสู่องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง ตลอดจนการจัดการความรู้และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อกระตุ้นพฤติกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมของครูและยกระดับสมรรถนะความรับผิดชอบของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยและพัฒนาแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบต่อ วิทยาลัยการอาชีพสตึก ผู้วิจัยสรุปผลข้อค้นพบสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1.1 ผลการใชรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ

ผลการนำรูปแบบการบริหารไปใช้ในภาพรวมทั้ง 4 ประเด็น ปรากฏผลการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียดจำแนกรายมิติดังนี้

- 1) คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 2) พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในชั้นเรียน มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3) คุณภาพของผลงานและชิ้นงานสร้างสรรค์ของผู้เรียน มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4) สมรรถนะความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบต่อผู้เรียน มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ

ผลการประเมินมาตรฐานตัวรูปแบบการบริหารจัดการโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ในภาพรวมทั้ง 4 ประเด็น มีผลการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยจำแนกตามมาตรฐานการประเมินได้ดังนี้

- 1) ด้านความถูกต้องครอบคลุมมีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 2) ด้านความเป็นประโยชน์มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3) ด้านความเหมาะสมมีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4) ด้านความเป็นไปได้มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากข้อค้นพบและผลการศึกษาการใช้รูปแบบการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาดังนี้

2.1 การนำรูปแบบการบริหารไปใช้

ครูผู้สอนและสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ควรร่วมมือกันแปรสภาพแนวปฏิบัติสู่ห้องเรียน โดยร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดโยงกับสมรรถนะรายวิชาและเนื้อหาสาระอย่างเป็นระบบ ควรมุ่งเน้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ยกระดับกระบวนการคิดขั้นสูง ทั้งในมิติการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่า เปิดโอกาสทางความคิดให้ผู้เรียนได้อภิปราย ถกเถียง และปฏิสัมพันธ์ร่วมกันอย่างอิสระ ควบคู่ไปกับการวางระบบประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เพื่อสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน

2.2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการบริหารจัดการชั้นเรียน

ในส่วนของพฤติกรรมการสอน ครูผู้สอนควรมุ่งเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติจริง (Hands-on Experience) โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นฐานเพื่อนำไปสู่การสร้างสร้งองค์ความรู้ ชื่นงาน หรือผลิตภัณฑ์นวัตกรรมด้วยตนเอง ระหว่างกระบวนการเรียนรู้ ครูต้องทำการประเมินความเข้าใจที่เกิดขึ้นระหว่างเรียน (Formative Assessment) อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ตลอดจนพิจารณาเลือกใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัย มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เพื่อสร้างบรรยากาศชั้นเรียนที่เอื้อต่อการสร้างสร้งนวัตกรรม

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การวิจัยเพื่อเทียบเคียงสมรรถนะความสำเร็จ

ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จ (Critical Success Factors) ในการพัฒนาการบริหารองค์กรแห่งนวัตกรรมทางวิชาชีพในบริบทที่กว้างขึ้น โดยการนำกลยุทธ์การเทียบเคียงสมรรถนะ (Benchmarking) ร่วมกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาต้นแบบแห่งอื่นๆ เพื่อถอดบทเรียนและสร้งกรอบแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) นำไปสู่การวางรากฐานการพัฒนาวิชาชีพครูและการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษาในระดับประเทศต่อไป

3.2 การวิจัยเพื่อคิดค้นนวัตกรรมการบริหารจัดการใหม่

ควรทำการวิจัยและคิดค้นนวัตกรรมการบริหารจัดการหรือรูปแบบเชิงระบบ รูปแบบใหม่ๆ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสมรรถนะครูและผู้เรียน ภายใต้กรอบคุณวุฒิทางการศึกษาที่ครอบคลุมทั้งมิติด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ โดยมุ่งเน้นการออกแบบตัวชี้วัดในมิติที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ของผู้ประกอบการ หน่วยงานผู้ใช้ผู้สำเร็จการศึกษา และตลาดแรงงานในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา คณะผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทุกท่านที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษาและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ตลอดจนคณะครู บุคลากร และนักเรียนนักศึกษาที่ให้ความร่วมมือในการทดลองและจัดเก็บข้อมูลภาคสนามอย่างดียิ่ง สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งเสมอมา คุณประโยชน์ของงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของผู้มีพระคุณทุกท่านสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กรณีษฐ์ สกฤตฤติ. (2562). นวัตกรรมการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามแนวคิดทักษะการทำงานในอนาคต. ปริญญาดุขฎฐิบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- ขวัญชนก แสงท้านง. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์. การค้นคว้าอิสระเสนอบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.
- คณะกรรมการการศึกษาฒิสภา. (2567). รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การพัฒนาอาชีวศึกษาเอกชนตามสภาวารณที่เปลี่ยนแปลง. ค้นจาก <https://prt.parliament.go.th/items/36bb4125-520e-4851-96ff-994a8474d510/full>
- ชวน ภารังกุล. (2556). การศึกษาความเป็นองค์รณนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. ราชบุรี.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2550). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณิรดา เวชฎาลักษณ์. (2561). หลักการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวล สมบูรณ์สิน. (2564). รูปแบบการจัดการนวัตกรรมทางการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎฐิบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.
- ปรีชาญ เดชศรี. (2545). การเรียนรู้แบบ Active Learning : ทำได้อย่างไร. วารสารการศึกษาวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี, 30(116), 53-55.
- พรทิพย์ โอษฐ์เวช. (2566). แนวทางการเสริมสร้างการเป็นองค์รณนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. (2562, 30 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก. หน้า 102-122.
- พัฒน์ มาศนิยม, และ เเดน ชะเนติยัง. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเอกชนสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 815-816.
- พิชิต ฤทธิจรุญ. (2557). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพฯ: เฮาส์ออฟเคอร์มิสท์.

- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, และ พเยาว์ ยินดีสุข. (2561). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ทบว, สนิท ตีเมืองซ้าย, และ พงศ์ธร โพธิ์พลศักดิ์. (2565). ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบโครงงานออนไลน์
ที่ใช้เทคนิคความผูกพันของผู้เรียน สำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม*, 19(3), 95–106. ค้นจาก [https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edurnu/
article/view/261138](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edurnu/article/view/261138)
- วัชร เกษพิชัยณรงค์ และน้ำค้าง ศรีวัฒนาโรทัย. (2555). *การเรียนรู้เชิงรุกและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการ
เรียนรู้เชิงรุกการอบรมเรื่องการเรียนการสอนเชิงรุก*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). *หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง: การจัดการอาชีวศึกษา*. กรุงเทพฯ:
วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2553). *การจัดการวัฒนธรรมสำหรับผู้บริหาร (ฉบับปรับปรุง) (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ:
กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของสำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา (พ.ศ. 2555-2558) (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก : ถอดบทเรียนจากแนวคิด
สู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: เอส. บี. เค. การพิมพ์ จำกัด.
- สุภชชา โพธิ์เงิน. (2562). *นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการศึกษาเพื่อ
อาชีพ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ:
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2561, 19 ตุลาคม). *Beyond Schooling* แพลตฟอร์มการเรียนรู้เตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21
[วิดีโอออนไลน์]. เอกสารประกอบการปาฐกถาพิเศษในฟอรัมครูใหญ่ (Principal Forum) ในงาน EDUCA
2018, นนทบุรี. ค้นจาก <https://www.educathai.com/videos/24>
- เสนห์ จุ้ยโต. (2548). *การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี. (2560). *การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom* (ASHE-
ERIC Higher Education Report No. 1). Washington, DC: School of Education and Human
Development, The George Washington University.
- Hamel, G. (2007). *The future of management*. Boston: Harvard Business School Press.

- Koontz, H. D., & O'Donnell, C. (1976). *Principles of management: An analysis of managerial functions* (6th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Marlowe, B. A., & Page, M. L. (2005). *Creating and sustaining the constructivist classroom* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Serdyukov, P. (2017). Innovation in Education: What Works, What Doesn't, and What to Do about It? *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*, 10, 4-3. <https://doi.org/10.1108/JRIT-10-2016-0007>.
- Silberman, M. (1996). *Active learning: 101 strategies to teach any subject*. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Taylor, F. W. (1911). *The principles of scientific management*. New York, NY: Harper & Brothers.
- Theobald, E. J., Hill, M. J., Tran, E., Agrawal, S., Arroyo, E. N., Behling, S., ... & Freeman, S. (2020). Active learning narrows achievement gaps for underrepresented students in undergraduate science, technology, engineering, and math. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117(12), 6476-6483.
- Thurlings, M., Evers, A.T. and Vermeulen, M. (2015) Toward a Model of Explaining Teachers' Innovative Behavior. *Review of Educational Research*, 85, 430-471. <https://doi.org/10.3102/0034654314557949>

การถ่ายทอดภูมิปัญญางานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชูวงศ์

ศักรินทร์ หงส์รัตนารกิจ^{1*}

รับบทความ 24 พฤษภาคม 2569 แก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2569 ตอบรับบทความ 30 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสบการณ์ แนวคิด และภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์งานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชูวงศ์ และ 2) ศึกษากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้และจิตวิญญาณความเป็นครูในการสอนงานแกะสลักผักและผลไม้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาข้อมูลเอกสาร ข้อมูลถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธีสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสบการณ์ แนวคิด และภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์งานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชูวงศ์ เกิดจากความรักและความสนใจส่วนตัว ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง การสังเกตครูต้นแบบ และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง จนเกิดความเชี่ยวชาญและอัตลักษณ์เฉพาะตน โดยมีแรงบันดาลใจจากความงดงามของศิลปะและวัฒนธรรมไทย พร้อมมุ่งสืบทอดภูมิปัญญาไทยสู่คนรุ่นหลัง ทั้งยังให้ความสำคัญกับความประณีต ความอ่อนช้อย และการประยุกต์ศิลปะไทยให้ร่วมสมัย 2) กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้และจิตวิญญาณความเป็นครูในการสอนงานแกะสลักผักและผลไม้ ครูบูรินทร์ภัทร ชูวงศ์ ใช้การเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติจริงจากพื้นฐานสู่ขั้นสูง ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม ความอดทน และความรับผิดชอบ โดยมีจิตวิญญาณความเป็นครูที่เสียสละ ถ่ายทอดความรู้โดยไม่หวังวิชา และปรับใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแพร่องค์ความรู้ แม้งานแกะสลักจะปรับตัวตามสังคมร่วมสมัย แต่ยังคงเผชิญความท้าทายในการรักษาคุณค่าศิลปวัฒนธรรมไทย

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา, จิตวิญญาณความเป็นครู, การถ่ายทอดงานแกะสลักผักและผลไม้, งานแกะสลักผักและผลไม้

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

*ผู้ประสานงานหลัก: sakkarin.ho@rmutp.ac.th

The Transmission of Fruit and Vegetable Carving Wisdom: Insights from Teacher Burinpattara Choowoong

Sakarin Hongrattanavorakit^{1*}

Received 25 May 2026.; Revised 29 June 2026; Accepted 30 June 2026

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the experiences, concepts, and wisdom underlying the creative fruit and vegetable carving works of Teacher Burinpattara Choowoong; and 2) examine the process of knowledge transmission and the teaching spirit employed in fruit and vegetable carving instruction. The study adopted a qualitative ethnographic research approach. Data were collected through in-depth interviews with 15 key informants, non-participant observation, and document analysis. The data were analyzed using content analysis and validated through triangulation. The findings revealed that 1) Teacher Burinpattara Choowoong's experiences, concepts, and wisdom in fruit and vegetable carving emerged from personal passion and interest, developed through self-directed learning, observation of role-model teachers, and continuous practice, resulting in expertise and a distinctive personal identity. Inspiration was drawn from the beauty of Thai arts and culture, along with a commitment to preserving and transmitting Thai wisdom to future generations. Emphasis was also placed on precision, elegance, and the adaptation of Thai artistic traditions to contemporary contexts. Furthermore, 2) the process of knowledge transmission involved hands-on learning from basic to advanced levels while instilling moral values, patience, and responsibility. Teacher Burinpat Chuwoong demonstrated a strong teaching spirit characterized by dedication and selflessness, openly sharing knowledge without reservation and integrating digital media as a tool for knowledge dissemination. Although fruit and vegetable carving has adapted to contemporary social contexts, challenges remain in preserving the artistic and cultural values of Thai heritage.

Keywords: Wisdom; Teaching Spirit; Transmission of Fruit and Vegetable Carving, Fruit and Vegetable Carving

¹Assistant Professor, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon

*Corresponding Author: sakkarin.ho@rmutp.ac.th

บทนำ

การสอนคหกรรมศาสตร์แนวชีวิตวิถีใหม่ เป็นกลยุทธ์ในการพิชิตให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเองเน้นการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยีผสมผสานกับการสอนในชั้นเรียนปกติ ผู้สอนต้องมีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขอบข่ายเนื้อหาวิชานี้เน้นความรู้ทางวิชาการและทักษะปฏิบัติที่ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ (กนกวรรณ ทองคำสิง, 2568) การดำรงอัตลักษณ์การสอนแกะสลักผักและผลไม้ เริ่มจากการผลิตอัตลักษณ์ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษมีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น จากนั้นมีการจัดการเรียนการสอนได้รับการผลิตซ้ำโดยผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา นำมาซึ่งระบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relation) ที่เชื่อมโยงถึงระบบความรู้ที่ถูกถ่ายทอดโดยอาจารย์ผู้สอน ส่งผลให้นักศึกษายังคงดำรงอัตลักษณ์ภายใต้โครงสร้างทางสังคม โดยยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติ หรือกฎเกณฑ์เพื่อดำรงอัตลักษณ์จนถึงปัจจุบัน (ศักรินทร์ หงส์รัตนารกิจ และขจร อิศราสุชีพ, 2565) การถ่ายทอดงานแกะสลักไทยไม่ใช่เพียงการสอนทักษะ แต่เป็นการสืบทอดภูมิปัญญา ศิลปะวัฒนธรรม และจิตวิญญาณความเป็นครูผ่านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์

ครูบุรินทร์ภัทร ชวงค์ ปัจจุบันเป็นครูโรงเรียนช่างตาครูสคอนแวนท์ เป็นครูที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ด้านงานแกะสลักผักและผลไม้ และสับผลไม้ และประสบการณ์ประกวดแข่งขันงานแกะสลักผักและผลไม้ (บุรินทร์ภัทร ชวงค์, 2554) มีผลงานเขียนหนังสือเกี่ยวกับการแกะสลักหลายเล่ม เช่น งานวิจิตรภาพแกะสลักเสลา แกะสลักผัก-ผลไม้ ภาพแกะสลัก การแกะสลักดอกไม้เลียนแบบธรรมชาติ การแกะสลักผักผลไม้มงคลแห่งวัฒนธรรม พืชผักสลักแจกัน สัตว์สลักลาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีช่อง YouTube บุรินทร์ภัทร ชวงค์ เพื่อสอนเทคนิคการแกะสลักผักและผลไม้ งานวิจัยของ ศักรินทร์ หงส์รัตนารกิจ และดิเรก กรีเทพ (2568) กล่าวว่า ครูมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญางานแกะสลักและงานใบตอง พร้อมพัฒนาทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และศักยภาพผู้เรียนผ่านการปฏิบัติจริง จนสามารถต่อยอดสู่อาชีพได้ในอนาคต และงานวิจัยของนัชชัย น้ำใจดี, จุฑามาศ พืระพัชระ และจอมขวัญ สุวรรณรักษ์ (2568) กล่าวว่า การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การแกะสลักพื้นฐานวิชาการงานอาชีพ เพื่อให้เป็นสื่อการสอนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน สามารถเรียนรู้ซ้ำได้เท่าที่ต้องการ เป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงและตอบสนองนโยบายการนำเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลปรับใช้ในการสอน งานวิจัยที่ผ่านมาเน้น การสร้างค่านิยม บทบาทครูในการพัฒนาทักษะและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนและการพัฒนาสื่อการสอน แต่ยังขาดการศึกษาที่ใช้แนวทางชาติพันธุ์วรรณาเพื่อทำความเข้าใจภูมิปัญญาของครูช่างในบริบทจริง โดยเฉพาะมิติของประสบการณ์ชีวิต แนวคิด วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ที่ก่อให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของบุคคลหรือกลุ่มคนได้อย่างลึกซึ้ง ผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วม สังเกต และสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิด (อัครเดช นิละโยธิน, 2568)

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญางานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบุรินทร์ภัทร ชวงค์ จึงมุ่งใช้การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อมุ่งศึกษาประสบการณ์ชีวิต การสั่งสมภูมิปัญญา และแนวคิดทางศิลปะในการ

สร้างสรรค์งานแกะสลักผักและผลไม้ และกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ คุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณความเป็นครูในการสอนงานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชวงค์ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดภูมิปัญญาด้านงานแกะสลักผักและผลไม้ รวมทั้งทำให้เข้าใจแนวทางการถ่ายทอดความรู้และจิตวิญญาณความเป็นครูภูมิปัญญาให้คงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีในปัจจุบัน อันเป็นคุณค่าที่สำคัญต่อการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมไทย ตลอดจนสร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญและคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิต การสั่งสมภูมิปัญญา และแนวคิดทางศิลปะในการสร้างสรรค์งานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชวงค์
2. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ คุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณความเป็นครูในการสอนงานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชวงค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาทำความเข้าใจวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตของบุคคลในกลุ่มหรือชุมชนหนึ่ง ๆ ผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง วิธีการนี้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายสาขา รวมถึงการศึกษาด้านศาสนาและวัฒนธรรม เพื่ออธิบายและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนและหลากหลายได้อย่างลึกซึ้ง (อัครเดช นิละโยธิน, 2568) ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านงานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชวงค์

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประสบการณ์ชีวิต กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูบูรินทร์ภัทร ชวงค์ จำนวน 15 คน เก็บข้อมูลจนเกิดภาวะข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) คือข้อมูลที่ได้รับมีความซ้ำคล้ำและไม่พบประเด็นใหม่เพิ่มเติม ประกอบด้วย ครูบูรินทร์ภัทร ชวงค์ จำนวน 1 คน ในฐานะผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิต กลุ่มศิษย์และผู้ที่เคยได้รับการถ่ายทอดความรู้จากครูบูรินทร์ภัทร จำนวน 9 คน กลุ่มผู้ร่วมวิชาชีพบุคคลที่เคยร่วมงานด้านการสอน การประกวดงานแกะสลักผักผลไม้ จำนวน 5 คน

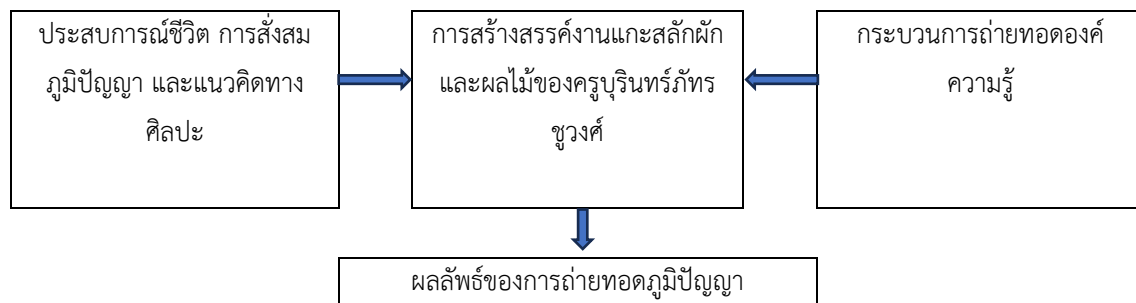
เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือตัวผู้วิจัย เครื่องมือที่สำคัญที่สุดสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วน ในการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านงานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชวงค์ ผู้วิจัยได้เตรียมตัวในส่วนของการความรู้ ด้วยการศึกษารายงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้เตรียมแนวคำถามการสัมภาษณ์ปลายเปิด ได้แก่ ประสบการณ์ชีวิต การสั่งสมภูมิปัญญา แนวคิดทางศิลปะในงานแกะสลักผักและผลไม้ กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ คุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณความเป็นครูในการสอนงานแกะสลักผักและผลไม้ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมควบคู่กับการจดบันทึกภาคสนามเพื่อบันทึกบริบท บรรยากาศ พฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ และรายละเอียดที่เกิดขึ้นระหว่างการสร้างสรรค์และการถ่ายทอดองค์ความรู้ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เตรียมเครื่องบันทึกภาพและบันทึกเสียง โดยดำเนินการภายใต้การขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล และคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตลอดกระบวนการศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เวลาการศึกษาเอกสาร การเก็บข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การจดบันทึก ตั้งแต่เดือน เมษายน – พฤษภาคม 2569 ในช่วงเวลาดังกล่าวผู้วิจัยได้ลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง การรวบรวมข้อมูล

จากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ข้อมูลบุคคลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) โดยผู้วิจัยได้จัดทำแนวคำถามการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง รวมจำนวน 15 คน ก่อนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูลผ่านการแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ การวิจัย การรักษาความลับ และการขอความยินยอมในการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ข้อมูลประเภทเอกสารต่าง ๆ โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องภูมิปัญญา ศิลปะ และจิตวิญญาณความเป็นครูในการถ่ายทอดงานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชวงค์

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์จะถูกวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการตีความ (Interpretation) เพื่อค้นหารูปแบบ (Patterns) และความหมายที่ซ่อนอยู่ในวัฒนธรรมหรือพฤติกรรมของคน การเขียนรายงานวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาเน้นการนำเสนอข้อมูลอย่างละเอียดและมีชีวิตชีวาโดยใช้ภาษาที่สื่อถึงบริบททางวัฒนธรรมและประสบการณ์ของกลุ่มคนที่ศึกษา (อัครเดช นิละโยธิน, 2568) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ (สุภาศักดิ์ จันทวานิช, 2552) โดยการตรวจสอบสามเสาด้านข้อมูล ตรวจสอบแหล่งข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลาที่แตกต่างกันออกไป แหล่งสถานที่ที่ต่างกันออกไป แหล่งบุคคลโดยการสัมภาษณ์ที่แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ศึกษาประสบการณ์ชีวิต การสั่งสมภูมิปัญญา และแนวคิดทางศิลปะในการสร้างสร้งงานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชวงค์

1.1 การเรียนรู้งานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร กระบวนการเรียนรู้เกิดจากความรัก การฝึกฝนด้วยตนเอง การสังเกต และประสบการณ์ตรงในชีวิตประจำวัน สะท้อนว่าภูมิปัญญาไทยถ่ายทอดผ่านวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ และการลงมือปฏิบัติ จนพัฒนาเป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะตัว สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณาได้ ดังนี้ 1) การเรียนรู้จากความรักและความสนใจส่วนตัว จุดเริ่มต้นของครูบูรินทร์ภัทรเกิดจากใจรัก และความชอบส่วนตัว เช่น “ใจรัก รู้สึกชื่นชอบ อยากเรียนรู้ อยากทำเป็น” สะท้อนให้เห็นว่า งานแกะสลักเริ่มจากแรงบันดาลใจภายใน 2) การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือ นิตยสาร ภาพประกอบ เช่น “เรียนรู้ผ่านหนังสือและนิตยสาร

เช่น สกุลไทย สตรีสาร และหญิงไทย หนังสือแกะสลักของอาจารย์เพ็ญพรรณ” สะท้อนการเรียนรู้ด้วยตนเองในยุคที่ การเข้าถึงองค์ความรู้ยังจำกัด ไม่มีอินเทอร์เน็ตหรือการสอนอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนต้องใช้ความพยายามสูงในการ แสวงหาความรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในยุคนั้น 3) การเรียนรู้ผ่านการสังเกตและครู ด้นแบบ เช่น “แอบไปดูครุฑกรรมแกะสลักสลับผ่านหน้าต่าง” “เห็นตัวอย่างงานแกะสลักของผู้เชี่ยวชาญแล้วเกิด ความชอบ” สะท้อนการเรียนรู้ผ่านการเฝ้าดู ซึ่งการเรียนรู้ไม่ได้เกิดจากคำสอนเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการซึมซับ ผ่านการมองเห็น การเลียนแบบ และการฝึกตามครูต้นแบบ 4) การฝึกฝนจากทรัพยากรในชีวิตประจำวัน เช่น “เริ่มฝึก จากฟักทองที่ปลูกไว้ตามรั้วบ้าน” “หาวัสดุมาฝึกเอง” สะท้อนวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายและการใช้ทรัพยากรรอบตัวอย่าง คุ่มค่า งานแกะสลักไม่ได้ถูกมองว่าเป็นศิลปะชั้นสูงที่เข้าถึงยาก แต่เป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนได้จากสิ่งรอบตัวใน คราวเรือน และ 5) บทบาทของครู และผู้ใหญ่ในการส่งต่อโอกาส เช่น “ครุฑกรรมมอบมิตคว้านทองเหลืองให้” “ครู เมตตาเรียกเข้าไปสอนใกล้ ๆ” สะท้อนระบบความสัมพันธ์แบบไทยที่ให้คุณค่ากับครูผู้ถ่ายทอดวิชา และผู้ใหญ่ที่ สนับสนุนซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าสู่โลกของงานฝีมือ ถือเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาผ่าน ความสัมพันธ์ทางสังคม

1.2 แรงบันดาลใจในการทำงานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบุรินทร์ภัทร เกิดจากความรักในศิลปะ ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย การมีครูต้นแบบ และความต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นหลัง สะท้อนว่างาน แกะสลักไม่ได้เป็นเพียงทักษะ แต่เชื่อมโยงทั้งศิลปะ จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และอัตลักษณ์ความเป็นไทยเข้า ด้วยกัน สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณาได้ดังนี้ 1) แรงบันดาลใจจากความรักในศิลปะและความงดงาม สะท้อน ว่าจุดเริ่มต้นสำคัญของครูเกิดจากความชื่นชอบในความสวยงามของงานแกะสลัก เช่น “ความสวยงาม ความเป็นไทย” “รู้สึกเป็นสุขเมื่อเห็นผลงานที่สวยงาม” “เพื่อเพิ่มอรรถรสผ่านลวดลายที่ประณีต” สะท้อนว่าศิลปะการแกะสลักใน วัฒนธรรมไทยมิใช่เพียงงานประดิษฐ์ แต่เป็นสุนทรียภาพทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับความละเอียดอ่อน ความประณีต และจิตใจของผู้สร้างงาน ผู้ปฏิบัติงานจึงเกิดความสุขจากการสร้างความงามและการเห็นคุณค่าทางศิลปะใน ชีวิตประจำวัน 2) ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ความเป็นไทย เช่น “ลวดลายที่แสดงถึงความเป็นไทย” “ต้องการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมอันวิจิตรงดงาม” งานแกะสลักถูกมองว่าเป็นตัวแทนของภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ไทย แรงบันดาลใจ ของครูจึงไม่ได้อยู่ที่การสร้างผลงานเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงความต้องการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยให้คง อยู่ต่อไป สะท้อนบทบาทของครูที่ทำหน้าที่ทั้งเป็นศิลปินและผู้สืบทอดวัฒนธรรมในชุมชน 3) การได้รับแรงบันดาลใจ จากต้นแบบ และครูผู้ถ่ายทอด ข้อมูลสำคัญกล่าวถึง อาจารย์เพ็ญพรรณ สิทธิไตรย์ ในฐานะบุคคลต้นแบบที่มีอิทธิพล อย่างมาก เช่น “เห็นงานของอาจารย์เพ็ญพรรณในนิตยสาร” “อยากพบครูที่เป็นแรงบันดาลใจ” “ได้รับกำลังใจจาก อาจารย์เพ็ญพรรณ” สะท้อนลักษณะการเรียนรู้แบบครูกับศิษย์ในสังคมไทย ซึ่งความรู้ไม่ได้ถ่ายทอดเพียงเทคนิค แต่ รวมถึงแรงบันดาลใจ กำลังใจ และแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ต้นแบบจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างพลังทางใจให้ ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองต่อเนื่อง 4) กำลังใจและการยอมรับทางสังคมเป็นแรงผลักดันสำคัญ การได้รับคำชม จากผู้ใหญ่ การได้รับการตีพิมพ์ในนิตยสารขวัญเรือน การประกวดแข่งขันและการพัฒนาฝีมืออย่างต่อเนื่อง สะท้อนว่า การยอมรับจากสังคมทำหน้าที่เป็นแรงเสริมช่วยสร้างความมั่นใจและคุณค่าในตนเอง จนนำไปสู่การพัฒนาความ เชี่ยวชาญและการยึดงานแกะสลักเป็นเส้นทางชีวิต และ 5) การสืบทอดความรู้สู่คนรุ่นหลัง “ต้องการสืบสาน” “เห็น ลูกศิษย์นำสิ่งที่สอนไปปรับใช้” สะท้อนบทบาทของครูในฐานะผู้ส่งต่อภูมิปัญญาซึ่งคุณค่าของงานไม่ได้จบที่ตัวผู้สร้าง แต่เกิดความสุขเมื่อองค์ความรู้ถูกนำไปใช้และถ่ายทอดต่อไปในสังคม

1.3 วิธีการฝึกฝนและพัฒนาทักษะงานแกะสลักของครูบูรณภัทร สะท้อนการเรียนรู้ผ่านการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ การลองผิดลองถูกจากประสบการณ์จริง การเรียนรู้จากครูต้นแบบ หนังสือ สื่อสมัยใหม่ และธรรมชาติรอบตัว รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้และใช้เวทีสาธารณะพัฒนาฝีมือ แสดงให้เห็นว่าความเชี่ยวชาญไม่ได้เกิดจากพรสวรรค์เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากความเพียรและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาได้ดังนี้ 1) การฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและการทำซ้ำจนเกิดความชำนาญการ ทำอย่างต่อเนื่อง เช่น “ฝึกพื้นฐานซ้ำ ๆ” “ฝึกฝนอยู่เสมอ” “แกะบ่อย ๆ” สะท้อนแนวคิดของงานช่างฝีมือแกะสลักที่ให้คุณค่ากับความเพียร และการฝึกมือนอกจากการเรียนรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว ทักษะไม่ได้เกิดขึ้นทันทีแต่ค่อย ๆ สั่งสมผ่านการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ลักษณะดังกล่าวเป็นการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ตรงและความอดทน 2) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการลองผิดลองถูก เช่น “ลองผิดลองถูกจากแบบในนิตยสาร” “ทำตามแบบไม่ได้ก็ปรับดัดแปลง” “แก้ไขและพัฒนาฝีมือเสมอ” สะท้อนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือทำ ความผิดพลาดไม่ได้ถูกมองเป็นอุปสรรค แต่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาทักษะวิธีคิดเช่นนี้แสดงถึงความยืดหยุ่นและความสามารถในการสร้างสรรค์งานใหม่จากข้อจำกัดเดิม 3) การพัฒนาสู่อัตลักษณ์เฉพาะตน เช่น “ดัดแปลงจนเกิดเป็นลวดลายของตนเอง” “เกิดเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง” “ประยุกต์เข้ากับแนวคิดใหม่ตามสมัยนิยม” สะท้อนว่าการฝึกฝนไม่ได้หยุดอยู่ที่การเลียนแบบต้นแบบ แต่พัฒนาไปสู่การสร้างอัตลักษณ์การแกะสลักของตนเอง 4) การเรียนรู้จากสื่อ และครูต้นแบบ การศึกษาจากนิตยสาร การสะสมตำราจากงานสัปดาห์หนังสือ การศึกษาผลงานของอาจารย์เพ็ญพรรณ สิทธิไตรย์และอาจารย์แสงอรุณ เชื้อวงศ์บุญ รวมถึงการเรียนรู้ผ่าน YouTube และสื่อออนไลน์ สะท้อนการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิม กับการเรียนรู้สมัยใหม่ การเรียนไม่ได้จำกัดตนเองอยู่กับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่เปิดรับความรู้จากหลากหลายแหล่งทั้งสิ่งพิมพ์ ครูต้นแบบ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ แสดงให้เห็นการปรับตัวของภูมิปัญญาไทยในยุคสื่อดิจิทัล 5) การใช้สิ่งรอบตัวและธรรมชาติเป็นแหล่งฝึกฝน เช่น “นำผลไม้ตามฤดูกาลมาแกะสลัก” “ศึกษารูปแบบสิ่งใกล้ตัว เช่น ไก่ ปลา นก ดอกไม้” งานศิลปะแกะสลักของไทยมีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวันและธรรมชาติรอบตัวทำให้งานแกะสลักไม่ใช่เพียงงานศิลปะเพื่อความสวยงาม แต่ยังสะท้อนความผูกพันระหว่างผู้คน ธรรมชาติและวัฒนธรรมไทยอีกด้วย 6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการไม่หยุดพัฒนา เช่น “เปิดกว้าง ไม่ถือตัวว่าเก่ง” “ยินดีแลกเปลี่ยนความรู้กับช่างรุ่นใหม่” “ศึกษาเทคนิคใหม่ ๆ อยู่เสมอ” สะท้อนวัฒนธรรมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ซึ่งองค์ความรู้ด้านงานช่างไม่ได้หยุดนิ่ง แต่เกิดการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และพัฒนาร่วมกันระหว่างคนต่างรุ่น การเปิดรับความรู้ใหม่ยังแสดงถึงทัศนคติของครูที่มองว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการตลอดชีวิต และ 7) การเข้าประกวดอย่างต่อเนื่อง การได้รับรางวัลระดับประเทศ การเผยแพร่ผลงานผ่านโทรทัศน์และนิตยสาร รวมถึงการเป็นวิทยากรให้หน่วยงานต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นว่า เวทีการแข่งขันและสื่อสาธารณะเป็นพื้นที่สำคัญในการพัฒนาตนเอง ช่วยให้ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้ฝึกฝีมือ เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ กล้าแสดงออก และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเองอยู่เสมอ นอกจากนี้ ยังเป็นโอกาสในการสร้างชื่อเสียง ความภาคภูมิใจ และทำให้งานแกะสลักผักและผลไม้ได้รับการยอมรับมากขึ้นทั้งในสังคมไทยและในระดับสากล

1.4 แนวคิดทางศิลปะของครูบูรณภัทร สะท้อนการผสมผสานระหว่างศิลปะไทยดั้งเดิมกับความคิดสร้างสรรค์ร่วมสมัย โดยใช้ธรรมชาติเป็นแรงบันดาลใจ พัฒนาเอกลักษณ์เฉพาะตน และเชื่อมโยงงานแกะสลักเข้ากับวิถีชีวิตไทย แสดงให้เห็นว่างานแกะสลักไม่ใช่เพียงงานฝีมือ แต่เป็นการสืบสานและปรับตัวของภูมิปัญญาไทยในสังคมปัจจุบัน สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาได้ดังนี้ 1) การยึดรากฐานศิลปะไทยดั้งเดิม เช่น “คงความงดงามของ

ความเป็นไทย” “รักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย” “ลายรักเร่ ลายรวงข้าว” สะท้อนว่า แนวคิดทางศิลปะของครุบูรินทร์ภัทรมีรากฐานมาจากการให้คุณค่ากับลวดลายไทยโบราณและความประณีต งานแกะสลักจึงเป็นพื้นที่ของการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยผ่านลวดลาย รูปทรง และองค์ประกอบศิลป์ที่มีความหมายทางวัฒนธรรม 2) การประยุกต์และพัฒนางานให้ร่วมสมัย เช่น “ต่อยอดให้มีความวิจิตรอลังการและแปลกใหม่” “ปรับตามยุคสมัย” “นำมาประยุกต์เข้ากับปัจจุบัน” สะท้อนลักษณะของภูมิปัญญางานแกะสลักที่มีพลวัต กล่าวคือ แม้จะยึดโยงกับรากวัฒนธรรมเดิม แต่ครุบูรินทร์ภัทรมิได้หยุดอยู่กับรูปแบบดั้งเดิม หากเปิดรับเทคโนโลยี แนวคิดใหม่ และบริบทสังคมร่วมสมัยเข้ามาผสมผสาน แสดงให้เห็นว่าศิลปินงานแกะสลักผักและผลไม้ไทยสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ได้ในโลกสมัยใหม่ 3) การสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตน เช่น “เอกลักษณ์ ไม่เหมือนใคร” “มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว” สะท้อนว่าครุบูรินทร์ภัทรไม่ได้เพียงสืบทอดรูปแบบเดิม แต่ยังพัฒนารูปแบบและแนวคิดทางศิลปะของตนเองผ่านประสบการณ์ การแข่งขัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการผสมผสานความคิดสร้างสรรค์เข้ากับภูมิปัญญาไทย จนเกิดเป็นผลงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและไม่เหมือนใคร 4) ธรรมชาติในฐานะแหล่งแรงบันดาลใจสำคัญ เช่น “เลียนแบบธรรมชาติ” “ดอกไม้ ใบไม้” “งานที่อิงกับธรรมชาติ” สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะไทยกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยนำรูปแบบของดอกไม้ ใบไม้ และธรรมชาติมาเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์งานแกะสลัก แสดงให้เห็นว่าธรรมชาติไม่ได้เป็นเพียงต้นแบบของรูปทรง แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านความงาม ความอ่อนช้อย และความสมดุลตามแนวคิดศิลปะไทยดั้งเดิม 5) ความคิดสร้างสรรค์จากการแลกเปลี่ยนและการแข่งขัน “ส่งผลงานเข้าประกวดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์” “เกิดการพลิกแพลงลวดลาย” “ผสมผสานองค์ประกอบใหม่” สะท้อนว่าเวทีประกวดไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่แข่งขัน แต่เป็นโอกาสในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนแนวคิด และพัฒนารูปแบบงานแกะสลักใหม่ ๆ การพลิกแพลงลวดลายและผสมผสานองค์ประกอบใหม่ช่วยให้งานแกะสลักมีความหลากหลาย ทันสมัย และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 6) การผสมผสานศิลปะกับประโยชน์ใช้สอย เช่น “เน้นประโยชน์ใช้สอย” “เพิ่มอรรถรส” “มีองค์ประกอบศิลป์ในงาน” การผสมผสานศิลปะกับประโยชน์ใช้สอย สะท้อนแนวคิดศิลปหัตถกรรมไทยที่มองว่าความสวยงามและการใช้งานสามารถอยู่ร่วมกันได้ งานแกะสลักจึงไม่ได้เป็นเพียงงานศิลปะเพื่อการตกแต่ง แต่ยังเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต อาหาร การต้อนรับ และวัฒนธรรมการกินของไทย ทำให้งานศิลป์มีทั้งคุณค่าด้านความงามและประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน



ภาพที่ 2 ตัวอย่างการเขียนหนังสืองานแกะสลักผักและผลไม้

1.5 ครูบูรณภัทรหมองคุณค่าและความสำคัญของงานแกะสลักผักและผลไม้ งานแกะสลักผักและผลไม้เป็นมากกว่างานตกแต่ง เพราะเป็นทั้งศิลปะที่สร้างความงามและความสุข เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทย ช่วยฝึกสมาธิและพัฒนาจิตใจ รวมถึงสามารถต่อยอดเป็นอาชีพและพื้นที่แห่งความคิดสร้างสรรค์ สะท้อนคุณค่าและความตั้งใจของผู้สร้างสรรค์อย่างลึกซึ้ง สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาได้ดังนี้ 1) งานแกะสลักในฐานะศิลปะและสุนทรียภาพ งานแกะสลักไม่ได้เป็นเพียงการตกแต่ง แต่เป็นงานศิลปะที่สร้างความงดงามและความสุข เช่น “เป็นทั้งศิลปะ วัฒนธรรม และการฝึกฝนจิตใจ” “สุนทรียภาพที่สร้างความสุขทั้งต่อผู้ทำและผู้รับ” “แสดงตัวตนผ่านผลงาน” สะท้อนว่าไม่ได้เป็นเพียงงานตกแต่งอาหาร แต่เป็นงานศิลปะที่สร้างความงดงาม ความสุข และถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ ผ่านความประณีตและความละเอียดอ่อนของลวดลาย งานแกะสลักจึงมีคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ที่เชื่อมโยงความงาม จิตใจ และวัฒนธรรมไทยเข้าด้วยกัน 2) งานแกะสลักในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมไทย เช่น “รักษารากเหง้าวัฒนธรรม” “อนุรักษ์ความเป็นไทย” “ควรสืบทอดและอนุรักษ์ไว้” สะท้อนว่าครูบูรณภัทรหมองงานแกะสลักเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อสังคมไทย ไม่ได้เป็นเพียงงานเพื่อความสวยงาม แต่เป็นสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์และภูมิปัญญาไทย งานแกะสลักจึงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง 3) งานแกะสลักกับการฝึกจิตใจและสมาธิ เช่น “ฝึกสมาธิ” “การฝึกฝนจิตใจ” “ใช้เวลากับงานแกะสลัก” สะท้อนแนวคิดที่เชื่อมโยงงานศิลปะเข้ากับการพัฒนาภายในจิตใจ เพราะงานแกะสลักต้องใช้ความนิ่ง ความอดทน ความละเอียด และสมาธิสูง ผู้สร้างงานจึงได้ฝึกจิตใจและพัฒนาตนเองไปพร้อมกับการสร้างผลงาน ทำให้งานแกะสลักมีคุณค่าไม่เพียงด้านทักษะฝีมือ แต่ยังมีคุณค่าทางจิตใจและจิตวิญญาณ 4) งานแกะสลักในฐานะวิชาชีพและทุนทางเศรษฐกิจ เช่น “สร้างรายได้” “รับจ้างแกะสลัก” “สร้างอาชีพได้” สะท้อนว่างานแกะสลักไม่ได้มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถแปลงเป็นทุนทางเศรษฐกิจที่สร้างอาชีพและความมั่นคงให้กับผู้มีทักษะสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ จึงทำให้งานแกะสลักไทยมีบทบาททั้งในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสร้างโอกาสทางอาชีพควบคู่กันไป 5) ความคิดสร้างสรรค์และการประยุกต์ใช้ในสังคมร่วมสมัย เช่น “ดัดแปลงให้เข้ากับปัจจุบันได้” “ใช้ความคิดสร้างสรรค์” “นำไปใช้ได้ในทุกด้าน” สะท้อนว่าครูบูรณภัทรหมองงานแกะสลักเป็นศิลปะที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบและการใช้งานให้เข้ากับบริบทสมัยใหม่ได้ แสดงให้เห็นว่าภูมิปัญญาไทยมิได้หยุดนิ่ง แต่มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับความต้องการ วิถีชีวิต และรสนิยมของสังคมในปัจจุบัน และ 6) คุณค่าของความตั้งใจ และความหมายของผลงาน เช่น “ครูให้ค่ากับทุก ๆ ผลงาน” “เต็มทีกับทุกชิ้นงานเสมอ” สะท้อนค่านิยมของครูช่างไทยที่มองว่า งานทุกชิ้นมีคุณค่า ไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ เพราะทุกผลงานเป็นตัวแทนของความตั้งใจ ความประณีต และจิตวิญญาณของผู้สร้างแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงลึกซึ้งระหว่างคนกับงานศิลปะในวัฒนธรรมงานช่างไทย

1.6 เอกลักษณ์และแนวคิดทางศิลปะของครูบูรณภัทร สะท้อนความละเอียดประณีต ความอ่อนช้อยแบบศิลปะไทย การเลียนแบบธรรมชาติ และการพัฒนาลวดลายให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยนำวิถีชีวิตและสิ่งรอบตัวมาเป็นแรงบันดาลใจ พร้อมสอดแทรกจิตวิญญาณความเป็นครูและการสืบทอดวัฒนธรรมไทย ทำให้งานแกะสลักไม่ใช่เพียงงานเพื่อความสวยงาม แต่เป็นภาพสะท้อนอัตลักษณ์ ศิลปะ และภูมิปัญญาไทยอย่างลึกซึ้ง สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาได้ดังนี้ 1) ความละเอียด ประณีต และความคมชัดของลวดลาย เช่น “ละเอียดคมชัด” “ลวดลายชัดเจน” “มีความละเอียด ชับซ้อน” สะท้อนค่านิยมของงานช่างไทยที่ให้ความสำคัญกับความประณีต และความละเอียดอ่อน ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะสำคัญของศิลปกรรมไทยดั้งเดิม ลวดลายที่คมชัดและซับซ้อนยังแสดงถึงความ

ชำนาญ ความอดทน และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครูบูรณภัทร 2) ความอ่อนช้อยและความพลิ้วไหวแบบศิลปะไทย เช่น “สวยงามอ่อนช้อย” “มีความพลิ้วไหว” “ความอ่อนหวาน” สะท้อนอิทธิพลของศิลปะไทยที่เน้นเส้นสายอ่อนโค้ง ความนุ่มนวล และจังหวะการเคลื่อนไหวที่ดูมีชีวิต ลักษณะดังกล่าวเป็นภาษาทางวัฒนธรรมที่สื่อถึงความละเมียดละไมแบบไทย ซึ่งปรากฏทั้งในนาฏศิลป์ จิตรกรรม และงานหัตถศิลป์ไทย 3) การเลียนแบบธรรมชาติอย่างสมจริง เช่น “ดอกไม้เหมือนธรรมชาติ” “ความสมจริง” “เลียนแบบความงามจากธรรมชาติ” สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับธรรมชาติในวิถีไทย โดยธรรมชาติทำหน้าที่เป็นทั้งต้นแบบและแรงบันดาลใจสำคัญของงานสร้างสรรค์ การถ่ายทอด ดอกไม้ สัตว์ หรือองค์ประกอบธรรมชาติอย่างสมจริง แสดงถึงการสังเกตอย่างลึกซึ้งและความผูกพันกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว 4) การพัฒนาลวดลายพื้นฐานสู่ความสร้างสรรค์เฉพาะตน เช่น “นำลวดลายพื้นฐานมาผสมผสาน” “พัฒนาให้ละเอียดมากขึ้น” “สร้างสรรค์ด้วยจินตนาการ” สะท้อนว่า ครูบูรณภัทรไม่ได้เพียงอนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิม แต่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการต่อยอดและปรับเปลี่ยนรูปแบบจนเกิดเป็นรูปแบบทางศิลปะเฉพาะตัว นี่คือการบวนการสร้างอัตลักษณ์ของศิลปินที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาเดิม กับจินตนาการร่วมสมัย 5) การใช้สิ่งใกล้ตัวและวิถีชีวิตเป็นแรงบันดาลใจ เช่น “นำของใกล้ตัวมาประยุกต์ใช้” “ดูมีชีวิต เป็นธรรมชาติ” สะท้อนลักษณะของภูมิปัญญาไทยที่ผูกพันกับชีวิตประจำวัน โดยมองเห็นคุณค่าความงามจากสิ่งรอบตัว ความเรียบง่าย และความเป็นธรรมชาติของผลงานยังสะท้อนวิถีคิดและตัวตนของครูผู้สร้างงานอีกด้วย และ 6) จิตวิญญาณความเป็นครูและการสืบทอดวัฒนธรรม เช่น “จิตวิญญาณของความเป็นครู” “ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมไทย” “ควรค่าแก่การส่งต่อสืบสาน” สะท้อนบทบาทของครูบูรณภัทรในฐานะ ครูภูมิปัญญาที่ไม่ได้เพียงสร้างผลงานศิลปะ แต่ยังทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ คุณค่าทางวัฒนธรรม และจิตวิญญาณของความเป็นไทยให้กับคนรุ่นหลังผลงานจึงมีคุณค่ามากกว่างานศิลปะทั่วไป เพราะเป็นสื่อกลางในการสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยจากรุ่นสู่รุ่น

2. กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ คุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณความเป็นครูในการสอนงานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรณภัทร ชวงศ์

2.1 แนวทางการถ่ายทอดความรู้ของครูบูรณภัทร เน้นการสอนแบบค่อยเป็นค่อยไปและการปฏิบัติจริง ผ่านความสัมพันธ์แบบครูช่างกับศิษย์ ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม ความอดทน และบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่น สะท้อนวัฒนธรรมการเรียนรู้งานช่างไทยที่มุ่งสร้างทั้งทักษะและพัฒนาคน พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแพร่และสืบทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาได้ดังนี้

1) การถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ศิษย์ผ่านการฝึกปฏิบัติจริง การถ่ายทอดความรู้ของครูบูรณภัทรเป็นลักษณะครูช่างฝีมือที่เน้นการสาธิต การสังเกต และการลงมือปฏิบัติจริง โดยเริ่มสอนจากพื้นฐานไปสู่ขั้นที่ยากขึ้น สะท้อนว่างานแกะสลักเป็นความรู้เชิงปฏิบัติที่ต้องเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การเฝ้าดูท่าทาง น้ำหนักมือ มุมมิด และจังหวะการแกะ มากกว่าการเรียนรู้จากทฤษฎีเพียงอย่างเดียว 2) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ครูไม่ได้จำกัดการเรียนรู้ไว้เพียงในห้องเรียน แต่สร้างพื้นที่วัฒนธรรมการเรียนรู้จากชีวิตจริง เช่น การพาไปตลาดเลือกวัตถุดิบ การแข่งขันทักษะ การดูงานนอกสถานที่ แนวทางดังกล่าวสะท้อนแนวคิดว่าศิลปะการแกะสลักเป็นองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัตถุดิบ และบริบททางสังคม ผู้เรียนจึงไม่ได้เรียนเพียงวิธีแกะ แต่เรียนรู้การมองคุณค่าของวัสดุ การเลือกใช้ และการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ถือเป็นการสร้างชุมชนแห่งการปฏิบัติที่ผู้เรียนค่อย ๆ ซึมซับวัฒนธรรมของงานช่างฝีมือผ่านการมีส่วนร่วม 3) การให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล และปรับวิธีสอนตามพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคน รวมถึงใช้ระบบเพื่อนช่วยเพื่อนสะท้อนให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ในชั้นเรียน

มีลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ มากกว่าระบบสั่งการแบบบนลงล่าง ผู้เรียนมีบทบาทช่วยเหลือกัน ลดความกดดัน และสร้างการเรียนรู้ร่วมกันผ่านความใกล้ชิดทางวัยและประสบการณ์ สิ่งนี้แสดงถึงวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นความเอื้ออาทร และการถ่ายทอดผ่านความสัมพันธ์ 4) คุณค่าทางจิตใจและคุณธรรมในกระบวนการสอน เช่น “ใจเย็น” “เข้าถึงง่าย” “ปลูกฝังคุณธรรมของงานแกะสลัก” สะท้อนว่าการถ่ายทอดของครูไม่ได้มุ่งเฉพาะทักษะ แต่รวมถึงการปลูกฝังจิตวิญญาณของงานศิลปะ เช่น ความอดทน ความประณีต ความอ่อนช้อย และความรับผิดชอบต่อผลงาน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ถูกส่งต่อจากครูสู่ศิษย์ผ่านการปฏิบัติร่วมกัน และ 5) การปรับตัวสู่การถ่ายทอดความรู้ในยุคดิจิทัล ครูมีการใช้คลิปวิดีโอ สื่อออนไลน์ หนังสือ การสอนออนไลน์ แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของภูมิปัญญางานแกะสลักดั้งเดิมเข้าสู่บริบทสังคมร่วมสมัย ทำให้การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในชั้นเรียน แต่ขยายสู่สาธารณะและผู้คนหลากหลายกลุ่ม สามารถมองได้ว่าครูทำหน้าที่เป็นผู้สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรม โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงกับสังคมยุคใหม่

2.2 สิ่งที่ครูบูรณาการให้ความสำคัญมากที่สุดในการสอนงานแกะสลัก คือ การวางรากฐานความเป็นช่างฝีมือ ทั้งด้านทักษะพื้นฐาน ความประณีต ความปลอดภัย ระเบียบวินัย และคุณค่าทางจิตใจ โดยมุ่งปลูกฝังความอดทน ความรับผิดชอบ และการเคารพวัสดุและเครื่องมือ ควบคู่กับการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และเอกลักษณ์ของตนเอง ทำให้งานแกะสลักเป็นทั้งศาสตร์ ศิลป์ และกระบวนการพัฒนาคนไปพร้อมกัน สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาได้ดังนี้ 1) การให้คุณค่ากับพื้นฐาน ครูให้ความสำคัญกับ การจับมีด ลวดลายพื้นฐาน การลงน้ำหนักมือ การฝึกพื้นฐานให้แม่นยำ เช่น “ต้องจับเหมือนจับปากกาเพื่อให้พลิ้วไหว” “หากฐานไม่แน่นจะไม่สามารถต่อยอดได้” “ฝึกพื้นฐานให้แม่นยำก่อนใส่เทคนิค” สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้พื้นฐานไม่ได้เป็นเพียงขั้นเริ่มต้น แต่เป็นแก่นสำคัญขององค์ความรู้ทั้งหมด ครูจึงให้ผู้เรียนฝึกซ้ำจนเกิดความชำนาญก่อนพัฒนาไปสู่ลวดลายที่ซับซ้อน สิ่งนี้แสดงถึงการสืบทอดภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมที่เชื่อว่าความชำนาญเกิดจากการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องมากกว่าการเร่งสร้างผลงานสำเร็จ 2) งานแกะสลักในฐานะศาสตร์แห่งความประณีต ความละเอียด ความอ่อนช้อย สมาน ความประณีต ความสวยงามของลวดลาย สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่า งานแกะสลักถูกมองเป็นศิลปะแห่งความละเอียดอ่อนที่ต้องอาศัยทั้งสมาธิ ความนิ่ง และความอดทน ผู้เรียนจึงไม่ได้ฝึกเพียงทักษะทางกาย แต่ยังฝึกจิตใจให้มีความสงบและรอบคอบ ถือเป็นการปลูกฝัง คุณค่าทางวัฒนธรรมของงานช่างฝีมือซึ่งให้ความสำคัญกับความงามที่เกิดจากความประณีตและความพิถีพิถัน 3) ความปลอดภัยและระเบียบวินัยในการทำงาน ความปลอดภัยในการใช้มีด การดูแลรักษาอุปกรณ์ ความสะอาดของชิ้นงาน การลับมีดและเก็บรักษาอุปกรณ์ สะท้อนให้เห็นว่า ครูมองงานแกะสลักไม่ใช่เพียงงานศิลปะแต่เป็นวิถีปฏิบัติที่ต้องอาศัยวินัย ความรับผิดชอบ และความเคารพต่อเครื่องมือ เครื่องมือของแกะสลักจึงไม่ได้เป็นเพียงอุปกรณ์ แต่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการทำงานที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ควบคู่กับทักษะการแกะสลัก 4) การปลูกฝังคุณค่าทางจิตใจและจริยธรรมในการทำงาน ครูให้ความสำคัญกับความตั้งใจ ความอดทน ความรักในงาน ความประหยัด การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยเฉพาะประเด็น ความประหยัดที่ครูสอนให้ใช้วัสดุอย่างคุ้มค่า เพราะงานแกะสลักมักถูกมองว่าเป็นการนำของดีมาทำให้เสีย ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า การสอนของครูไม่ได้จำกัดอยู่กับการสร้างผลงานสวยงาม แต่ยังเชื่อมโยงกับคุณค่าทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การรู้คุณค่าของวัตถุดิบ การใช้ทรัพยากรอย่างพอดี และความรับผิดชอบต่อสิ่งของ ถือเป็นการถ่ายทอด จริยธรรมของช่างฝีมือ ควบคู่ไปกับทักษะทางศิลปะ และ 5) การส่งเสริมอัตลักษณ์และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ความคิดสร้างสรรค์ การดัดแปลงลวดลาย ความเป็นธรรมชาติ การออกแบบให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ สะท้อนว่าครูมิได้สอนให้ผู้เรียนทำตามแบบเพียงอย่างเดียว แต่เปิดโอกาสให้

ผู้เรียนพัฒนารูปแบบงานของตนเองบนพื้นฐานของทักษะที่ถูกต้อง สิ่งนี้แสดงถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของช่างแกะสลักที่ผู้เรียนค่อย ๆ พัฒนาจากการเรียนรู้ร่วมกับครูและประสบการณ์ของตนเอง

2.3 ครูบูรณาการทัศนคติหวังให้ผู้เรียนงานแกะสลักมีทั้งทักษะฝีมือและคุณธรรมควบคู่กัน โดยเน้นความอดทน สมาธิ ความละเอียด ความใฝ่เรียน รวมถึงความอ่อนน้อม ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบต่อผู้อื่น สะท้อนวัฒนธรรมการเรียนรู้งานช่างไทยที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทำให้งานแกะสลักไม่ใช่เพียงการฝึกศิลปะ แต่เป็นการหล่อหลอมคุณค่าและสืบทอดภูมิปัญญาไทยสู่สังคมร่วมสมัย สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาได้ดังนี้ 1) ความอดทนเป็นคุณค่าหลักของการเป็นช่าง ผู้เรียนต้องมีความพยายาม ความสม่ำเสมอ และหมั่นฝึกฝน เพราะงานแกะสลักต้องอาศัยเวลาและการฝึกซ้ำจึงจะเกิดความชำนาญ เช่น “งานแกะสลักต้องฝึกทำซ้ำๆ” “ไม่สามารถสำเร็จได้ในครั้งเดียว” “หมั่นฝึกฝน” สะท้อนว่าวัฒนธรรมการเรียนรู้งานช่างฝีมือให้ความสำคัญกับความเพียรมากกว่าความสามารถโดยกำเนิด ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งทักษะและจิตใจควบคู่กัน ความอดทนจึงเป็นทั้งคุณลักษณะส่วนบุคคล 2) การฝึกจิตใจผ่านงานศิลปะ สมาธิ ความละเอียด ใจเย็น ความอ่อนโยน ความมีวินัย สะท้อนว่า งานแกะสลักถูกมองเป็นกระบวนการฝึกตน ควบคู่กับการสร้างผลงาน ผู้เรียนต้องควบคุมอารมณ์ ฝึกความนิ่ง และพัฒนาความประณีตภายในจิตใจ เช่น “งานแกะสลักไม่ได้สร้างแค่ผลงานที่สวยงาม แต่ยังช่วยพัฒนาจิตใจ” แสดงให้เห็นว่า ศิลปะการแกะสลักในมุมมองของครูเป็นทั้งศาสตร์ทางช่างฝีมือและกระบวนการอบรมบุคลิกภาพของผู้เรียน สิ่งนี้สะท้อนวัฒนธรรมไทยที่เชื่อมโยงศิลปะ กับการขัดเกลาจิตใจ 3) ความรักในงานและจิตวิญญาณของผู้สืบทอดเป็นคุณค่าที่ครูให้ความสำคัญ ผู้เรียนต้องมีใจรัก ความตั้งใจ และศรัทธาในการแกะสลัก เพราะงานต้องอาศัยเวลา ความละเอียด และความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้เรียนยังมีบทบาทในการสืบสานภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมไทย จึงไม่ได้เป็นเพียงผู้เรียนทักษะอาชีพ แต่เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมไทยต่อไปในอนาคต 4) การเรียนรู้ผ่านความสัมพันธ์และชุมชน ครูบูรณาการทรงส่งเสริมความเอื้อเฟื้อ การช่วยเหลือกัน และความอ่อนน้อม ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเติบโตผ่านการร่วมมือ การสังเกต และการถ่ายทอดระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง มากกว่าการแข่งขัน และ 5) จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ครูปลูกฝังความซื่อสัตย์ ความสะอาด และความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค โดยเฉพาะงานแกะสลักที่เกี่ยวข้องกับอาหาร สะท้อนว่า การเป็นช่างแกะสลักที่ดีไม่ใช่เพียงมีฝีมือ แต่ต้องมีจิตสำนึกและคุณธรรมต่อผู้อื่นและสังคมควบคู่กัน

2.4 จิตวิญญาณความเป็นครูของครูบูรณาการ การถ่ายทอดความรู้ ศิลปะ และคุณค่าทางวัฒนธรรมด้วยความรัก เมตตา และเสียสละ โดยไม่หวังวิชา มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านฝีมือและจิตใจ พร้อมทั้งสืบสานภูมิปัญญาไทยและสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่อบอุ่น เปิดโอกาสให้ศิษย์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง จึงสะท้อนว่าความเป็นครูไม่ได้มีเพียงการสอน แต่คือการอุทิศตนเพื่อสร้างคนและส่งต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาได้ดังนี้ 1) จิตวิญญาณของครูในฐานะผู้ให้ และผู้ถ่ายทอด ครูให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดอย่างเต็มใจ ไม่หวังวิชาสอนด้วยความจริงใจ เผยแพร่ความรู้โดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น “การให้ความรู้คือสิ่งล้ำค่า” “ไม่อยากให้วิชาตายไปกับตัวครู” “พร้อมถ่ายทอดให้ลูกศิษย์ด้วยความเต็มใจ” สะท้อนว่า ครูไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นผู้รักษาและสืบทอดภูมิปัญญา เพื่อให้ศาสตร์คงอยู่ต่อไปผ่านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ซึ่งเป็นคุณค่าของการสืบทอดทางวัฒนธรรมไทย 2) การสอนที่มุ่งพัฒนาคน มากกว่าสร้างผลงาน ครูไม่ได้สอนเพียงเทคนิคการแกะสลัก แต่ยังปลูกฝังความอดทนส่งเสริมสมาธิ สอนความรับผิดชอบต่อ ถ่ายทอดคุณธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี สะท้อนว่า งานแกะสลักถูกใช้เป็นพื้นที่ฝึกชีวิตที่ช่วยขัดเกลานิสัยและจิตใจของผู้เรียน สิ่งนี้สะท้อนการศึกษาของไทยที่มองครูเป็นผู้สร้างคน

มากกว่าผู้ให้ความรู้เพียงอย่างเดียว โดยคุณค่าทางศีลธรรมและจิตใจถูกส่งผ่านควบคู่ไปกับทักษะเชิงช่าง 3) ความสัมพันธ์แบบครูกับศิษย์ที่เต็มไปด้วยเมตตาและความใกล้ชิดครูมีลักษณะใจเย็น เมตตา ใส่ใจ ให้กำลังใจเมื่อผู้เรียนผิดพลาด สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่า การเรียนรู้งานแกะสลักไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงเทคนิค แต่เกิดผ่านความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างครูกับศิษย์ ความสัมพันธ์ลักษณะนี้เป็นลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบที่ครูทำหน้าที่ทั้งผู้สอน ผู้แนะนำ และผู้ดูแลทางจิตใจ 4) ครูในฐานะผู้รักษาและสืบทอดวัฒนธรรมไทย ครูพยายามสอดแทรกประวัติความเป็นมา คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย ความหมายของงานแกะสลัก แม้ผู้เรียนบางคนอาจสนใจเพียงการทำชิ้นงานให้สำเร็จ ครูก็ยังพยายามอธิบายรากฐานทางวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย สิ่งนี้สะท้อนว่า ครูมองงานแกะสลักเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ไม่ใช่เพียงทักษะอาชีพ ดังนั้นจิตวิญญาณความเป็นครูจึงรวมถึงบทบาทของผู้พิทักษ์ภูมิปัญญาไทย ครูจึงเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของวัฒนธรรมผ่านการศึกษา และ 5) การสร้างพื้นที่ให้ผู้เรียนเติบโตและต่อยอดองค์ความรู้ ครูมีความสุขเมื่อเห็นศิษย์นำความรู้ไปใช้ได้จริง ต่อยอดผลงานพัฒนาได้ดีกว่าครู รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์และสะท้อนตัวตนผ่านผลงาน สิ่งนี้สะท้อนว่า จิตวิญญาณความเป็นครูของครูบุรินทร์ภัทร ไม่ได้ยึดติดกับการรักษาอำนาจของผู้สอน แต่เชื่อในการเติบโตของศิษย์ และการพัฒนาความรู้ให้ก้าวต่อไป ถือเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นการต่อยอดองค์ความรู้



ภาพที่ 3 การสอนงานแกะสลักผักและผลไม้

2.5 ครูบุรินทร์ภัทรคาดหวังให้ผู้เรียนได้รับมากกว่าทักษะการแกะสลัก โดยมุ่งพัฒนาทั้งด้านอาชีพ จิตใจ คุณธรรม และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปต่อยอดในชีวิตจริง มีสติ สมาธิ ความอดทน และความรับผิดชอบ พร้อมทั้งภาคภูมิใจและมีจิตสำนึกในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย ดังนั้น งานแกะสลักจึงไม่ใช่เพียงวิชาชีพ แต่เป็นกระบวนการสร้างคนที่หล่อหลอมทั้งทักษะชีวิตและคุณค่าทางวัฒนธรรมไทย สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาได้ดังนี้ 1) งานแกะสลักในฐานะเครื่องมือสร้างอนาคต ครูคาดหวังให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ สร้างรายได้ ต่อยอดในการทำงาน ใช้เป็นอาชีพเสริม เปิดโอกาสในอนาคต สะท้อนว่า ครูมองงานแกะสลักเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดเป็นทุนทางเศรษฐกิจและโอกาสในชีวิตได้ แสดงให้เห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงมีคุณค่าในสังคมร่วมสมัยและเชื่อมโยงกับการดำรงชีวิตของผู้เรียนได้จริง 2) การปลูกฝังอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในรากเหง้า ความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง ความรักในศิลปะไทย การสืบทอดองค์ความรู้ การเผยแพร่วัฒนธรรม สะท้อนว่า ครูต้องการให้ผู้เรียนตระหนักว่างานแกะสลักไม่ใช่เพียงทักษะส่วนบุคคล แต่เป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมไทย การเรียนงานแกะสลักจึงเป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเชื่อมโยงกับ

รากเหง้าและคุณค่าของสังคมไทย 3) การพัฒนาจิตใจและคุณธรรมของผู้เรียน ครูมุ่งให้ผู้เรียนได้รับทั้งสมาธิ ความอดทน วินัย ความละเอียดรอบคอบ คุณธรรม จริยธรรม และการวางตัวในสังคม ผ่านกระบวนการเรียนรู้งานแกะสลักที่ช่วยฝึกทั้งจิตใจ บุคลิกภาพ และการใช้ชีวิต สิ่งนี้สะท้อนแนวคิดแบบไทยที่มองงานศิลปะเป็นการพัฒนาคนอย่างรอบด้าน โดยครูทำหน้าที่ทั้งถ่ายทอดความรู้และขัดเกลาคุณค่าทางศีลธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเป็นทั้งคนเก่งและคนดีในสังคม และ 4) การส่งต่อองค์ความรู้และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครูคาดหวังให้ผู้เรียนถ่ายทอดความรู้ต่อไป พัฒนาต่อยอดเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง สะท้อนว่า ครูมิได้ต้องการเพียงผู้รับความรู้ แต่ต้องการสร้างผู้สืบทอดองค์ความรู้ ที่สามารถต่อยอดและเผยแพร่ภูมิปัญญาต่อไปยังผู้อื่น ถือเป็นกระบวนการสร้างความต่อเนื่องของวัฒนธรรมผ่านคนรุ่นใหม่

2.6 งานแกะสลักผักและผลไม้ในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านรูปแบบ การเรียนรู้ เทคโนโลยี และบทบาททางเศรษฐกิจ ทำให้งานมีความทันสมัยและสร้างสรรค์มากขึ้น ขณะเดียวกันก็เกิดความท้าทายในการรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าดั้งเดิมของศิลปะไทย งานแกะสลักจึงสะท้อนการปรับตัวระหว่างการรักษาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมกับนวัตกรรมใหม่ โดยยังคงยึดความประณีต ความคิดสร้างสรรค์ และการสืบทอดเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยเป็นหัวใจสำคัญ สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาได้ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงจากภูมิปัญญาดั้งเดิมสู่ความร่วมสมัย งานแกะสลักมีรูปแบบที่ทันสมัยขึ้น ลวดลายที่หลากหลายขึ้น การผสมผสานแนวคิดใหม่ การรับอิทธิพลจากต่างประเทศ รวมถึงมีการประยุกต์ลวดลายให้สอดคล้องกับยุคสมัยและเทศกาลต่าง ๆ สิ่งนี้สะท้อนว่า งานแกะสลักไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับรูปแบบดั้งเดิม แต่มีการปรับตัวทางวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและบริบทของสังคมร่วมสมัย ถือเป็นกระบวนการที่วัฒนธรรมดั้งเดิมยังคงดำรงอยู่ผ่านการเปลี่ยนแปลง ไม่ได้หยุดนิ่งอยู่ในรูปแบบเดิมเพียงอย่างเดียว 2) เทคโนโลยีกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ เช่น YouTube สื่อโซเชียล การสอนออนไลน์ เครื่องมือและวัสดุสมัยใหม่ สะท้อนว่าการเรียนรู้ที่เคยจำกัดอยู่ในระบบครูกับศิษย์ กำลังขยายสู่พื้นที่ดิจิทัล ผู้คนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น นี่คือการเปลี่ยนผ่านจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ไปสู่การเรียนรู้ดิจิทัลที่องค์ความรู้สามารถเผยแพร่ข้ามพื้นที่ได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม แม้เทคโนโลยีจะเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ แต่ก็อาจลดความใกล้ชิดของความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ 3) งานแกะสลักในปัจจุบันเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจและธุรกิจมากขึ้น ทั้งในธุรกิจอาหาร โรงแรม การประกวด และการผลิตงานให้เหมาะกับเทศกาลและตลาด สะท้อนว่า งานแกะสลักไม่ได้เป็นเพียงศิลปะเชิงวัฒนธรรม แต่เป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่สามารถต่อยอดเป็นทุนทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ทำให้งานหัตถศิลป์ไทยมีบทบาทใหม่ในสังคมร่วมสมัย 4) ความสร้างสรรค์ของช่างรุ่นใหม่สะท้อนให้เห็นการพัฒนา รูปแบบ เทคนิค และความประณีตของงานแกะสลักให้ทันสมัยมากขึ้น สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า งานแกะสลักจึงกลายเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่แสดงอัตลักษณ์และจินตนาการของตนเอง พร้อมทั้งร่วมตีความและต่อยอดศิลปวัฒนธรรมเดิมให้สอดคล้องกับยุคสมัยและ 5) ความกังวลต่อการสูญเสียรากเหง้าและคุณค่าดั้งเดิม มีความกังวลร่วมกันว่าคนให้คุณค่างานแกะสลักน้อยลง กลายเป็นเรื่องเฉพาะกลุ่มผู้เชี่ยวชาญดั้งเดิมลดลง บางงานเน้นความสวยงามจนละเลยความเหมาะสมและความปลอดภัย การใช้วัสดุหรือเทคนิคใหม่อาจทำให้สูญเสียเอกลักษณ์เดิม สะท้อนให้เห็นความตึงเครียดระหว่างความทันสมัย กับการรักษารากเหง้า กล่าวคือ แม้งานแกะสลักจะพัฒนาและแพร่หลายขึ้น แต่ก็มีความเสี่ยงที่คุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมจะค่อยๆ ถูกลดทอน

2.7 แนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญางานแกะสลักไทย ควรดำเนินควบคู่ทั้งด้านการศึกษา การสร้างคุณค่า การปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล และการสนับสนุนจากสังคม เพื่อให้คนรุ่นใหม่เข้าถึงองค์ความรู้ เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม และสามารถต่อยอดสู่อาชีพได้ โดยการอนุรักษ์ไม่ควรหยุดนิ่ง แต่ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย

พร้อมรักษาความประณีต ความคิดสร้างสรรค์ และอัตลักษณ์ไทยไว้อย่างสมดุล สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนา ได้ดังนี้ 1) การสืบทอดผ่านระบบการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แนวทางสำคัญที่สุดคือ การจัดการเรียนการสอน การถ่ายทอดให้เด็กและเยาวชน การบรรจุในหลักสูตรการศึกษา การเปิดสอนระยะสั้น เป็นกลไกหลักของการสืบทอดภูมิปัญญา เพราะหากไม่มีการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น งานแกะสลักอาจค่อยๆ สูญหายไป สิ่งนี้สะท้อนกระบวนการส่งต่อวัฒนธรรมที่อาศัยทั้งสถาบันการศึกษาและความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์เป็นแกนสำคัญ 2) การสร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจให้คนรุ่นใหม่ การสร้างแรงบันดาลใจ การปลูกฝังความรักในงาน การทำให้เยาวชนเห็นคุณค่าการเรียนรู้ ประวัติและรากเหง้า การอนุรักษ์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนรุ่นใหม่รู้สึกผูกพันกับภูมิปัญญานั้น ไม่ใช่เพียงเรียนรู้เชิงเทคนิค นี่คือการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้ผู้เรียนรู้สึกว่างานแกะสลักเป็นส่วนหนึ่งของตัวตนและมรดกทางสังคมที่ควรรักษาไว้ 3) การปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยและเทคโนโลยี เช่น การใช้สื่อออนไลน์ คลิปวิดีโอ และการประยุกต์วัสดุใหม่ สะท้อนว่า การอนุรักษ์ภูมิปัญญางานแกะสลักไม่ได้หมายถึงการหยุดนิ่ง แต่เป็นการพัฒนาและปรับปรุงแบบให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย โดยยังคงรักษาแก่นคุณค่าดั้งเดิมไว้ ถือเป็นลักษณะของวัฒนธรรมที่มีชีวิตและสามารถดำรงอยู่ได้ผ่านการเปลี่ยนแปลง 4) การเชื่อมโยงงานแกะสลักกับชีวิตประจำวันและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เช่น การประยุกต์ใช้กับอาหาร ธุรกิจโรงแรม การท่องเที่ยว และกิจกรรมต่าง ๆ สะท้อนว่างานแกะสลักจะดำรงอยู่ได้เมื่อมีการนำไปใช้จริงในสังคม ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการอนุรักษ์หรือการแข่งขันเท่านั้น จึงเป็นการปรับให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเศรษฐกิจร่วมสมัย เพื่อให้งานแกะสลักยังคงมีคุณค่าและบทบาทต่อสังคมปัจจุบัน และ 5) บทบาทของรัฐ ชุมชน เช่น การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน การจัดประกวด นิทรรศการ และกิจกรรมต่าง ๆ สะท้อนว่า การอนุรักษ์งานแกะสลักต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในการสร้างพื้นที่และคุณค่าให้ภูมิปัญญาไทยได้รับการยอมรับและสืบทอดต่อไป โดยวัฒนธรรมจะดำรงอยู่ได้เมื่อสังคมร่วมกันสนับสนุนและเปิดพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้และเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง

2.8 ข้อคิดที่ฝากถึงคนรุ่นใหม่เกี่ยวกับงานแกะสลักผักและผลไม้ การมองว่างานแกะสลักไม่ใช่เพียงทักษะเชิงศิลปะ แต่เป็นกระบวนการฝึกจิตใจ ความอดทน และคุณค่าภายในตนเอง ความสำเร็จเกิดจากการฝึกฝน ความพยายาม และใจรักในสิ่งที่ทำ พร้อมทั้งตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาไทยและร่วมกันสืบทอดต่อไป งานแกะสลักจึงเป็นทั้งศิลปะ การพัฒนาคน และสื่อกลางเชื่อมโยงคนรุ่นใหม่กับรากเหง้าทางวัฒนธรรมไทย สามารถวิเคราะห์เชิงชาติพันธุ์วรรณนาได้ดังนี้ 1) การปลูกฝังความอดทน และวินัยผ่านกระบวนการฝึกฝน งานแกะสลักต้องอาศัย เวลา การฝึกซ้ำ ความอดทนความสม่ำเสมอ สมาธิ สะท้อนว่าความสำเร็จไม่ได้เกิดจากพรสวรรค์เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากความเพียร และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง งานแกะสลักจึงเป็นกระบวนการขัดเกลาตนเอง ที่ผู้เรียนค่อยๆ สร้างทั้งฝีมือและวินัยภายในจิตใจ 2) การเรียนรู้จากความผิดพลาดและประสบการณ์จริง การไม่กลัวล้มเหลว การเรียนรู้จากชิ้นงานที่ผิดพลาด การฝึกจากประสบการณ์จริง สะท้อนว่าการเรียนรู้งานแกะสลักในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลเป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์มากกว่าการเรียนรู้จากทฤษฎีเพียงอย่างเดียว สิ่งนี้สะท้อนวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบช่างฝีมือที่ให้คุณค่ากับประสบการณ์ตรงและการพัฒนาตนผ่านการลงมือทำจริง 3) งานแกะสลักเป็นศิลปะที่มีคุณค่าทางจิตใจ ช่วยฝึกสมาธิ การจดจ่อ และเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ สะท้อนว่างานแกะสลักไม่ได้เป็นเพียงงานตกแต่งหรือทักษะอาชีพ แต่เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาจิตใจและความละเอียดอ่อนทางอารมณ์ ตามแนวคิดวัฒนธรรมไทยที่เชื่อมโยงศิลปะกับการฝึกจิตใจและการพัฒนาตนเอง 4) การตระหนักถึงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมไทย การรักษาเอกลักษณ์ไทย การสืบทอดภูมิปัญญา มรดกทางวัฒนธรรมการช่วยกันอนุรักษ์ สะท้อนว่างานแกะสลัก

เป็นมากกว่าศิลปะส่วนบุคคล แต่เป็นมรดกของประเทศที่ต้องการคนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอดต่อ สิ่งนี้แสดงถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึกทางวัฒนธรรมที่ทำให้คนรุ่นใหม่รู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการรักษาภูมิปัญญาไทย 5) งานแกะสลักสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตและโอกาสในอนาคต ทั้งการสร้างรายได้ การเป็นอาชีพเสริม การใช้ในธุรกิจโรงแรมและอาหาร รวมถึงการพัฒนาเป็นความสามารถพิเศษ สะท้อนว่างานแกะสลักเป็นทุนชีวิตที่ต่อยอดได้ทั้งด้านอาชีพและการพัฒนาตนเอง สิ่งนี้สะท้อนการปรับตัวของภูมิปัญญาไทยให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจและวิถีชีวิตร่วมสมัย ทำให้งานแกะสลักยังคงมีคุณค่าในสังคมปัจจุบัน และ 6) คุณค่าของการแบ่งปันและการสืบทอดร่วมกัน การแบ่งปันความรู้การช่วยกันสืบทอด สะท้อนว่า งานแกะสลักในวัฒนธรรมไทยมิได้ตั้งอยู่บนการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีคุณค่าของการให้และการถ่ายทอดร่วมกัน สิ่งนี้สะท้อนวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบชุมชน ที่องค์ความรู้ถูกส่งต่อผ่านความสัมพันธ์และความเอื้อเฟื้อระหว่างผู้คน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสบการณ์ชีวิต การสั่งสมภูมิปัญญา และแนวคิดทางศิลปะในการสร้างสรรค์งานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชวงค์ การสร้างสรรค์งานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชวงค์ มิได้เกิดจากทักษะเชิงช่างฝีมือเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากการสั่งสมประสบการณ์ชีวิต การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ทั้งนี้เนื่องจากงานแกะสลักผักและผลไม้เป็นศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยทั้งความละเอียดอ่อน ความอดทน และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้สร้างสรรค์ผลงานต้องเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติจริงเป็นสำคัญ นอกจากนี้ การได้รับการถ่ายทอดความรู้จากครูต้นแบบ ตลอดจนการซึมซับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติและวิถีชีวิตไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาความหมาย คุณค่า และวิถีชีวิตของบุคคลภายใต้บริบททางวัฒนธรรม โดยมององค์ความรู้เป็นสิ่งที่มีชีวิตและถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านความสัมพันธ์ทางสังคมและประสบการณ์จริงของผู้คนในชุมชนไทยร่วมสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของศักรินทร์ หงส์รัตนารกิจ และคณะ (2569) การเตรียมความพร้อมของนักเรียนสำหรับการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ ไม่ใช่เพียงการฝึกทักษะเชิงเทคนิค แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านบุคคลและการทำงานเป็นทีมอย่างบูรณาการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัครพล ไชยคำ, กาญจนา เฟื่องศรี และอิทธิพล อเนกนทรพิทย์ (2568) กระบวนการเตรียมการประดิษฐ์ฐานบายศรีสู่ขวัญเพื่อเข้าร่วมแข่งขันทักษะระดับชาติ ในด้านกระบวนการทำงาน ควรมีการวางแผนและจัดเวลาฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ โดยฝึกซ้อมให้เสมือนสถานการณ์แข่งขันจริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญ มีความแม่นยำ สามารถบริหารเวลา แก้ปัญหาเฉพาะหน้า และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและเงื่อนไขในการแข่งขัน

2. กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ คุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณความเป็นครูในการสอนงานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชวงค์ สะท้อนรูปแบบการสืบทอดภูมิปัญญาไทยที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ในบริบทวัฒนธรรมไทย ทั้งนี้เนื่องจากงานแกะสลักผักและผลไม้เป็นศาสตร์ที่ต้องอาศัยความประณีต ความชำนาญ และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนจึงไม่สามารถเรียนรู้ได้จากทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องเรียนรู้ผ่านการสังเกต การลงมือปฏิบัติ และการได้รับคำแนะนำอย่างใกล้ชิดจากครูผู้สอน นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ยังเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดทั้งองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ชีวิต และคุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเชิงชาติพันธุ์

วรรณคดีที่มุ่งอธิบายความหมายของวัฒนธรรมผ่านวิถีปฏิบัติและประสบการณ์ของผู้คนในชีวิตจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล ศรราชพันธุ์ และคันธารรัตน์ ยอดพิชัย (2566) การสอนคหกรรมศาสตร์แนวใหม่จากการสังเคราะห์งานวิจัยในฐานข้อมูล Scopus ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า กลยุทธ์สำคัญในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การบูรณาการความรู้ การพัฒนาทักษะการคิด การมีส่วนร่วมทางสังคม และการส่งเสริมทักษะกระบวนการของผู้เรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของโสธมา เครือเมฆ, วิกร ตัณพทุฑฒ และชีพสุมน รังสยาธร (2562) รูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนคหกรรมศาสตร์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การทบทวนความรู้เชิงทฤษฎี 2) การวางแผนและแก้ปัญหาอนาคต 3) การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และ 4) การประเมินผลและสะท้อนคิดต่อปัญหา

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ประสบการณ์ชีวิต การสั่งสมภูมิปัญญา และแนวคิดทางศิลปะในการสร้างสรรค์งานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทรภัทร ชวงค์ เกิดจากความรักและความมุ่งมั่นในงานแกะสลัก การฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้จากครูต้นแบบ ประสบการณ์ตรง และการซึมซับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ จนสามารถพัฒนาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนได้อย่างชัดเจน แนวคิดทางศิลปะของครูสะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านความประณีต ความอ่อนช้อย และการผสมผสานระหว่างศิลปะไทยดั้งเดิมกับความคิดสร้างสรรค์ร่วมสมัย อีกทั้งครูยังมองว่างานแกะสลักผักและผลไม้ไม่เพียงเป็นงานศิลปะเพื่อความงาม แต่ยังเป็นกระบวนการฝึกสมาธิ ฝึกจิตใจ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดเป็นอาชีพให้แก่ผู้เรียนได้ จึงนับว่าครูมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมไทยสู่คนรุ่นต่อไป

ประสบการณ์ชีวิต การสั่งสมภูมิปัญญา และแนวคิดทางศิลปะ ในการสร้างสรรค์งานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทรภัทร ชวงค์	
เส้นทางและการสั่งสมภูมิปัญญา	แนวคิดทางศิลปะ
- ความรักและความมุ่งมั่น - การฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง - เรียนรู้จากครูต้นแบบ - ประสบการณ์ตรง - แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ	- สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านความประณีต - ผสมผสานศิลปะไทยดั้งเดิมกับความคิดสร้างสรรค์ร่วมสมัย - การแกะสลักคือศิลปะเพื่อความงาม การฝึกสมาธิ และพัฒนาจิตใจ - เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดเป็นอาชีพและสร้างคุณค่าให้สังคม

ภาพที่ 4 ประสบการณ์ชีวิต การสั่งสมภูมิปัญญาและแนวคิดทางศิลปะในการสร้างสรรค์งานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทรภัทร ชวงค์

1.2 กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ คุณค่าทางวัฒนธรรม และจิตวิญญาณความเป็นครูในการสอนงานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทรภัทร ชวงค์ มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงภายใต้ความสัมพันธ์แบบครูกับศิษย์ ซึ่งครูมิได้มุ่งถ่ายทอดเพียงทักษะด้านงานแกะสลักเท่านั้น แต่ยังปลูกฝังคุณธรรม ความอดทน สมาธิ ความละเอียดรอบคอบ และความรับผิดชอบควบคู่กันไป อันเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่สำคัญของสังคมไทย นอกจากนี้ครูยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และอัตลักษณ์ของตนเอง พร้อมทั้งปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคม

ร่วมสมัย โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เผยแพร่ผลงานและเชื่อมโยงงานแกะสลักกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มโอกาสทางอาชีพและสืบสานงานศิลปหัตถกรรมไทยให้คงอยู่ต่อไปในสังคมปัจจุบัน

กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ คุณค่าทางวัฒนธรรม และจิตวิญญาณความเป็นครูในการสอนงานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชูวงศ์		
กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้	คุณค่าทางวัฒนธรรมที่ปลูกฝัง	การปรับตัวสู่สังคมร่วมสมัย
- เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง - ความสัมพันธ์แบบครูกับศิษย์ - สอนทั้งทักษะและจิตใจ - เปิดโอกาสให้คิดและสร้างสรรค์	- ความอดทนและมุ่งมั่น - สมานและสติ - ความละเอียดรอบคอบ - ความรับผิดชอบและวินัย - ความกตัญญูและเคารพครู	- นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เผยแพร่ผลงานและองค์ความรู้ - สื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย สร้างแรงบันดาลใจ - เชื่อมโยงงานแกะสลักกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ - เพิ่มโอกาสทางอาชีพ สืบสานงานศิลปหัตถกรรมไทย

ภาพที่ 5 กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ คุณค่าทางวัฒนธรรม และจิตวิญญาณความเป็นครูในการสอนงานแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชูวงศ์

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย พบว่า การสร้างสรรค์และการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการแกะสลักผักและผลไม้ของครูบูรินทร์ภัทร ชูวงศ์ มิได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาทักษะเท่านั้น หากยังเป็นกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม และการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนควบคู่กันไป ดังนั้น หน่วยงานทางการศึกษา สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานด้านศิลปวัฒนธรรม ควรส่งเสริมให้มีการรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาในรูปแบบฐานข้อมูลหรือสื่อดิจิทัล เพื่ออนุรักษ์องค์ความรู้และขยายโอกาสการเข้าถึงของผู้เรียนในวงกว้าง

2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป ควรศึกษากระบวนการสร้างสรรค์และการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการแกะสลักผักและผลไม้ของครูภูมิปัญญาท่านอื่นในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบแนวคิด รูปแบบการถ่ายทอด และอัตลักษณ์ของผลงาน อันจะนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านศิลปหัตถกรรมไทยในภาพรวม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณให้ข้อมูลหลักทุกคนที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึกทำให้การวิจัยในครั้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร สถานที่ทำงานที่ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานด้านการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ทองคำสิง. (2568). การสอนสหกรรมศาสตร์แนวชีวิตวิถีใหม่. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 5(4), 1109–1122. ค้นจาก <https://doi.org/10.60027/iarj.2025.288309>

นฤมล ศราตพันธุ์ และ คันธารัตน์ ยอดพิชัย. (2566). ศาสตร์การสอนสหกรรมศาสตร์แนวใหม่: การสังเคราะห์งานวิจัยในฐานข้อมูล Scopus ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 38(2), 98-111. ค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/eduku/article/view/264127/183249>

- นำชัย น้ำใจดี, จุฑามาศ พิรพัชระ และจอมขวัญ สุวรรณรักษ์. (2568). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง การแกะสลักพื้นฐานวิชาการงานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 13(4), 1702–1715. ค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/287946>
- บุรินทร์ภัทร ชวงศ์. (2554). *แกะสลักดอกไม้ ใบไม้ เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ศรีสยามการพิมพ์ จำกัด.
- ศักรินทร์ หงส์รัตนารกิจ และ ขจร อิศราสุชีพ. (2565). การวิเคราะห์หัตถกรรม : การดำรงอัตลักษณ์การสอนแกะสลักผักและผลไม้ของอาจารย์คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. *วารสารกระแสนวัตกรรม*, 23(44), 34-46. ค้นจาก https://so02.tci-thaijo.org/index.php/cultural_approach/article/view/255508
- ศักรินทร์ หงส์รัตนารกิจ และ ดิเรก กรีเทพ. (2568). การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนในการประกวดแกะสลักผลไม้และงานใบตอง. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย*, 8(2), 1–15. ค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSSMBU/article/view/279887>
- ศักรินทร์ หงส์รัตนารกิจ, นีอร ดาวเจริญพร, อัครพล ไชยเชียงคำ และอิทธิพล อนเนกนทรพย์. (2569). การจัดการทีมและการเตรียมความพร้อมสู่เวทีการแข่งขันแกะสลักผักและผลไม้ระดับชาติ : การสร้างทฤษฎีจากประสบการณ์ภาคสนาม. *วารสารคหกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน*, 8(1), 94–108. ค้นจาก <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/hecrmutp/article/view/7628>
- สุภาภรณ์ จันทวานิช. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสธมา เครือเมฆ, วิกร ตันทวุฒไธ และชีพสมุน รัชสยาธร. (2562). รูปแบบการเรียนการสอนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาอนาคตของผู้เรียนคหกรรมศาสตร์. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 14(1), 339–355. ค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/article/view/125798
- อัครเดช นิละโยธิน. (2568). การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาทางการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มจร วิทยาเขตอีสาน*, 6(2), 26–39. ค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jhsmbuisc/article/view/286306>
- อัครพล ไชยเชียงคำ, กาญจนา เพื่องศรี และอิทธิพล อนเนกนทรพย์. (2568). การศึกษากระบวนการเตรียมการประดิษฐ์งานบายศรีสู่ขวัญเพื่อเข้าร่วมแข่งขันทักษะด้านการงานอาชีพในระดับชาติ. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและอุตสาหกรรม*, 37(134), 109–120. สืบค้นจาก <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/jted/article/view/6447>

RMAUTP

RESEARCH JOURNAL

HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

